

Riksrevisjonen

Dokument nr. 3:2 (2004–2005)

Riksrevisjonens kontroll med statsrådets (departementets) forvaltning av statens interesser i selskaper, banker mv. for 2003

Dokument nr. 3:2

(2004–2005)

**Riksrevisjonens kontroll med statsrådets
(departementets) forvaltning av statens interesser i
selskaper, banker mv. for 2003**

Til Stortinget

Riksrevisjonen legger med dette fram Dokument nr. 3:2 (2004–2005) Riksrevisjonens kontroll med statsrådets (departementets) forvaltning av statens interesser i selskaper, banker mv. for 2003.

Riksrevisjonens kontroll i 2003 har omfattet 37 heleide aksjeselskaper, 37 deleide aksjeselskaper, 5 regionale helseforetak, 5 statsforetak, 6 virksomheter organisert ved særskilt lov og 26 studentsamskipnader. Som en del av kontrollen har Riksrevisjonen blant annet gått igjennom fire salgsprosesser under Nærings- og handelsdepartementet. Det orienteres om forhold vedrørende enkelte av disse. Riksrevisjonens kontroll med tre av selskapene opphørte i 2003, da staten som følge av salgene ikke lenger hadde dominerende innflytelse i disse. Riksrevisjonen har også gjennomgått avviklingen og oppløsningen av to selskaper under henholdsvis Utdannings- og forskningsdepartementet og Utenriksdepartementet.

For 2003 har Riksrevisjonen merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i de regionale helseforetakene under Helsedepartementet. Merknadene er knyttet til brudd på regelverket for offentlige anskaffelser, mindre tilfredsstillende kvalitet på den medisinske kodingen som danner grunnlaget for innsattsstyrt finansiering, manglende registrering av opplysninger i Foretaksregisteret og finansielle leieavtaler inngått i strid med vedtektene.

Riksrevisjonen orienterer om enkelte forhold vedrørende statsrådets forvaltning under følgende departementer: Helsedepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Landbruksdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Samferdselsdepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet.

I forbindelse med salg av statens aksjer orienteres det blant annet om valg av salgsmetode, tidspunktet for salg og oppnådd pris. Det orienteres også om forholdet til regelverket for offentlige anskaffelser, mangelfull rapportering vedrørende tilskuddsforvaltning og måloppnåelse, økonomisk resultatutvikling, styresammensetning, styreleders oppdrag ut over styrelederfunksjonen, honorarer til revisor, regnskapsføring av tilskudd og utarbeiding av årsregnskap og årsberetning.

For alle heleide virksomheter gis det en generell faktaomtale i vedlegg 3.1 med opplysninger som antas å kunne ha interesse, blant annet stiftelsestidspunkt, formål, konsernforhold, utvalgte regnskapstall/nøkkeltall, godtgjørelse til styre, honorar til revisor og antall ansatte. Sentrale nøkkeltall for alle heleide virksomheter som omfattes av Riksrevisjonens kontroll i 2003, går fram av vedleggene 3.6 og 3.7. I vedlegg 3.8 gis det en oversikt over sentrale nøkkeltall for alle deleide selskaper hvor Riksrevisjonen har etablert kontroll.

I Dokument nr. 3:2 (2003–2004) Riksrevisjonens kontroll med statsrådets (departementets) forvaltning av statens interesser i selskaper, banker mv. for 2002, orienterte Riksrevisjonen om flere forhold som Riksrevisjonen ville følge opp i den videre kontrollen. Disse forholdene er fulgt opp av statsråden (departementet) på en tilfredsstillende måte dersom de ikke er omtalt i årets dokument.

I 2003 var samlet egenkapital i de heleide virksomhetene 121 651 mill. kroner. Statens aksje- og innskuddskapital i disse virksomhetene var 50 997 mill. kroner. Høyest egenkapital og innskuddskapital hadde Statkraft SF med henholdsvis 35 024 mill. kroner og 29 250 mill. kroner.

I de deleide aksjeselskapene hvor Riksrevisjonen har etablert kontroll, utgjorde statens andel av aksjekapitalen 15 725 mill. kroner i 2003. Telenor ASA med 6 779 mill. kroner (62,6 % av aksjene) og Statoil ASA med 4 425 mill. kroner (80,8 % av aksjene) var de største.

Ny lov og instruks for Riksrevisjonen trådte i kraft 1. juli 2004 og innebærer endringer i rapporteringen til Stortinget. Det skal rapporteres mer helhetlig om departementenes forvaltning og gjennomføring av budsjettet, og den årlige rapporteringen i Dokument nr. 1 vil omfatte både resultatet av regnskapsrevisjonen og selskapskontrollen, samt omtale departementenes oppfølging av tidligere rapporterte forhold, jf. Instruks om Riksrevisjonens virksomhet § 15. Ny rapportering iverksettes for regnskapsåret 2004.

Riksrevisjonen, 4. november 2004.

For riksrevisorkollegiet

Bjarne Mørk-Eidem
riksrevisor

Innhold

	Side
1 Generelt om Riksrevisjonens kontroll	1
1.1 Innledning	1
1.2 Målet for kontrollen	1
1.3 Gjennomføringen av kontrollen	1
1.3.1 Heleide virksomheter	1
1.3.2 Deleide aksjeselskaper	2
1.4 Statsrådets årlige beretninger	2
1.5 Departementets ansvar for oppfølging av selskaper m.m.	2
1.6 Kontroll med salg av statens aksjer i selskaper	2
2 Riksrevisjonens rapport om kontrollen med statsrådets forvaltning av statens interesser i selskaper, banker mv.	3
2.1 Arbeids- og administrasjonsdepartementet	3
2.2 Finansdepartementet	3
2.3 Fiskeridepartementet	3
2.4 Helsedepartementet	3
2.5 Justis- og politidepartementet	15
2.6 Kommunal- og regionaldepartementet	15
2.7 Kultur- og kirke departementet	15
2.8 Landbruksdepartementet	16
2.9 Miljøverndepartementet	17
2.10 Nærings- og handelsdepartementet	17
2.11 Olje- og energidepartementet	22
2.12 Samferdselsdepartementet	22
2.13 Sosialdepartementet	24
2.14 Utdannings- og forskningsdepartementet	24
2.15 Utenriksdepartementet	26
3 Vedlegg	27
3.1 Faktaomtale av alle de heleide virksomhetene	27
3.1.1 Arbeids- og administrasjonsdepartementet	27
3.1.2 Finansdepartementet	27
3.1.3 Fiskeridepartementet	28
3.1.4 Helsedepartementet	28
3.1.5 Justis- og politidepartementet	30
3.1.6 Kommunal- og regionaldepartementet	30
3.1.7 Kultur- og kirke departementet	31
3.1.8 Landbruksdepartementet	32
3.1.9 Nærings- og handelsdepartementet	32
3.1.10 Olje- og energidepartementet	36
3.1.11 Samferdselsdepartementet	38
3.1.12 Sosialdepartementet	40
3.1.13 Utdannings- og forskningsdepartementet	40
3.1.14 Utenriksdepartementet	44
3.2 Instruks for Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i statsbedrifter, aksjeselskaper og enkelte organer mv. organisert ved særskilt lov.	46
3.3 Instruks for Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av virksomheter organisert etter lov om statsforetak av 30. august 1991	47
3.4 Instruks for Riksrevisjonens kontroll vedrørende Norges Bank	48
3.5 Brev til alle departementer vedrørende Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i selskaper, banker mv.	49
3.6 Nøkkeltall for heleide aksjeselskaper, regionale helseforetak og statsforetak for regnskapsåret 2003	50
3.7 Nøkkeltall for banker/utlånsvirksomheter opprettet ved særlov for regnskapsåret 2003	52
3.8 Nøkkeltall for deleide aksjeselskaper for regnskapsåret 2003	53

1 Generelt om Riksrevisjonens kontroll

1.1 INNLEDNING

Stortinget får sammen med dette dokumentet oversendt de respektive statsrådenes beretninger om forvaltningen av statens interesser i 2003 inkludert årsoppgjør, årsberetninger, generalforsamlingsprotokoller, bedriftsforsamlingsprotokoller med mer for de virksomhetene som er omtalt her. Oversendelsen er i samsvar med følgende instruks som gjaldt for regnskapsåret 2003:

- 1 Instruks for Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i statsbedrifter, aksjeselskaper og enkelte organer mv. organisert ved særskilt lov. Instruksen er vedtatt av Stortinget 27. mai 1977.
- 2 Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av virksomheter organisert etter lov om statsforetak av 30. august 1991. Instruksen er vedtatt av Stortinget 10. mars 1992.
- 3 Instruks for Riksrevisjonens kontroll vedrørende Norges Bank. Instruksen er vedtatt av Stortinget 10. april 1987.

1.2 MÅLET FOR KONTROLLEN

Målet for Riksrevisjonens kontroll er å ha tatt standpunkt til om statsråden har utøvet sin oppgave som forvalter av statens interesser i selskaper med mer i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

I aksjeselskaper, regionale helseforetak, statsforetak og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) utøver statsråden myndighet i de øverste organene i virksomhetene, det vil si i generalforsamling, foretaksmøte eller lignende. I øvrige særlovsvirksomheter utøves myndighet etter retningslinjer som går fram av den enkelte lov, for eksempel gjennom forskrifter, instruks og krav ved tildeling av bevilgninger.

Gjennom kontrollen vurderes det om statsrådets (departementets) forvaltning av statens interesser er i overensstemmelse med det Stortinget har bestemt, og om statsråden bruker sin innflytelse i virksomhetene til å følge opp Stortingets forutsetninger slik disse går fram av Stortingets behandling av proposisjoner, meldinger med mer. Som et ledd i kontrollen vurderes det også om de statlige interessene virksomheten representerer, blir forvaltet økonomisk forsvarlig og i samsvar med gjeldende lover med videre.

1.3 GJENNOMFØRINGEN AV KONTROLLEN

1.3.1 Heleide virksomheter

Kontrollen utøves ved gjennomgang av informasjon som mottas eller innhentes fra virksomheter og departementer. Informasjonen innhentes gjennom protokoller fra generalforsamlinger, bedriftsforsamlinger og styremøter med mer, kopier av korrespondanse mellom departementer og virksomheter og møter med departementer, virksomheter, valgte revisorer med mer.

Riksrevisjonen deltar på møter i generalforsamlinger, bedriftsforsamlinger og tilsvarende organer.

I kontrollen inngår for øvrig de undersøkelser som anses nødvendige for at Riksrevisjonen skal kunne gi en kvalifisert vurdering av den enkelte statsråds forvaltning av statens interesser i aksjeselskaper med videre.

Flere virksomheter er organisert som konsern som består av et morselskap og ett eller flere heleide datterselskaper, som igjen kan være morselskap til andre selskaper. Statsrådets forvaltning av statlige interesser i datterselskaper skjer gjennom instruks i generalforsamling i morselskapet. Riksrevisjonens kontroll omfatter hele konsernet. Kontroll med forvaltningen av statens interesser i datterselskaper gjennomføres ved at det hvert år kontrolleres et utvalg heleide datterselskaper.

Omfanget av kontrollen med statsrådets forvaltning av statens interesser i virksomheter styres av vesentlighet og risiko. Vesentlighet i selskapskontrollen defineres som den økonomiske og samfunnsmessige betydningen selskapet har for staten. Risiko defineres blant annet som sannsynligheten for at virksomheten avviker fra Stortingets vedtak og forutsetninger, herunder om selskapet drives i henhold til lover og regler og ellers på en økonomisk forsvarlig måte.

A/S Vinmonopolet er organisert etter egen lov av 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet (vinmonopolloven). Etter daværende § 14 i vinmonopolloven (endret med virkning fra 1. juli 2004) var det Riksrevisjonens oppgave å desidere selskapsregnskap for 2003.

I henhold til lov om Norges Bank og pengevesenet (sentralbankloven) av 24. mai 1985 nr. 28 § 2 annet ledd kan Kongen i statsråd treffe vedtak om bankens virksomhet. I tillegg kan det med hjemmel i enkelte bestemmelser i sentralbankloven gis instruksjon overfor banken i nærmere bestemte forhold.

Riksrevisjonen førte i 2003 kontroll med statsrådets (departementets og regjeringens) myndighetsutøvelse i henhold til instruks for Riksrevisjonens kontroll vedrørende Norges Bank av 10. april 1987, jf. sentralbankloven § 2 fjerde ledd siste punktum.

1.3.2 Deleide aksjeselskaper

Riksrevisjonens kontroll med statsrådets forvaltning av statens interesser i aksjeselskaper omfatter også deleide aksjeselskaper hvor staten eier så mange aksjer at de representerer 50 % eller mer av stemmene, eller hvor staten ellers på grunn av aksjeeie eller ved statlig kontroll av selskapsinteresser har en dominerende innflytelse, jf. § 1 punkt 2 i instruks av 27. mai 1977 inntatt som vedlegg 3.2 i dette dokumentet.

I brev av 15. november 1989 til Stortinget skiserte Riksrevisjonen et opplegg for kontrollen av de statlig deleide selskapene. Stortingets kontrollkomité hadde ingen innvendinger mot opplegget. I brev av 20. desember 1989 til Riksrevisjonen sluttet Stortingets presidentskap seg til dette. Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i deleide selskaper er utført i overensstemmelse med nevnte opplegg.

I forhold til statlig deleide selskaper er Riksrevisjonens kontroll i første rekke rettet mot statsråden i rollen som eier, direkte eller gjennom underliggende etat, sett i relasjon til rettigheter og plikter i henhold til lov og gjeldende regelverk.

Riksrevisjonen baserer i utgangspunktet sin kontroll på det materialet og de opplysningene som statsråden (departementet) rutinemessig mottar eller innhenter fra selskapet, og som videresendes til Riksrevisjonen, blant annet virksomhetens årsregnskap med tilhørende beretning og protokoller.

Selskapene, med aktuell statlig eierandel, er oppført under det enkelte departement. Deleide selskaper inngår ikke i oversendelsen til Stortinget med mindre resultatet av kontrollen gir grunnlag for merknader eller orienteringer fra Riksrevisjonens side. I kontrollen for 2003 er det for deleide selskaper orientert om forhold under Nærings- og handelsdepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet.

1.4 STATSRÅDENS ÅRLIGE BERETNINGER

Statsråden oversender årlig for hver enkelt virksomhet en beretning til Riksrevisjonen, jf. § 2 punkt 4, § 5 punkt 4 og § 2 punkt 4 i instruks vedtatt av Stortinget henholdsvis 27. mai 1977, 10. mars 1992 og 10. april 1987. Instruksene er tatt inn som vedlegg 3.2, 3.3 og 3.4 i dette dokumentet.

Riksrevisjonen har i brev av 5. mars 2004 til alle

departementer meddelt at det er ønskelig for kontrollen at statsrådets beretning om hvordan styrings- og kontrollmyndigheten utøves, blant annet inneholder opplysninger og vurderinger vedrørende oppnådd resultat, eventuelle avkastningskrav og utbyttepolitikk, informasjon om spesielle forhold som er tatt opp i skriftveksel mellom departementet og selskapet og vurdering av den enkelte virksomhets oppnåelse av mål og utførelse av oppgaver som er gitt i stortingsdokumenter. Brevet er tatt inn som vedlegg 3.5.

1.5 DEPARTEMENTETS ANSVAR FOR OPPFØLGING AV SELSKAPER M.M.

Fram til 1. januar 2004 var det i § 22 i Økonomireglementet for staten, fastsatt ved kgl.res. av 26. januar 1996, gitt regler for departementenes ansvar for oppfølging av aksjeselskaper med statlig eierinteresse, statsforetak m.m. Av § 22.2 går det fram at hvert departement, eventuelt den underliggende virksomhet som forvalter aksjeinteressene, skal ha skriftlige retningslinjer som fastslår hvordan styrings- og kontrollmyndigheten skal utøves overfor hver enkelt virksomhet utenfor statsbudsjettet. Av § 22.4 går det fram at det skal utarbeides instruks for innhenting av informasjon og hvilke kontroller/vurderinger som skal foretas i den forbindelse. Riksrevisjonen har mottatt kopier av slike skriftlige retningslinjer/instrukser.

Fra 1. januar 2004 er retningslinjer om oppfølging av statens eierinteresse gitt i § 10 i Reglement for økonomistyring i staten, fastsatt ved kronprinsregentens resolusjon 12. desember 2003.

1.6 KONTROLL MED SALG AV STATENS AKSJER I SELSKAPER

Staten ved Nærings- og handelsdepartementet har i 2003 solgt alle eller deler av aksjene i AS Olivin, Arcus ASA, Grødegaard AS og i SND Invest AS. Riksrevisjonen har gjennomgått salgsprosessene. Det orienteres om forhold vedrørende enkelte av disse.

Riksrevisjonens kontroll med statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene videreføres hvis staten etter salget fremdeles har en dominerende innflytelse, jf. punkt 1.3.2 ovenfor. Riksrevisjonens kontroll med AS Olivin, Arcus ASA og SND Invest AS opphørte i 2003, da staten ikke lenger hadde dominerende innflytelse i selskapene.

Riksrevisjonen har også gjennomgått avviklingen og oppløsningen av Slemdalsveien 7 AS og Nytt fra Norge AS under henholdsvis Utdannings- og forskningsdepartementet og Utenriksdepartementet.

2 Riksrevisjonens rapport om kontrollen med statsrådets forvaltning av statens interesser i selskaper, banker mv.

2.1 ARBEIDS- OG ADMINISTRASJONS- DEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomheter:

- *Arbeidsforskningsinstituttet AS*
- *AS Rehabil*

2.2 FINANSDEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomhet:

- *Norges Bank*

2.3 FISKERIDEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomhet:

- *Protevs AS*

2.4 HELSEDEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomhet:

- *Kompetansesenter for informasjonsteknologi i helsevesenet AS (KITH) (70 %)*

Riksrevisjonen har merknader og orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomheter:

- *Helse Midt-Norge RHF*
- *Helse Nord RHF*
- *Helse Sør RHF*
- *Helse Vest RHF*
- *Helse Øst RHF*

Riksrevisjonens merknader til statsrådets forvaltning:

De regionale helseforetakenes kjøp av konsulenttjenester

Riksrevisjonen informerte Stortinget i Dokument nr. 3:2 (2003–2004) om de regionale helseforetakenes kjøp av konsulenttjenester i regnskapsåret 2002. Kontrollen viste at alle de fem regionale helseforetakene hadde brutt regelverket som følger av lov om offentlige anskaffelser. På bakgrunn av dette besluttet Riksrevisjonen å følge opp forholdet i kontrollen for 2003.

I henhold til forskrift om offentlige anskaffelser skal det føres anskaffelsesprotokoller som beskriver alle vesentlige forhold og viktige beslutninger gjennom hele anskaffelsesprosessen. Det følger også av samme forskrift et krav om at alle kontrakter skal inngås skriftlig. I brev av 28. oktober 2003 til Riksrevisjonen skrev Helsedepartementet: «*For å sikre at foretakene forholder seg til regelverket om offentlige anskaffelser på en korrekt måte vil Helsedepartementet på egnet måte ta opp problemstillingen med foretakene.*»

Kontrollen viste at alle de regionale helseforetakene, med unntak av Helse Sør RHF, hadde brutt regelverket for offentlige anskaffelser også i 2003. De regionale helseforetakene har i brev til Riksrevisjonen bekreftet at de ikke har ført anskaffelsesprotokoller for flere av sine konsulentkjøp i 2003 med verdi over 200 000 kroner. Helse Vest RHF, Helse Midt-Norge RHF og Helse Nord RHF har også opplyst at de i enkelte tilfeller unnlot å benytte skriftlig kontrakt.

Når det gjelder anskaffelsesprotokoller, har Helse Øst RHF opplyst at det ble foretatt 20 kjøp av konsulenttjenester i 2003. For to av disse er det ikke ført anskaffelsesprotokoller. Totale utgifter til kjøp av konsulenttjenester i 2003 i Helse Øst RHF var på 21,4 mill. kroner.

Helse Vest RHF hadde totale utgifter til konsulentkjøp i 2003 på 18,9 mill. kroner. Dette utgjorde 18 kjøp av konsulenttjenester. Det er kun ført anskaffelsesprotokoll for ett av disse kjøpene.

Helse Sør RHF har opplyst at det ble foretatt totalt 13 kjøp av konsulenttjenester i 2003, og at alle kjøpene springer ut fra én anbuds konkurranse og derav én anbudsprotokoll. De totale utgiftene til konsulenttjenester for Helse Sør RHF i 2003 var på 20,1 mill. kroner.

Helse Midt-Norge RHF har ikke ført anskaffelsesprotokoller for noen av sine 20 kjøp av konsulent tjenester over 200 000 kroner. De totale utgiftene til konsulentkjøp i 2003 var på 16,2 mill. kroner.

Helse Nord RHF foretok totalt 16 konsulentkjøp i 2003. Av disse ble det kun ført én anskaffelsesprotokoll. Helse Nord RHF påpeker imidlertid at selv om det ikke er ført protokoller i henhold til kravene i regelverket om offentlige anskaffelser, foreligger det mye underlagsdokumentasjon ved de enkelte kjøp. Totale utgifter til kjøp av konsulent tjenester i 2003 var på 17,3 mill. kroner.

Riksrevisjonen har i brev av 6. september 2004 informert Helsedepartementet om funnene vedrørende de regionale helseforetakenes kjøp av konsulent tjenester i regnskapsåret 2003, og bedt om departementets kommentar.

I svarbrev av 21. september 2004 til Riksrevisjonen skriver Helsedepartementet at det ikke har noen merknader til de faktiske opplysningene i Riksrevisjonens brev. Departementet påpeker at det i flere sammenhenger har tatt opp problemstillingen vedrørende helseforetakenes praktisering av regelverket for offentlige anskaffelser. Det vil bli foretatt en *«skjerpet oppfølging fra Helsedepartementet overfor de regionale helseforetakene basert på internkontrollkonseptet»*. Avslutningsvis skriver departementet at *«på områder der det er registrert at pålagte krav ikke er fulgt opp, slik som for regelverket for offentlige anskaffelser, vil det bli lagt opp til systematisk rapportering fra styrene for de regionale helseforetakene til Helsedepartementet, basert på sammenstilt dokumentasjon fra foretakenes internkontroll»*.

Riksrevisjonen uttaler:

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at de regionale helseforetakenes anskaffelsesrutiner fortsatt ikke er i overensstemmelse med regelverket, og viser til Helsedepartementets svarbrev av 23. oktober 2003 til Riksrevisjonen der departementet på *«egnet måte»* skulle ta opp problemstillingen med foretakene for å sikre at de forholdt seg til regelverket på en korrekt måte.

Rammeavtale om IT-pasientsystemer mellom Helse Nord RHF og DIPS ASA

Styret i Helse Nord RHF vedtok i 2002 en regional og overordnet IT-strategi. Ut fra hensiktsmessighet og funksjon ble det vedtatt å velge et felles system for hele foretaksgruppen – en felles systemplattform. Den 22. desember 2003 skrev DIPS ASA og Helse Nord RHF under på en konsernavtale. DIPS ASA er et selskap som leverer pasientdatasystemer og utvikler programvare for sykehus. Avtalen omfatter programvare for håndtering av pasientrelatert informasjon i alle sykehusene i foretaksgruppen i Helse

Nord. Den aktuelle konsernavtalen var et ledd i Helse Nord's overordnede IT-strategi.

Hovedregelen etter regelverket om offentlige anskaffelser er at tildeling av offentlige anskaffelseskontrakter over 200 000 kroner eksklusive mva. skal skje etter konkurranse. Loven oppstiller enkelte unntak fra kravet til konkurranse. Forskrift om offentlige anskaffelser § 4–3 c er et slikt unntak. Bestemmelsen sier at anbudskonkurranse kan unnlates dersom ytelsen av tekniske grunner bare kan prestes av én leverandør. Unntaksbestemmelsen er snever og innebærer krav om at det ikke eksisterer noen andre tilbydere i eller utenfor Norge som kan levere produkter med de tekniske spesifikasjonene DIPS ASA leverer. Det er også et vilkår at Helse Nord RHF har et reelt behov for akkurat disse tekniske spesifikasjonene. Kravet til forsvarlig saksbehandling tilsier at en offentlig oppdragsgiver i slike tilfeller må foreta undersøkelser slik at det ikke foreligger tvil om hvorvidt det eksisterer andre leverandører i markedet. Denne informasjonen ville kommet fram gjennom en anbudskonkurranse. Det er på det rene at Helse Nord RHF ikke har gått til slike undersøkende skritt, til tross for at rammeavtalen anses å være av betydelig størrelse.

Siemens Medical Solutions skriver i sitt brev til Helse Nord RHF av 13. januar 2004 at Siemens er selv *«en betydelig leverandør til helseforetakene, og dette inkluderer også tilsvarende løsninger som rammeavtalen omfatter»*. På bakgrunn av dette ser det ut til å eksistere andre leverandører i markedet. Dersom dette er tilfellet, vil unntaket i forskriften § 4–3 c ikke komme til anvendelse.

I dokumentasjon mottatt fra Helse Nord RHF kommer det fram at Helse Nord RHF opprinnelig ønsket DIPS ASA som leverandør av felles system til foretaksgruppen. Andre leverandører ble ikke vurdert. I brev av 24. februar 2004 til Riksrevisjonen skriver Helse Nord RHF: *«Andre leverandører hadde ingen reell mulighet til å få tildelt kontrakten.»* I prosjektforslaget for felles IT-system står det uttrykkelig: *«Basert på erfaring med eksisterende EPJ/PAS systemer, eksisterende kunnskap og annen erfaring i og utenfor regionen ønsker man derfor å inngå en rammeavtale med DIPS ASA for bruk av deres system ved alle sykehusene i foretaksgruppen. Prosjektet har som oppgave å ta fram en slik rammeavtale.»* I prosjektforslagets EPJ/PAS Fase 2 skriver Helse Nord RHF: *«Anbudskonkurranse stiller krav til at konkurransen skal være reell, noe som ikke vil være tilfellet her. Om det blir sannsynliggjort at konkurransen ikke er reell, kan leverandører som ikke blir valgt saksøke Helse Nord med tanke på økonomisk erstatning.»*

Riksrevisjonen ba på bakgrunn av ovenstående Helsedepartementet i brev av 30. juni 2004 om å vurdere hvorvidt rammeavtalen mellom Helse Nord RHF og DIPS ASA skulle ha vært lagt ut på anbud eller ikke. I svarbrev av 9. september 2004 skriver

departementet: «Helsedepartementet mener etter å ha gått gjennom saken, at Helse Nord burde ha innhentet tilbud i full konkurranse ved denne anskaffelsen. De subjektive forhold Helse Nord RHF påberoper seg, er slike som skal avklares i konkurransen.»

Riksrevisjonen uttaler:

Av dokumentasjonen fra Helse Nord RHF går det fram at det regionale foretaket ikke hadde til hensikt å følge regelverket ved utvelgelsen av nytt IT-pasientsystem, da det på bakgrunn av tidligere erfaringer søkte å inngå avtale med DIPS ASA. Etter Riksrevisjonens vurdering er det både uheldig og betenkelig at Helse Nord RHF så vidt bevisst har søkt å unngå forretningsmessig innsyn og åpenhet i anskaffelsesprosessen av omfattende IT-pasientsystemer for samtlige sykehus i foretaksgruppen. Riksrevisjonen konstaterer at Helsedepartementet er enig i at anskaffelsen skulle ha skjedd gjennom full konkurranse.

Utleie av sykehuslokaler ved Sykehuset Østfold HF til Ringvoll Klinikken AS

Sykehuset Østfold HF avviklet i 2002 deler av sin virksomhet ved Sykehuset Østfold Askim. I denne forbindelse ønsket Ringvoll Klinikken AS å leie deler av bygningsmassen til drift av privat helsevirksomhet. Partene inngikk derfor en avtale om leie av sykehuslokaler, samt en avtale om behandling av pasienter fra Sykehuset Østfold HF på Ringvoll Klinikken AS.

Sykehuset Østfold HF sa opp avtalen med Ringvoll Klinikken AS i brev av 9. desember 2002, med virkning fra 1. juli 2003, på bakgrunn av at «kontrakten ikke har vært konkurransutsatt etter lov om offentlige anskaffelser». Det var imidlertid bare kontrakten om pasientbehandling som ble sagt opp, slik at Ringvoll Klinikken AS fortsatt hadde en avtale om leie av lokaler med Sykehuset Østfold HF.

Styret i Helse Øst RHF vedtok 5. juni 2003 i styresak 061–2003 at en forutsetning for at Sykehuset Østfold HF kunne leie ut sykehuslokaler til Ringvoll Klinikken AS, var at dette private sykehuset hadde en driftsavtale med helseforetaket. Denne driftsavtalen måtte tildeles ved en anbudskonkurranse. Imidlertid oppstiller saksframstillingen som en forutsetning for å kunne tildele en slik driftsavtale, at det private sykehuset allerede har en leieavtale med helseforetaket.

Sykehuset Østfold HF utlyste i mellomtiden en anbudskonkurranse for leveranse av pasientbehandling. Tre leverandører ble 29. september 2003 innstilt for kontrakt; Moxness Klinikken AS, Colosseum Klinikken AS og Ringvoll Klinikken AS. Imidlertid hadde Sykehuset Østfold HF allerede 1. september 2003 underskrevet en ny leieavtale med Ringvoll Klinikken AS, med en avtaleperiode på ti år.

Det er også på det rene at Sykehuset Østfold HF fortsatte å sende pasienter til Ringvoll Klinikken AS etter at oppsigelsestiden var utløpt fram til ny driftsavtale ble undertegnet. Sykehuset Østfold HF opplyser i brev av 11. mars 2004 til Riksrevisjonen at dette ble «avtalt muntlig fra pasient til pasient».

Riksrevisjonen ba i brev av 5. april 2004 Sykehuset Østfold HF gjøre rede for hvorfor det i leieavtalen med Ringvoll Klinikken AS ikke står at det er en forutsetning at leietaker har avtale om levering av helsetjenester med et helseforetak. I svarbrev til Riksrevisjonen av 29. april 2004 beklager Sykehuset Østfold HF at dette ikke er skriftlig nedfelt i avtalen. Sykehuset er innforstått med at dette er en forutsetning, og at avtalen er inngått med det som utgangspunkt.

Riksrevisjonen ba i brev av 13. september 2004 om departementets vurdering av hvorvidt en slik sammenstilling av avtaler kan sies å være i overensstemmelse med regelverket for offentlige anskaffelser. Departementet ble også bedt om å vurdere om det kan sies å ha vært reell konkurranse tatt i betraktning at Ringvoll Klinikken AS under hele perioden har hatt leieavtale og operasjonell drift ved Sykehuset Østfold HF. Helsedepartementet svarer Riksrevisjonen i brev av 23. september 2004 og 13. oktober 2004. I brevet av 23. september 2004 viser departementet til styrebehandlingen i Helse Øst RHF 5. juni 2003 der styret vurderte premissene for utleie, og sier: «Helsedepartementet oppfatter det slik at Helse Øst RHF her har søkt å balansere hensynene til både bestemmelsene i pasientrettighetsloven og regelverket for offentlige anskaffelser. Helsedepartementet har ikke bedt om innsyn i anbudsgrunnlaget eller i dokumentasjonen som viser hvilke vurderinger som er gjort ved utvelgelsen av de til sammen tre leverandørene som ble innstilt for kontrakt, hvorav en er Ringvoll Klinikken AS.» Avslutningsvis viser departementet til at Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) har avvist en klage fra en leverandør som ikke fikk tilsagn om tjenester etter samme anbudskonkurranse, og at departementet på denne bakgrunn ikke kan se at «det er indikasjoner som tilsier at det i denne saken er forhold som er i strid med bestemmelsene i regelverket for offentlige anskaffelser». Riksrevisjonen vil i denne sammenheng bemerke at den aktuelle klagen gjaldt et annet forhold, og at avvisningsvedtaket fra KOFA ikke behandler problemstillingen.

Riksrevisjonen uttaler:

Etter Riksrevisjonens vurdering er forholdene rundt utleie av sykehuslokaler og driftsavtale med Ringvoll Klinikken AS ikke en korrekt praktisering av regelverket for offentlige anskaffelser. Ringvoll Klinikken AS er etter Riksrevisjonens vurdering gitt klare konkurransefortrinn gjennom leieavtalen vedrørende sykehuslokalene på Sykehuset Østfold AS.

kim. I tillegg har Sykehuset Østfold HF i en periode unnlatt å benytte skriftlige kontrakter, noe som er kritikkverdig og i strid med regelverket. Riksrevisjonen ber departementet ordne opp i forholdet.

Kontroll av den medisinske kodingen i sykehusene som danner grunnlaget for innsatsstyrt finansiering (ISF)

Innsatsstyrt finansiering (ISF) er utformet slik at de regionale helseforetakene får refundert utgifter fra staten per behandlet pasient. Refusjonens størrelse avhenger av i hvilken diagnoserelatert gruppe (DRG) pasientoppholdet er gruppert. I 2003 var refusjonssatsen 60 % av de antatte behandlingskostnadene. Øvrige kostnader ble dekket gjennom rammetilskuddet som gis til de regionale helseforetakene. Tilskuddet utgjorde ifølge statsregnskapet ca. 18,7 mrd. kroner i 2003, jf. St.meld. nr. 3 (2003–2004).

Korrekt medisinsk koding av pasientopphold er en forutsetning for at de regionale helseforetakene skal motta riktig refusjonsbeløp fra staten. På denne bakgrunn har Riksrevisjonen gjennomført en tilskudsrevisjon av ISF-tilskuddet for 2003. Kompetansesenter for informasjonsteknologi i helsevesenet AS (KITH) har på oppdrag fra Riksrevisjonen og Sintef Helse undersøkt kvaliteten på den medisinske kodingen av diagnoser og prosedyrer ved utvalgte sykehus. Kliniske diagnoser ble ikke vurdert i revisjonen. Undersøkelsen omfatter et tilfeldig utvalg av 1 396 pasientopphold ved sykehus i 14 helseforetak, og alle helseregionene er representert. Antall sykehus per helseregion i utvalget ble fastsatt etter størrelsen på ISF-refusjonen til de fem regionale helseforetakene. Sykehusene i utvalget består av både små og store sykehus og gir et rimelig representativt bilde av sykehusstrukturen i Norge. Etter Riksrevisjonens vurdering vil derfor undersøkelsen gi et tilstrekkelig grunnlag til å vurdere om det foreligger vesentlige feil ved grunnlaget for ISF-refusjonen i 2003.

Revisjonen viser at 27 % av pasientoppholdene ble gruppert i en annen DRG etter journalrevisjonen. Dette innebærer at de regionale helseforetakene ville fått et annet refusjonsbeløp fra staten for mer enn hvert fjerde opphold i undersøkelsen.

For 12 pasientopphold ble ikke journalen funnet. I tillegg var dokumentasjonen i 59 journaler ikke tilstrekkelig til å kunne bedømme om pasientoppholdene var riktig kodet. Dette innebærer at det for ca. 5 % av oppholdene ikke var mulig å vurdere om de regionale helseforetakene har mottatt riktig refusjon fra staten for pasientoppholdene. På bakgrunn av dette er disse pasientoppholdene tatt ut av undersøkelsen, og er således ikke med i resultatet nevnt ovenfor. Isolert sett er imidlertid disse oppholdene med på å øke usikkerheten knyttet til datagrunnlaget som innrapporteres fra sykehusene.

Undersøkelsen viser at andelen pasientopphold

som endrer DRG etter journalrevisjonen varierer mellom 21 % og 36 % ved sykehusene. Det må understrekes at journalrevisjonen ikke gir grunnlag for å rangere kvaliteten på rapporterte data mellom sykehusene, men den viser at svak kodingskvalitet er et gjennomgående problem ved alle de undersøkte sykehusene.

De regionale helseforetakene ville etter journalrevisjonen mottatt 6 % mindre i netto refusjon fra staten enn det de faktisk mottok for de 1 396 undersøkte pasientoppholdene. Det er derfor ikke slik at summen av positive og negative endringer i refusjonsbeløp jevnes ut for de undersøkte pasientoppholdene. Videre viser undersøkelsen at kun ett av de 14 sykehusene ville fått mer i refusjon for de undersøkte pasientoppholdene etter journalrevisjonen. Med unntak av ett sykehus, som fikk 17 % for mye, mottok de øvrige 12 sykehusene mellom 2 % og 7 % netto for mye i refusjon fra staten for de undersøkte oppholdene.

Riksrevisjonens undersøkelse viser at de økonomiske konsekvensene kan være betydelige når pasientoppholdene endrer DRG. Beregninger viser at nesten hvert tredje opphold med revidert DRG endrer refusjonsbeløpet med mer enn 50 %. Under hvert femte opphold med revidert DRG endrer refusjonsbeløpet med under 10 %.

Riksrevisjonen har mottatt kommentarer på undersøkelsen fra om lag halvparten av de utvalgte sykehusene. Flere sykehus peker på at regelverket er komplisert og vanskelig, og hevder at veiledningen gir stort rom for skjønn for hvordan den medisinske kodingen skal fastsettes. I tillegg ligger det en del vurderinger bak kodingen som ikke kan leses direkte ut fra journaldokumentasjonen. KITH uttaler i denne forbindelse at en rekke av innvendingene fra sykehusene kan besvares ut fra et metodisk grunnlag. Andre innvendinger kan besvares ut fra at noen sykehus kan ha ignorert den offisielle og nødvendige veiledningsinformasjonen som sykehusene skal være kjent med. I tillegg viser også enkelte innvendinger at det hersker uklarhet ved enkelte sykehus omkring forholdet mellom kliniske betegnelser og bruk av gjensidig utelukkende diagnosekategorier fra det medisinske kodeverket. En del innvendinger fordrer imidlertid ny tilgang til journaldokumentasjonen før de kan vurderes av KITH.

Riksrevisjonen orienterte Helsedepartementet i brev av 30. juni 2004 og 22. september 2004 om resultatene fra tilskudsrevisjonen. Riksrevisjonen mener undersøkelsen samlet sett viser at det er knyttet stor usikkerhet til kvaliteten på de data som ble rapportert fra sykehusene, og som er grunnlaget for finansieringen av de regionale helseforetakene for 2003. Undersøkelsen viser videre at omfanget av feilkoding er betydelig, og at dette har konsekvenser for ISF-utbetalinger på landsbasis. Det er imidlertid ikke grunnlag for å fastslå at utbetalingene i ISF-ordningen samlet sett var for høye i 2003. Sammen-

lignet med tidligere revisjoner viser resultatene likevel en tydelig trend for at kodepraksisen endres mot en økning i antall DRG-poeng.

Helsedepartementet uttaler i svarbrev av 13. august 2004 og 11. oktober 2004 at undersøkelsen ikke gir grunnlag for å fastslå om den påviste feilregistreringen har medført for høye utbetalinger gjennom ISF-systemet samlet sett. Departementet uttaler imidlertid at undersøkelsen bekrefter tidligere funn om kodepraksisen ved sykehusene, og at det derfor er viktig «å forsterke arbeidet med kodestandardisering på sykehusene». På bakgrunn av dette har departementet iverksatt tiltak «for å sikre at kodepraksis er i samsvar med regelverket». Departementet satte i 2003 «i verk en nasjonal strategi med forbedringstiltak i samarbeid med SINTEF Helse». Sentrale elementer i denne strategien er blant annet et «samarbeidsprosjekt med Legeforeningen og de ulike spesialforeningene for å skape felles forståelse og faglig basert konsensus i forhold til regelverket», kodingsovervåking, mer aktiv bruk av Avregningsutvalget i tvilstilfeller og mer aktiv seminar- og informasjonsvirksomhet. Departementet uttaler at målsettingen med forbedringsarbeidet er å «sikre at utbetalingene til det enkelte regionale helseforetak samlet sett er mest mulig korrekt og rettferdig», samt å sørge for at «registreringene blir så gode at de i større grad og på et bedre grunnlag kan gi god styringsinformasjon når pengene skal fordeles fra de regionale helseforetakene». Videre skriver departementet at det nå «gjennomfører en serie møter med hvert enkelt regionale helseforetak for å øke fokuset på god virksomhetsstyring og det enkelte regionale helseforetak sin oppfølging av lovkrav og øvrige myndighetskrav». Avslutningsvis skriver departementet at det mener «de regionale helseforetakene må ha et større ledelsesmessig fokus på dette området».

Riksrevisjonen uttaler:

ISF-refusjonen utgjør en viktig del av finansieringen av de regionale helseforetakene, og er derfor et viktig virkemiddel for staten med hensyn til å nå helsepolitiske mål. ISF som finansieringssystem forutsetter at den medisinske kodingen er korrekt. Korrekt koding skal gi riktig DRG-gruppering og således sikre de regionale helseforetakene et korrekt økonomisk oppgjør. Revisjonsresultatene gjør at Riksrevisjonen ikke kan utelukke at det er vesentlige feil i de data som rapporteres fra sykehusene som grunnlag for ISF-refusjonen fra staten til de regionale helseforetakene.

De fleste helseforetakene bruker også DRG-informasjon i styringen av driften. Data av god kvalitet er derfor en forutsetning for at DRG-informasjonen skal kunne brukes til effektiv styring på ulike nivåer i helseforetakene. Svak kvalitet på den medisinske kodingen av pasientopphold kan derfor føre til at be-

slutninger tas på gale premisser. Riksrevisjonen har merket seg at departementet har iverksatt tiltak for å sikre at kodepraksisen blir i samsvar med regelverket. På bakgrunn av de funn som er gjort i journalrevisjonen har Riksrevisjonen igangsatt en forvaltningsrevisjon på området, blant annet for å undersøke nærmere helseforetakenes internkontroll og forvaltningen av ordningen.

Registrering av opplysninger om helseforetak i Foretaksregisteret

Riksrevisjonen har gjennomført en kontroll av de regionale helseforetakenes og helseforetakenes registrering av opplysninger i Foretaksregisteret. I henhold til lov om registrering av foretak har helseforetakene en plikt til å registrere endringer av relevante opplysninger. Endringer av styreleder og styremedlemmer ligger inn under denne registreringsplikten. Endringsmelding skal gis uten ugrunnet opphold. Foretaksregisterloven har til hensikt å gi offentligheten en ordnet oversikt over styresammensetningen i forskjellige virksomheter. Dette skaper klarhet omkring hvilke personer som er legitimert til å foreta bindende juridiske og økonomiske disposisjoner på virksomhetens vegne, og bidrar således til å hindre misligheter. Registeret er en viktig kilde for de som trenger korrekt informasjon og nøkkelopplysninger om aktørene i norsk næringsliv, også når det gjelder helseforetakene.

Riksrevisjonen har gjennomført flere kontroller av hvorvidt styresammensetningene stemmer overens med opplysningene i Foretaksregisteret. Kontrollen viser at helseforetakene generelt mangler gode rutiner for foretaksregistrering. Høsten 2003 var ingen av de regionale helseforetakene, bortsett fra Helse Vest RHF, å jour med opplysningene i dette registeret. Riksrevisjonen gjorde oppmerksom på forholdene i brev av 9. september 2003 til de fire regionale helseforetakene som hadde mangler i Foretaksregisteret. Oppfølgende kontroller av foretaksregistrert informasjon ble foretatt 31. desember 2003 og 15. juni 2004. Disse omfattet også alle de underliggende helseforetakene. Kontrollene viser at selv om helseforetakenes praksis er noe forbedret i løpet av denne perioden, mangler disse fortsatt gode rutiner for registrering av opplysninger. Status ved siste kontroll i juni 2004 var som følger:

Helse Øst RHF sto oppført med korrekt informasjon i Foretaksregisteret. Tre helseforetak i foretaksgruppen hadde også korrekte opplysninger. Ett helseforetak var registrert med feil styreleder, tre helseforetak med feil nestleder og fire helseforetak med feil i registrerte styremedlemmer.

Helse Sør RHF hadde oppdaterte opplysninger i Foretaksregisteret. Åtte helseforetak i foretaksgruppen sto også oppført med korrekt informasjon. Tre helseforetak sto oppført med feil i registrerte styremedlemmer.

Helse Nord RHF sto oppført med oppdaterte opplysninger i Foretaksregisteret. Tre helseforetak i foretaksgruppen hadde også korrekt informasjon, mens ett helseforetak fortsatt sto oppført med feil nestleder og to med feil i registrerte styremedlemmer. To helseforetak hadde ikke oppdatert informasjonen i Foretaksregisteret siden nyregistreringen i 2001.

Helse Vest RHF sto registrert med korrekte opplysninger i Foretaksregisteret. Alle helseforetakene i foretaksgruppen sto også oppført med oppdatert informasjon.

Helse Midt-Norge RHF sto med oppdatert informasjon i Foretaksregisteret. To helseforetak i foretaksgruppen hadde også korrekt informasjon registrert. Ett helseforetak var oppført med feil i registrerte styremedlemmer og to av helseforetakene med feil i nestleder og styremedlemmer. Ett helseforetak hadde ikke oppdatert informasjonen i Foretaksregisteret siden nyregistreringen i 2001. I tillegg var ett helseforetak stiftet 5. november 2003, fortsatt ikke førstegangsregistrert. Etter helseforetaksloven § 13 skal slik registrering skje «senest tre måneder etter at vedtak om å opprette foretak er truffet».

Riksrevisjonen har i brev av 29. juni 2004 til Helsedepartementet informert om funnene vedrørende de regionale helseforetakene og helseforetakenes registrering av opplysninger i Foretaksregisteret. I brev av 9. september 2004 svarer departementet: *«Helsedepartementet har ingen merknader til de faktiske opplysningene i Riksrevisjonens brev. Som Riksrevisjonen påpeker, er manglende oppdatering av foretaksinformasjon ikke tilfredsstillende praktisering av lov om registrering av foretak. For å sikre at foretakene forholder seg til eksisterende regelverk er det planlagt regionsvise møter i august/september hvor formålet er en samlet gjennomgang av de regionale helseforetakenes strategier og tiltak for å sikre at juridisk rammeverk etterleves.»* Avslutningsvis skriver departementet at denne gjennomgangen skal *«gi sikkerhet for at egen virksomhet og helseforetakenes samlede aktiviteter skjer i samsvar med gjeldende juridisk rammeverk og i samsvar med øvrige overordnede myndighets- og eierbeslutninger»*.

Riksrevisjonen uttaler:

Lov om registrering av foretak har til hensikt å skape løpende oversikt og klarhet omkring hvilke personer som er legitimert til å foreta bindende juridiske og økonomiske disposisjoner på virksomhetens vegne. Endringer i ansvarsforhold skal meldes straks, slik at Foretaksregisteret alltid skal kunne gi oppdaterte opplysninger, blant annet for å hindre misligheter. Det skal ikke være tvil om hvem som innehar de ulike rollene i et foretak. Riksrevisjonen registrerer at helseforetakene fortsatt mangler tilfredsstillende rutiner for registrering og nødvendig ajourføring av

opplysninger i Foretaksregisteret. Riksrevisjonen har merket seg departementets svar om at tiltak for å etterleve det juridiske rammeverket er igangsatt.

Helseforetakenes finansielle leieavtaler – del av foretakenes låneopptak

Helseforetaksloven § 33 sier at foretak ikke kan ta opp lån med mindre det er særskilt fastsatt i vedtektene at de skal ha slik adgang. Riksrevisjonen ba i brev av 9. desember 2003 om Helsedepartementets vurdering av de regionale helseforetakenes adgang til å inngå finansiell leieavtale med en privat aktør. En finansiell leieavtale er en avtale der det vesentligste av den økonomiske risikoen og kontrollen som knytter seg til driftsmiddelet, er overført til leietaker, men uten at selve eiendomsretten blir overført. I svarbrevet av 14. januar 2004 sier Helsedepartementet at de regionale helseforetakene ikke kan ta opp langsiktige lån i det private markedet. Videre fastslår departementet at finansielle leieavtaler må likestilles med lån etter helseforetaksloven § 33. Således kan de regionale helseforetakene heller ikke inngå finansielle leieavtaler med en privat aktør.

Riksrevisjonen har foretatt kontroll av årsregnskapene til de regionale helseforetakene for 2003. Av notene til årsregnskapene går det fram at foretaksgruppene Helse Midt-Norge, Helse Vest og Helse Sør hadde avtaler vedrørende finansiell leie per 31. desember 2003. Riksrevisjonen ba Helsedepartementet kommentere forholdet i brev av 13. juli 2004.

Helsedepartementet opplyser i svarbrev av 16. august 2004 at avtalene per 31. desember 2003 utgjorde 61,6 mill. kroner i foretaksgruppen Helse Midt-Norge. Departementet viser også til at de finansielle leieavtalene omfatter avtaler som ble inngått av fylkeskommunen før 1. januar 2002, samt avtaler som ble inngått av helseforetaksgruppen i løpet av 2002 og 2003. I brev av 19. januar 2004, med kopi til alle de regionale helseforetakene, understreket departementet overfor Helse Midt-Norge at helseforetak ikke kan inngå finansielle leieavtaler med private aktører. Etter dette har Helse Midt-Norge endret en inngått rammeavtale til kun å omfatte operasjonell leie.

Helsedepartementet opplyser i samme svarbrev at avtaler om finansiell leie i foretaksgruppen Helse Vest utgjorde 37,4 mill. kroner per 31. desember 2003. Den ene avtalen gjelder en driftsavtale knyttet til ambulanserbiler som ble overtatt fra fylkeskommunen 1. januar 2002. Avtalen ble tatt inn i årsregnskapet for 2002 som finansiell leie. De to øvrige leieavtalene er inngått i 2002 og ble ved avtaleinngåelse vurdert som operasjonelle. Avtalene er i ettertid omklassifisert fra operasjonelle til finansielle leieavtaler, i samsvar med revisors vurdering.

Om foretaksgruppen Helse Sør opplyser Helsedepartementet at leieavtalen omfatter sju ambulanser og har en balanseført verdi på 1,8 mill. kroner. Av-

talen ble inngått av Vest-Agder fylkeskommune før reformen trådte i kraft.

Helsedepartementet skriver i brev av 15. oktober 2004 til Riksrevisjonen at departementet har innhentet informasjon fra de tre berørte regionale helseforetakene, og bedt disse om at *«inngåtte avtaler blir brakt i samsvar med gjeldende regler, og at de avtaler som er overtatt fra fylkeskommunene avsluttes så snart kontraktene åpner for det»*.

Riksrevisjonen uttaler:

Riksrevisjonen er enig i Helsedepartementets vurdering av at finansielle leieavtaler må likestilles med låneopptak, hvilket innebærer at helseforetakene ikke kan ta opp lån eller inngå finansielle leieavtaler med mindre det er særskilt fastsatt i vedtektene at de skal ha slik adgang. På denne bakgrunn er det viktig at Helsedepartementet følger opp de regionale helseforetakene, særlig på områder der regelverket kan virke uklart. Selv om slike løsninger ikke er tilsiktet, anser Riksrevisjonen det for å være av prinsipiell betydning at vesentlige økonomiske forhold hos de regionale helseforetakene ikke blir tildekket. Riksrevisjonen har merket seg Helsedepartementets svar om at inngåtte avtaler skal bli brakt i samsvar med gjeldende regler.

Til orientering:

Departementets oppfølging av de regionale helseforetakenes rapportering om virksomheten

De regionale helseforetakene skal etter helseforetaksloven § 34 og vedtektene § 15 utarbeide en årlig melding til Helsedepartementet om virksomheten. Ot.prp. nr. 66 (2000–2001) Om lov om helseforetak m.m. framhever at *«foretakene ivaretar sektoransvaret på et viktig velferdsområde og at eier derfor har større behov for informasjon enn for næringsdrivende virksomheter som har økonomisk inntjening som formål»*. Styringsdokumentet for 2003 presiserer at *«det sentrale dokumentet fra de regionale helseforetakenes side vil være den årlige meldingen»*. I vedtektene til de regionale helseforetakene § 15 angis det at meldingen skal inneholde styrets plandokument for virksomheten, styrets rapport for foregående år og styrets forslag til bevilgning over statsbudsjettet. Plandokumentet skal *«være av strategisk og overordnet karakter og vise hovedtrekkene i virksomhetens fremtidige drift»* i tillegg til å *«gi beskrivelse av forventede endringer i befolkningens behov for helsetjenester og i den helsefaglige utviklingen på fagområdene, vise behovet for utvikling og endring av tjenestene og driften av virksomheten og styrets vurdering av ressursbruken for de nærmeste årene, med forslag til finansiering»*. Styrets rapport for foregående år *«skal vise hvordan pålegg og bestemmelser som er gitt i foretaksmøtet eller satt som vilkår for bevilgninger, er fulgt opp»*.

Riksrevisjonen orienterte Stortinget i Dokument nr. 3:2 (2003–2004) om manglende oppfølging av vilkår for bevilgningene som de regionale helseforetakene mottar. Riksrevisjonen har gjennomgått årlig melding og supplerende opplysninger for 2003 for samtlige regionale helseforetak. Kontrollen viste at innholdet i de årlige meldingene er av høyere kvalitet i 2003 enn det var i 2002. Det er imidlertid fortsatt enkelte svakheter og rom for forbedringer. Forholdene ble tatt opp med Helsedepartementet i brev av 14. juli 2004, og departementet har avgitt sitt svar i brev av 20. august 2004.

Innholdet i plandokumentene varierte mellom de ulike regionale helseforetakene. Ifølge Ot.prp. nr. 66 (2000–2001) Om lov om helseforetak m.m. side 146 skal *«planen legge til rette for politisk styring av foretakets langsiktige utvikling»*. Helse Midt Norge RHF, Helse Sør RHF og Helse Øst RHF har alle gjort rede for sine strategiske planer for de nærmeste årene. Helse Vest RHF redegjør noe for befolkningsutvikling og forventet medisinsk-teknisk utvikling, mens årlig melding fra Helse Nord RHF ikke inneholder noen planer for tiden framover. Departementet uttaler i brev av 20. august 2004 at det deler Riksrevisjonens oppfatning av at plandokumentene ikke fullt ut tilfredsstillende de krav som er satt til disse dokumentene, men mener at departementet, sammen med de supplerende opplysningene i forbindelse med årlig melding, har tilstrekkelig informasjon til å legge fram en melding til Stortinget. Departementet gjorde spesielt oppmerksom på at det har akseptert at planen fra Helse Nord RHF ikke foreligger.

Gjennomgangen av styrets rapporter viste at det var svært variabel kvalitet på de regionale helseforetakenes rapportering, spesielt på de områdene hvor det ikke er kvantifiserbare resultatmål. Fra enkelte regionale helseforetak manglet rapportering på tilskudd knyttet til hospiceplasser, opptreningsinstitusjoner, Norsk Pasientskadeerstatning og psykososialt arbeid for flyktninger.

De regionale helseforetakene skal i årlig melding også rapportere på epikrisetid. Kravet i forhold til epikrisetid var at denne skulle forbedres i løpet av året, og at 80 % av alle epikriser i siste tertial skulle være skrevet og sendt innen sju dager. Kontrollen viste at:

- Helse Sør RHF rapporterte tilfredsstillende både om utviklingen i epikrisetid i løpet av året og om status ved utgangen av året.
- Helse Vest RHF, Helse Øst RHF og Helse Nord RHF rapporterte om status ved utgangen av året, men ikke om utviklingen i løpet av året.
- Helse Midt-Norge RHF rapporterte ikke på epikrisetid.

Rapporteringen vedrørende korridorpasienter er noe bedre. Helse Sør RHF, Helse Øst RHF og Helse Midt-Norge RHF rapporterte både om utvikling i an-

tall i løpet av året og om status ved årsskiftet, mens Helse Vest RHF og Helse Nord RHF kun opplyste om status ved utgangen av året.

Vedrørende rapportering for foregående år kommenterer departementet i sitt svarbrev av 20. august 2004 kun tilskuddsordningene, og uttaler at de regionale helseforetakene kun hadde plikt til å rapportere på tilskuddene til psykososialt arbeid for flyktninger. Departementet erkjenner at de regionale helseforetakene på denne tilskuddsordningen ikke hadde rapportert på «*systemmessig riktig måte*», og vil følge opp dette i 2004.

Styrets forslag til statsbudsjett skal ifølge styringsdokumentet for 2003 «*gi departementet det nødvendige faglige underlaget for å kunne medvirke i regjeringens forberedelse av det årlige statsbudsjettforslaget*». Helse Nord RHF har unnlatt å utarbeide et slikt forslag. De øvrige regionale helseforetakene har i noen grad, men kun på et overordnet nivå, antydnet antatte økonomiske utfordringer med behov for innsparinger og antatt aktivitetsøkning i 2005. Helsedepartementet skriver i sitt svarbrev av 20. august 2004 at «*det er et mål at den delen som omhandler helseforetakenes forslag til bevilgning skal forbedres*».

De årlige meldingene er de sentrale dokumentene i styringsdialogen mellom departementet og de regionale helseforetakene. Ifølge Ot.prp. nr. 66 (2000–2001) Om lov om helseforetak m.m. skal årlig melding «*være et viktig redskap for departementets egen styring av de regionale helseforetakene*». På bakgrunn av dette må det etter Riksrevisjonens vurdering kreves en viss kvalitet, fullstendighet og sammenlignbarhet på rapporteringen. Selv om både kvaliteten på rapporteringen og Helsedepartementets oppfølging av rapporteringen er bedre i 2003 enn i 2002, er det fortsatt svakheter ved de årlige meldingene.

Kapittel 743 post 75 Tilskudd til styrking av psykisk helsevern – kontroll av departementets tilskuddsforvaltning

Det ble for 2003 bevilget 1 165,4 mill. kroner i tilskudd til psykisk helsevern over Kapittel 743 post 75. Denne posten dekker øremerkede driftstilskudd til psykisk helsevern og utgjør en vesentlig del av Opptrappingsplanen for psykisk helse, jf. St.prp. nr. 63 (1997–1998). Det går fram av statsbudsjettet at denne bevilgningen skal benyttes i henhold til politisk vedtatte planer, og at disse utgjør en sentral føring for de regionale helseforetakene.

Helsedepartementet har ansvar for tildeling, oppfølging og kontroll av tilskuddet. I styringsdokumentene til de regionale helseforetakene for 2003 har departementet uttalt en forventning om at «*psykisk helsevern reelt styrkes og omstruktureres*». Helsedepartementet har også framhevet i styringsdokumentene at denne bevilgningen skal sette spesialist-

helsetjenesten i stand til å gjennomføre planlagt styrking av psykisk helsevern.

Departementet forutsetter en særskilt oppmerksomhet på 12 områder, blant annet skal de regionale helseforetakene følge opp produktiviteten i poliklinikkene og ha økt oppmerksomhet mot barn og unge. Helsedepartementet har dessuten stilt krav om at det skal redegjøres for arbeidet med opptrappingsplanen i de årlige meldingene til departementet.

Riksrevisjonen har kontrollert departementets forvaltning av tilskudd bevilget over kapittel 743 post 75 Styrking av psykisk helsevern for 2003. Det er kontrollert i hvilken grad de regionale helseforetakene har rapportert i samsvar med kravene i styringsdokumentene.

Samtlige regionale helseforetak har rapportert på produktivitetsutviklingen i poliklinikkene. Kun Helse Sør RHF har rapportert på alle de særskilte områdene. For omstilling og tvang forelå rapportering fra alle de regionale helseforetakene, men rapporteringen var svært ulik i form og innhold. Nesten samtlige regionale helseforetak mangler enten rapportering på antall registrerte tvangsinnleggelses og tvangsbruk, eller på hvilke tiltak som er iverksatt for å redusere bruken av tvang. Rapporteringen på de ni andre særskilte områdene var av svært variabel kvalitet, noe som gjør det vanskelig å beskrive hva som faktisk er gjort innenfor de enkelte områdene. Manglene ved rapporteringen gjelder i hovedsak ufullstendig informasjon om hvilke tiltak som er satt i gang, resultatene av igangsatte tiltak og plan for videre oppfølging.

Riksrevisjonen har i brev av 12. august 2004 til Helsedepartementet tatt opp de regionale helseforetakenes manglende rapportering og den variable kvaliteten på rapporteringen. Det at rapporteringene ofte er ulike og mangelfulle, må etter Riksrevisjonens vurdering komplisere departementets muligheter for oppfølging og kontroll.

Departementet er i svarbrev av 13. september 2004 i hovedsak enig i Riksrevisjonens kritikk, og uttaler: «*Departementet har på bakgrunn av den mangelfulle rapporteringen i 2003, i Styringsdokumentet for 2004 presisert hvilke områder det skal rapporteres på i årlig melding, og hvilke områder som skal rapporteres på i tertialrapporter.*» Departementet peker imidlertid på at «*supplerende og utfyllende informasjon innhentes og mottas gjennom en rekke andre kilder, i første rekke gjennom SAMDATA-statistikk og rapport fra Sosial- og helsedirektoratet*». SAMDATA gir kvantifiserte mål på omstilling innen psykisk helsevern. Når det gjelder barnevern, voldsproblematikk og alvorlige traumer, dobbeltdiagnose, selvmordsforebygging, ADHD, sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri, innvandrere og flyktninger og helsetjenester til innsatte, foreligger det ikke slik statistikk. Departementet uttaler til dette at det «*er ikke utarbeidet kvantifiserte måleindikatorer, men de regionale helseforetakene må be-*

skrive i rapportene hvilke tiltak som er satt i gang på disse områdene».

Departementet mener at dette er tilstrekkelig for sin kontroll som tilskuddsforvalter, og uttaler: «Disse opplysningene sammenholdt med opplysningene fra de regionale helseforetakene gjør at man er i stand til å presentere et samlet bilde av utviklingen innen psykisk helsevern, overfor Stortinget.»

Riksrevisjonen vil understreke det oppfølgingsansvaret Helsedepartementet er pålagt og har merket seg at departementet i hovedsak er enig i at rapporteringen er mangelfull, og at departementet har iverksatt tiltak for å utbedre dette.

Helsedepartementets oppfølging av økonomisk rapportering sett i sammenheng med resultatutviklingen i de regionale helseforetakene

I Budsjett-innst. S. nr. 11 (2003–2004) stilles det krav om at de regionale helseforetakene skal være i regnskapsmessig balanse i 2005. I samme budsjettinnstilling ble det forutsatt at Helsedepartementet stiller konkrete krav til det enkelte regionale helseforetak om resultatforbedring i 2004. Konsernregnskapene for alle de regionale helseforetakene viste at underskuddene hadde økt fra 2002 til 2003. Det totale underskuddet i 2003 var på ca. 4 mrd. kroner, og for hver av foretaksgruppene fordeler dette seg som følger: Foretaksgruppen Helse Øst hadde et underskudd på 659 mill. kroner, Helse Vest et underskudd på 873 mill. kroner, Helse Midt-Norge et underskudd på 554 mill. kroner, Helse Nord et underskudd på 548 mill. kroner, mens Helse Sør hadde et underskudd på 1,35 mrd. kroner.

Helsedepartementet har i styringsdokumentene for 2003 stilt krav til de regionale helseforetakene om at de skal sende inn økonomiske kvartalsregnskap. Riksrevisjonen har som ledd i kontrollen for 2003 undersøkt i hvilken grad de regionale helseforetakene har fulgt opp dette.

I henhold til Helsedepartementets brev av 30. august 2004 har Helse Sør RHF, Helse Vest RHF og Helse Midt-Norge RHF ikke levert kvartalsregnskap for tredje kvartal 2003. Departementet har videre godtatt at Helse Nord RHF sendte inn tertialrapporter i 2003. Den manglende rapporteringen for tredje kvartal skyldtes ifølge departementet at det fikk oppdatert muntlig informasjon i den åpne høringen med sosialkomiteen 23. oktober 2003, hvor den økonomiske situasjonen i de regionale helseforetakene var tema. Avslutningsvis skriver departementet: «Departementet ser i ettertid at det burde ha vært purret også på disse rapportene, selv om innholdet var gjort kjent for departementet.»

I brev av 17. september 2004 opplyser Helsedepartementet at regnskapsresultatene omfatter økte avskrivninger knyttet til nivå på verdsetting og levetider. Departementet refererer til St.prp. nr. 63 (2003–2004) hvor det er uttalt at eventuelt «økt un-

derskudd som følge av disse to forholdene omfattes ikke av balansekravet». Helsedepartementet skriver i sitt svarbrev at i sum utgjør disse elementene i overkant av halvparten av det samlede underskuddet.

Riksrevisjonen har i brev av 30. august 2004 til Helsedepartementet stilt spørsmål om hvilke forbedrende tiltak som eventuelt er iverksatt i løpet av 2003, og hvilke konkrete krav som er stilt til det enkelte regionale helseforetak om resultatforbedring i 2004 med sikte på den framtidige driftsmessige balansen.

Helsedepartementet skriver i sitt svarbrev av 17. september 2004 at departementet har fulgt opp resultatkravet i styringsdokumentene til de regionale helseforetakene for 2004, hvor det ble forutsatt at de regionale helseforetakene i løpet av januar 2004 skulle legge fram en plan for hvordan styringsmålet skulle nås. De regionale helseforetakene ba om utsettelse av fristen, blant annet med bakgrunn i at det var nødvendig med styrebehandling av de tiltak som skulle gjennomføres, noe departementet ga sin tilslutning til. Helsedepartementet opplyser at gjennomgangen viser at de regionale helseforetakene i 2004 skal gjennomføre tiltak som vil ha en effekt som utgjør om lag halvparten av de omstillingsutfordringer som helseforetakene ser for seg. Mange av tiltakene som igangsettes i løpet av 2004, vil få helårseffekt i 2005. Departementet understreker at det ved flere anledninger har påpekt at helseforetakene står overfor krevende omstillingsutfordringer. Helsedepartementet skriver videre at det i prosessene ikke har gått konkret inn på hvilke tiltak som må gjennomføres i 2005 for at målsettingen om balanse skal kunne realiseres.

Helsedepartementet skriver avslutningsvis: «I rapporteringen pr 1. juli 2004 melder enkelte regionale helseforetak at de tidsmessig ligger noe etter de opprinnelige gjennomføringsplanene. Departementet ser alvorlig på denne utviklingen og vil i tiden fremover legge opp til en enda tettere oppfølging av de berørte regionale helseforetak i tillegg til den rapportering og oppfølging som allerede er etablert.»

Riksrevisjonen stiller spørsmål ved den løpende økonomiske oppfølgingen i forhold til mål satt i styringsdokumentet og det langsiktige målet om økonomisk balanse i 2005. Riksrevisjonen er enig med Helsedepartementet i at den vanskelige økonomiske situasjonen fordrer enda tettere oppfølging fra departementets side.

Styreleders oppdrag ut over styrelederfunksjonen

Styret i helseforetaket skal ifølge helseforetaksloven § 29 føre tilsyn med administrerende direktør. Ifølge St.meld. nr. 22 (2001–2002) Et mindre og bedre statlig eierskap, er et prinsipp for god eierstyring at styret skal ivareta en uavhengig kontrollfunksjon over-

for selskapets ledelse på vegne av eierne. I foreløpig norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse er det fastsatt at forhold som er egnet til å styrke styremedlemmets uavhengighet kan være at styremedlemmet ikke mottar annen godtgjørelse enn styrehonoraret fra selskapet.

Styrelederen i Helse Nord-Trøndelag HF er i tillegg styreleder og daglig leder i selskapet Innovasjon Rørvik AS, hvor han også eier en majoritet av aksjene. Helse Nord-Trøndelag HF har i brev av 2. juni 2004 til Riksrevisjonen opplyst at det ble utbetalt 369 146 kroner til Innovasjon Rørvik AS i 2003 for oppdrag som styrelederen utførte for foretaket ut over styrelederfunksjonen i Helse Nord-Trøndelag HF. I årsregnskapet til Helse Nord-Trøndelag HF for 2002 går det fram at Innovasjon Rørvik AS fakturerer helseforetaket 198 406 kroner for slike oppdrag.

I brev fra Helse Nord-Trøndelag HF av 2. juni 2004 går det fram at kompensasjonen gjelder «frikjøp» av styreleder inntil to dager per uke. Det ble høsten 2001 avtalt at styreleder inntil videre skulle bruke inntil to dager per uke av sin arbeidstid til oppfølging av Helse Nord-Trøndelag HF. Administrerende direktør opplyser i brevet at han tidlig tok opp med styret i helseforetaket muligheter for videreføring av ordningen med «frikjøp» av styreleder. Hensikten var å ha beredskap og mulighet til å ta direkte møter og annen krisehåndtering. Administrerende direktør beklager samtidig at saken ikke på prinsipielt grunnlag ble lagt fram for styret på forhånd.

Styret i Helse Nord-Trøndelag HF har ikke på prinsipielt grunnlag behandlet spørsmålet om styreleders rolle som konsulent. Styret har kun i etterkant behandlet spørsmålet om godkjenning av kompensasjon til styreleder for allerede utførte tjenester i styremøter 28. januar 2003, 26. mars 2003 og 3. mars 2004.

Riksrevisjonen ba i brev av 31. august 2004 om departementets vurdering av at styrelederen i Helse Nord-Trøndelag HF har utført oppdrag for foretaket som han har fått kompensasjon for ut over styrelederfunksjonen. I svarbrev av 15. september 2004 skriver Helsedepartementet at den beskrevne praksis etter departementets vurdering ikke er «i samsvar med kravene til styrets uavhengige kontroll av helseforetaket. Helsedepartementet vil ta denne saken opp i forhold til Helse Midt-Norge».

Riksrevisjonen anser det for å være uheldig dersom styrene i helseforetakene har en praksis som ikke innbyr til tillit i befolkningen. Riksrevisjonen viser også til at Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité har framhevet at selskapers styremedlemmer, eller virksomheter disse er tilknyttet, ikke bør utføre konsulentoppdrag eller andre særskilt honorerte oppdrag for det selskapet de sitter i styret i, jf. Innst. S. nr. 123 (2002–2003). Det er viktig at styret ivaretar en uavhengig styrings- og kontrollfunksjon overfor selskapets ledelse på vegne av eierne. Etter

Riksrevisjonens vurdering blir denne uavhengigheten vesentlig svekket ved at administrerende direktør engasjerer styreleder som ekstern konsulent.

Forhold som er egnet til å svekke styremedlemmets uavhengighet

I norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse er et viktig prinsipp at styret bør sammensettes slik at det kan handle uavhengig av særinteresser. Her vises det til at forhold som er egnet til å styrke styremedlemmets uavhengighet, blant annet kan være at styremedlemmet ikke har, eller representerer, vesentlige forretningsmessige relasjoner med selskapet.

Helse Midt-Norge RHF har etablert prosjektorganisasjonen Helsebygg Midt-Norge for å gjennomføre utbyggingen av Ny universitetsklinikk i Trondheim. I Helsebygg Midt-Norge er det opprettet et eget prosjektstyre med fullmakt til å treffe beslutninger i alle saker som vedrører byggprosjektering og bygging, med unntak av enkelte saker som skal legges fram for Helse Midt-Norge RHF og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) for behandling og godkjenning.

Styrelederen i Helse Øst RHF, som er medlem i prosjektstyret i Helsebygg Midt-Norge, var inntil mai 2004 også styremedlem i Interconsult ASA, et selskap som har rådgivende ingeniørvirksomhet og beslektet virksomhet som sitt formål. Interconsult ASA er involvert i de største sykehusprosjektene i Norge, inkludert utbyggingen av Ny universitetsklinikk i Trondheim. Av årsberetningen for 2001 framgår det at selskapet har konsulenttjenester for strategisk og operativ støtte til ledelse innen departement, regionalt helseforetak og helseforetak som satsningsområde.

I en nyhetsmelding fra Helsebygg Midt-Norge av 28. august 2003 går det fram at Helsebygg Midt-Norge inngikk kontrakt på prosjektering av byggfase 2 med prosjekteringsgruppen Team St. Olav, hvor Interconsult ASA er engasjert som gruppeleder. Kontraktssummen er anslått til 54 mill. kroner, mens opsjonene på rundt 200 mill. kroner gjør dette til en av de største rådgivningskontraktene i Norge i 2003. Det framgår av styreprotokollen fra Helsebygg Midt-Norge at styrelederen i Helse Øst RHF fratradte som inhabil, og etter avtale heller ikke fikk tilsendt sakspapirene i denne saken.

Riksrevisjonen ba i brev av 1. september 2004 om departementets vurdering av hvorvidt styrevervet i Interconsult ASA gjorde at det kunne stilles spørsmål ved uavhengigheten til styrelederen i Helse Øst RHF som medlem av prosjektstyret i Helsebygg Midt-Norge, eller om det var tilstrekkelig at hun fratradte som inhabil i alle saker som vedrørte Interconsult ASA. I svarbrev av 17. september 2004 viser departementet til at styrelederen fratradte som inhabil i den konkrete saken, og at departementet således leg-

ger til grunn at saken synes ryddig håndtert. Departementet ser imidlertid at slike saker kan ha «*potensielt prinsipielle betenkelige aspekter når det gjelder spørsmål om å sikre styremedlemmers uavhengighet*». På denne bakgrunn har departementet innkalt de regionale helseforetakene til en møteserie «*der foretakenes oppfølging av lovkrav, blant annet i forhold til anskaffelser, mer systematisk skal gjennomgås*». Avslutningsvis skriver departementet at det på møtene vil bringe temaet om «*styremedlemmers uavhengighet på bane som en generell påminnelse om at det må utvises aktsomhet i forhold til problemstillingen*».

Etter Riksrevisjonens vurdering er det viktig at styret framstår som uavhengig overfor omverdenen, samt handler uavhengig av særinteresser i ethvert tilfelle. Riksrevisjonen mener det er grunn til å stille spørsmål ved forhold der styremedlemmene har, eller representerer, vesentlige forretningsmessige relasjoner med andre virksomheter. Selv om styremedlemmet fratrer som inhabil under styrebehandlingen av en avtaleinngåelse, vil styremedlemmet likevel fungere i en forvaltningsrolle av den samme avtalen i etterkant. Slike forhold kan svekke allmennhetens tillit til styrets uavhengighet, i strid med overordnede prinsipper for god eierstyring.

Helse Finnmark HF – gjennomgang av årsregnskap og vedtekter

Riksrevisjonen har gjennomført konsernkontroll av Helse Finnmark HF for regnskapsåret 2003. Kontrollen har bestått i en gjennomgang av helseforetakets årsregnskap og vedtekter.

Årsregnskapet

Årsregnskapet til Helse Finnmark HF for 2003 viste at foretaket hadde et underskudd på 122 mill. kroner. Underskuddet utgjør nærmere 15 % av foretakets driftsinntekter. Regnskapet viste også en negativ resultatmessig utvikling fra 2002 til 2003. Helse Nord RHF fastsatte i styringsdokumentet for Helse Finnmark HF at foretaket kunne styre mot et underskudd på maksimalt 20 mill. kroner i 2003.

Helse Nord RHF skriver i brev av 6. september 2004 til Riksrevisjonen at endelig verdsetting av åpningsbalansen og kortere levetider medførte økte avskrivninger i Helse Finnmark HF. Det er også avdekket forhold fra 2002 som måtte kostnadsføres i regnskapet for 2003. Helse Nord RHF opplyser at økonomien i Helse Finnmark HF har vært under kontinuerlig sentral overvåking og oppfølging. Det opplyses at styret i Helse Nord RHF «*har konkludert med at Helse Finnmark HF trenger noe lengre tid til å gjennomføre omstillingen og har vedtatt et økonomisk styringsmål med underskudd på 87 mill kroner i 2004 inklusive alle kostnader, også avskrivninger*». Den nye direktøren og det nye styret for foretaket har utarbeidet en plan for å bringe økonomien under

kontroll. Det opplyses videre at gjennomføringen så langt ligger litt etter skjema. Helse Nord RHF oppfatter kravet om økonomisk balanse i 2005 som et krav som gjelder den samlede foretaksgruppen, og at det internt i foretaksgruppen vil kunne være avvik fra dette kravet.

Vedtektsfestet dato for foretaksmøte

I vedtektene til Helse Finnmark § 10 er det fastsatt at «*det skal avholdes et årlig foretaksmøte innen utgangen av mars måned hvert år til behandling av årsregnskap og årlig melding som omtalt i helseforetaksloven*». Årsregnskapet til Helse Finnmark HF for 2003 ble først godkjent i foretaksmøte 25. juni 2004, nærmere tre måneder etter den vedtektsfestede fristen.

Helse Nord RHF skriver i brev av 6. september 2004 til Riksrevisjonen at grunnet sene avklaringer fra Helsedepartementet har regnskapsbehandlingen både for 2002 og 2003 skjedd i juni. Helse Nord RHF vil på neste foretaksmøte for samtlige helseforetak ta opp saken med sikte på å endre vedtektene på dette punktet. Helse Nord RHF opplyser videre at den årlige meldingen fra Helse Finnmark HF ikke ble behandlet i styret i Helse Finnmark HF. Helse Nord RHF vil endre praksis for neste års behandling slik at den blir i tråd med vedtektene.

Låneopptak

Etter helseforetaksloven § 33 kan ikke foretak ta opp lån med mindre det er særskilt fastsatt i vedtektene at det skal ha slik adgang. I så fall skal vedtektene fastsette en ramme for låneopptak. Helse Finnmark HF kan i løpet av et budsjettår ta opp lån begrenset oppad til 800 000 kroner, jf. vedtektene § 9. Årsregnskapet til Helse Finnmark for 2003 viser til tross for dette at foretaket hadde gjeld til kredittinstitusjoner på 88,5 mill. kroner per 31. desember 2003.

Helse Nord RHF opplyser i brev av 6. september 2004 at det er etablert en konsernkoordinering i Helse Nord som har som primært formål å sørge for tilstrekkelig likviditet i helseforetakene. Juridisk sett er Helse Nord RHF eier av bankinnskuddet. Helse Finnmark HF's underskudd de siste to årene har medført behov for å trekke på den samlede likviditeten til Helse Nord. I årsregnskapet er dette ført opp som gjeld til kredittinstitusjoner med 88 mill. kroner. Helse Nord vil i neste års regnskap korrigere dette til mellomværende med morselskap. Helse Nord RHF mener at siden dette er konserninterne forhold, har verken Helse Finnmark HF eller Helse Nord RHF gått ut over beløpsgrensene i foretakenes vedtekter.

Riksrevisjonen ba i brev av 9. september 2004 departementet vurdere ovennevnte forhold. I svarbrev av 21. september 2004 skriver Helsedepartementet om kravet til økonomisk balanse i 2005 at «*balansekravet gjelder helseforetaksgruppen som helhet og at det vil kunne forekomme avvik fra dette*

kravet på helseforetaksnivå». I forbindelse med spørsmålet om at regnskapet i Helse Finnmark HF først godkjennes i juni viser Helsedepartementet til at «Helse Nord RHF nå vil endre vedtektene for samtlige helseforetak på dette punkt». Når det gjelder manglende styrebehandling av årlig melding, skriver Helsedepartementet at «Helse Nord RHF i sitt svar er enig i Riksrevisjonens påpekning av dette forholdet og at praksis på dette punkt blir endret for neste års behandling av årlig melding». Avslutningsvis sier Helsedepartementet i forbindelse med spørsmålet om låneopptak at «verken Helse Finnmark HF eller Helse Nord RHF har gått ut over beløpsgrensene i foretakenes vedtekter på dette punkt, men at dette bør framstå som konserninterne mellomværender i regnskapene og ikke som gjeld til kredittinstitusjoner».

Riksrevisjonen har merket seg at Helse Nord RHF vil foreta vedtektsendringer for samtlige foretak i foretaksgruppen, endre praksis for styrebehandling av årlig melding samt sørge for at trekk på konsernkontoordningen i Helse Nord vil bli korrigert til konserninterne mellomværender i regnskapet for 2004.

Etablering av Sykehuspartner HF i Helse Sør

Virksomheter som ikke yter spesialisthelsetjeneste, skal etter reglene i helseforetaksloven organiseres som selskaper med begrenset ansvar, og ikke som helseforetak. Det er av stor betydning at virksomhetene er etablert i korrekt selskapsform, da regelsettene for helseforetak inneholder vesentlige forskjeller fra regelsettene for virksomheter organisert som statlige aksjeselskaper. Virksomheter etablert som helseforetak er blant annet unntatt skatte- og konkurslovgivningen, mens selskaper med begrenset ansvar er omfattet av denne. Regelforskjellene skal også sikre at staten ikke blir ansvarlig for privates gjeldsforpliktelser.

Helse Sør RHF stiftet 23. september 2003 Sykehuspartner HF. I henhold til stiftelsesprotokollen er formålet til helseforetaket å drive tjenesteyting innen innkjøp, IKT, lønn/personal og økonomi. Riksrevisjonen har tatt opp forholdet både med Helse Sør RHF og med Helsedepartementet. Helsedepartementet har i brev av 30. januar 2004 til Riksrevisjonen uttalt at «det formål og de hovedoppgaver som er beskrevet i stiftelsesprotokollen for Sykehuspartner HF ligger utenfor en naturlig tolkning av begrepet 'spesialisthelsetjeneste'».

Riksrevisjonen ba i brev av 26. mai 2004 Helsedepartementet gjøre rede for og begrunne hvilke tiltak departementet hadde iverksatt for å rette feilen. I svarbrevet av 22. juni 2004 sier departementet at forholdet er tatt opp med Helse Sør RHF i brev av 9. juli 2004, og at det vil bli foretatt endringer slik at virksomheten også vil inkludere medisinske støttefunksjoner. Avslutningsvis skriver departementet til

Riksrevisjonen: «Dersom dette ikke skjer i løpet av kort tid, vil Helsedepartementet påse at det gjøres nødvendig endring i organisasjonsformen.»

Riksrevisjonen ba i brev av 30. august 2004 til Helsedepartementet om en redegjørelse for hvilke tiltak departementet har iverksatt for å sørge for at det i løpet av kort tid gjennomføres forandringer som gjør at helseforetakslovens krav blir ivaretatt. Helsedepartementet skriver i svarbrev av 16. september 2004 at departementet har innskjerpet overfor Helse Sør RHF nødvendigheten av at styret finner en endelig avklaring på saken «slik at Sykehuspartner ikke opprettholdes som helseforetak i sin nåværende form». Departementet har fått bekreftet at saken vil bli fremmet for styret i Helse Sør RHF, og at saksframlegget vil ivareta de myndighetskrav Helsedepartementet har påpekt.

Riksrevisjonen vil peke på at det har gått lang tid siden saken første gang ble tatt opp med departementet i brev av 5. januar 2004. Forholdet bør nå bringes i orden.

Revisors honorar i Helse Bergen HF

Årsregnskapet til Helse Bergen HF for 2003 viser at foretakets eksterne revisor har mottatt totalt 5 415 000 kroner i honorar eksklusive mva. Av dette er 360 000 kroner ordinært revisjonshonorar, mens 5 055 000 kroner er honorar for andre tjenester, inkludert 2 346 000 kroner for andre revisjonstjenester. Revisorloven § 4–5 første ledd fastsetter følgende: «Revisor som reviderer årsregnskap for en revisjonspliktig kan ikke utføre rådgivnings- eller andre tjenester for den revisjonspliktige, dersom dette er egnet til å påvirke eller reise tvil om revisors uavhengighet og objektivitet.»

Riksrevisjonen ba i brev av 30. september 2003 om å få opplyst hvordan Helse Vest RHF vurderte omfanget og arten av konsulenttjenester sett i forhold til bestemmelsen i revisorloven § 4–5 om rådgivningstjenester. I svarbrev av 21. oktober 2003 opplyser Helse Vest RHF at slik arbeidets art er beskrevet, kan det ikke se at revisor har utøvd bistand han ikke kan i henhold til revisorloven og god revisorskikk. Helse Vest RHF påpeker i svarbrev at «selv om omfanget i seg selv ikke har betydning her i forhold til vurderingen av revisors habilitet, er det likevel tatt skritt for å få redusert omfanget».

Riksrevisjonen registrerer at honoraret fra Helse Bergen HF til revisor for andre tjenester i 2003 er vesentlig større enn det ordinære revisjonshonoraret og av et betydelig omfang. Riksrevisjonen viser i den sammenheng til at Kredittilsynet i rundskriv 23/2003 om rådgivningsvirksomhet til revisjonsklienter understreker at det er av stor betydning at revisor framstår og oppfattes som uavhengig og objektiv i forhold til den revisjonspliktige. Kredittilsynet påpeker at det er et problem når summen av tilleggstje-

nester som ikke er relatert til revisoroppgaven, over tid i vesentlig grad overstiger revisjonshonoraret.

Riksrevisjonen ba i brev av 6. september 2004 om departementets vurdering av hvorvidt omfanget av honoraret fra Helse Bergen HF til ekstern revisor for andre tjenester gjør at det kan reises tvil om revisors uavhengighet og objektivitet. Helsedepartementet viser i svarbrev av 20. september 2004 til Helse Vest RHF's svar til Riksrevisjonen av 21. oktober 2003, der det konkluderes med at Helse Vest RHF ikke kan se at revisor har utøvd bistand han ikke kan i henhold til revisorloven og god revisorskikk. Helsedepartementet påpeker også at sykehusreformen innebærer store endringer for helseforetakene blant annet med hensyn til regnskapsprinsipper og verdsetting av kapital, noe som har ført til at det i en avgrenset periode har vært behov for å bruke revisor som rådgiver i større omfang enn vanlig.

Departementet opplyser videre at det har vært styringsmessig fokus på dette området, blant annet ved at departementet har tatt opp revisors uavhengighet og objektivitet med de regionale helseforetakene i brev av 24. januar 2003 og i møte med de administrerende direktørene 19. februar 2003. Avslutningsvis står det: «*Departementet vil i styringsopplegget overfor de regionale helseforetakene i 2005 signalisere at eier vil gi særskilte retningslinjer på enkelte områder. Dette vil bl.a. gjelde bruk av revisor til oppdrag utover inngått kontrakt.*»

Riksrevisjonen vil bemerke at det svekker allmennhetens tillit til ekstern revisors uavhengighet når honoraret til andre tjenester er 14 ganger større enn det ordinære revisjonshonoraret som i dette tilfellet. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil gi retningslinjer til de regionale helseforetakene vedrørende bruk av revisor til oppdrag ut over inngått kontrakt.

2.5 JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomheter:

- *Norsk Eiendomsinformasjon AS*
- *Industritjeneste AS (53,4 %)*

2.6 KOMMUNAL- OG REGIONAL-DEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomheter:

- *Den Norske Stats Husbank (Husbanken)*
- *Kommunalbanken AS (80 %)*

2.7 KULTUR- OG KIRKE-DEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomheter:

- *Hundreårsmarkeringen-Norge 2005 AS*
- *Nationaltheatret AS*
- *Carte Blanche AS (70 %)*
- *Den Nationale Scene AS (66,7 %)*
- *Den Norske Opera AS (90 %)*
- *Norsk filmstudio AS (77,6 %)*
- *Rogaland Teater AS (66,7 %)*
- *Trøndelag Teater AS (66,7 %)*

Riksrevisjonen orienterer om enkelte forhold vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomhet:

- *Norsk rikskringkasting AS (NRK)*

Til orientering:

Norsk rikskringkasting AS (NRK) og regelverket om offentlige anskaffelser

NRK er underlagt forskriften om offentlige anskaffelser. Kontrakter som gjelder anskaffelser, utvikling, produksjon eller samproduksjon av programmer og kontrakter om sendetider, er imidlertid unnatt, jf. forskriften § 1–3 første ledd, bokstav c. Med bakgrunn i fakturaer fra 2003 har Riksrevisjonen foretatt en begrenset undersøkelse av den del av NRKs kjøp som er underlagt forskriften.

Ut fra lister over fakturaer som oversteg 200 000 kroner eksklusive mva., ba Riksrevisjonen NRK om å få tilsendt et spesifisert utvalg protokoller og tilhørende fakturaer til disse. Det mottatte materialet gjaldt kjøp både over og under terskelverdien på 1,65 mill. kroner som gjaldt i 2003.

Det ble blant annet kontrollert om materialet inneholdt tilfredsstillende dokumentasjon i forhold til de krav regelverket setter når det gjelder protokollføring. Gjennomgangen og analysen av det mottatte materialet viste at NRK har hatt mangelfulle rutiner ved at det for flere av kjøpene ikke er ført tilfredsstillende protokoll. For noen av kjøpene er det ikke ført protokoll i det hele tatt, og for en del andre kjøp er protokollene mangelfulle ved at de ikke inneholder alle de opplysningene som kreves etter regelverket for offentlige anskaffelser. Flere av anskaffelsene gjelder kjøp for betydelige beløp.

I enkelte tilfeller mangler det blant annet opplysninger om forhold som begrunner bruk av konkurranse med forhandling. I flere tilfeller mangler begrunnelse for hvilke leverandører som ble valgt ut til å delta i konkurransen. Ikke for noen av kjøpene inneholder protokollene eller annen mottatt dokumen-

tasjon begrunnelse for valg av tilbud, med angivelse av tilbudets verdi og relative fordeler og egenskaper i forhold til øvrige tilbud.

I brev av 1. juli 2004 tok Riksrevisjonen forholdet opp med Kultur- og kirke departementet, som har forelagt saken for NRK. Departementet svarer i sitt brev av 20. juli 2004 at NRK erkjenner at selskapet ikke har ført tilfredsstillende protokoll i forbindelse med alle innkjøpene. NRK erkjenner videre at selskapets «standardprotokoll» ikke har vært god nok, blant annet når det gjelder begrunnelse for valg av tilbud. NRK påpeker imidlertid at slike begrunnelser forefinnes som interne notater, uten at dette er referert i protokollene.

Videre uttaler departementet at det har merket seg at NRK har opplyst at enkelte rutiner allerede er innskjerpet og at ytterligere rutineendringer og endringer i protokollføringen vil bli gjennomført for å sikre at regelverket blir fulgt fullt ut. På bakgrunn av unøyaktighetene som er avdekket ved Riksrevisjonens undersøkelse, påpeker departementet at det likevel vil innskjerpe overfor NRK at regelverket for offentlige anskaffelser må følges.

Riksrevisjonen vil peke på at NRK årlig bruker betydelige beløp på anskaffelser. Det er derfor viktig at selskapet til enhver tid følger regelverket for offentlige anskaffelser, og gjennom likebehandling og forretningsmessighet sikrer en mest mulig effektiv ressursbruk. Det er også viktig at NRK på en tilfredsstillende måte dokumenterer at selskapet har fulgt regelverket. Riksrevisjonen har merket seg at departementet i sitt svar opplyser at det vil innskjerpe overfor NRK at regelverket for offentlige anskaffelser må følges.

2.8 LANDBRUKSDEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomheter:

- *Staur Gård AS*
- *Bioparken AS (58,2 %)*
- *Instrumenttjenesten AS (85 %)*
- *Veterinærmedisinsk Oppdragscenter AS (VESO) (51 %)*

Riksrevisjonen orienterer om enkelte forhold vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomhet:

- *Statskog SF*

Til orientering:

Statskog SF – Grunneierfondet og allmenningsfondene

Inntekter av grunn disponeringstiltak i statsallmenninger går inn på et eget fond, Grunneierfondet. Fondet inngår ikke i statsregnskapet/kapitalregnskapet. Fjellogen § 12 definerer hva disse midlene kan nyttes til. Myndighet som er lagt til departementet etter § 12 andre ledd om grunn disponeringstiltak, og tredje ledd om bruken av grunneierinntektene, er delegert til Statskog SF, jf. § 2 i forskrift av 1. juli 1995 om delegering etter fjellogen.

Eget regnskap for Grunneierfondet er trykket i årsberetningen for Statskog SF, men Grunneierfondet inngår ikke i Statskogs regnskap. Per 31. desember 2003 hadde Fondet en balanse på 25,0 mill. kroner, mot 28,1 mill. kroner året før. Stortinget har vedtatt at ikke-inntektsgivende grunneieroppgaver i statsallmenningene fra og med 2000 skal dekkes av Grunneierfondet, jf. behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 8 (1999–2000).

Riksrevisjonen orienterte i Dokument nr. 3:2 (2002–2003) om at Grunneierfondet etter Riksrevisjonens oppfatning faller inn under definisjonen for offentlige fond, og at fondet på denne bakgrunn burde inngå i statsregnskapet.

I Dokument nr. 3:2 (2003–2004) orienterte Riksrevisjonen om at Finansdepartementet i hovedsak hadde sluttet seg til Riksrevisjonens oppfatning.

Landbruksdepartementet skriver i brev av 20. mai 2003 til Riksrevisjonen at det etter departementets vurdering vil «være utfordringer knyttet til å innlemme Grunneierfondet i statens konsernkontoordning på en kostnadseffektiv og kvalitetsmessig tilfredsstillende måte. Departementet vil i nært samarbeid med Finansdepartementet vurdere på hvilken måte en mest hensiktsmessig kan organisere forvaltningen av fondet i tråd med regelverket. Departementet tar sikte på at en slik avklaring vil foreligge i løpet av 2003».

Riksrevisjonen forutsatte i Dokument nr. 3:2 (2003–2004) at Landbruksdepartementet sørger for at føringen av Grunneierfondet skjer i samsvar med regelverket.

Allmenningsfondene består av inntekter knyttet til skogdriften i den enkelte allmenning, jf. statsallmenningsloven § 1–4. I brev av 15. januar 2004 fra Finansdepartementet til Landbruksdepartementet klassifiserer Finansdepartementet allmenningsfondene på samme måte som Grunneierfondet.

I brev av 5. februar 2004 til Riksrevisjonen opplyser Landbruksdepartementet om at Finansdepartementet ved brev av 15. januar 2004 har gitt Landbruksdepartementet adgang til å holde Grunneierfondets og allmenningsfondenes likviditet utenfor statens konsernkontoordning i Norges Bank, og følgelig utenfor statsregnskapet. I sitt brev av 19. desember 2003 til Finansdepartementet har Land-

bruksdepartementet i hovedsak brukt hensynet til kostnadseffektivitet som begrunnelse for hvorfor det skal gis adgang til å holde disse fondene utenfor statsregnskapet. Adgangen er gitt med hjemmel i Økonomireglement for staten § 3, og gjelder fram til vurderingen av Statskog SFs framtidige virksomhet og tilknytningsform er slutført.

Riksrevisjonen vil bemerke at Grunneierfondet og allmenningsfondene er å anse som offentlige fond. I utgangspunktet skal offentlige fond inngå som en del av statsregnskapet. Riksrevisjonen har merket seg at Statskogs rammebetingelser er under endring, og at departementet vil foreta en ny vurdering av ordningen når vurderingen av Statskogs framtidige utvikling og tilknytning er slutført.

2.9 MILJØVERNDEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomhet:

- *Polarmiljøseneteret AS (65,6 %)*

2.10 NÆRINGS- OG HANDELS-DEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomheter:

- *BaneTele AS*
- *Bjørnøen AS*
- *GIEK Kredittforsikring AS*
- *Kings Bay AS*
- *Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer AS*
- *Venturefondet AS*
- *Statkraft SF*
- *Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND)*
- *Argentum Fondsinvesteringer AS (50 %)*
- *Cermaq ASA (79,4 %)*
- *Grødegaard AS (52 %)*
- *Kongsberg Gruppen ASA (50 %)*
- *Nammo AS (45 %)*
- *Norsk Hydro ASA (43,8 %)*
- *Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (99,9 %)*
- *Telenor ASA (62,6 %)*

Riksrevisjonen orienterer om generelle forhold knyttet til statsrådets forvaltning av statens interesser. Riksrevisjonen orienterer også om enkelte forhold vedrørende følgende virksomheter:

- *Electronic Chart Centre AS (ECC)*
- *Entra Eiendom AS*

- *SND Invest AS (100 % solgt 30. september 2003)*
- *SIVA – Selskapet for industrivekst SF*
- *Arcus ASA (Statens eierandel på 34 % ble solgt 9. september 2003)*
- *Raufoss ASA (50,3 %)*

Til orientering:

Styresammensetningen i de heleide selskapene hvor Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens interesser

Riksrevisjonen har gjennomgått styresammensetningen i heleide selskaper hvor Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens interesser. I den forbindelse har Riksrevisjonen tatt opp enkelte forhold med departementet.

I brev av 2. april 2004 ba Riksrevisjonen om Nærings- og handelsdepartementets vurdering av at ett av styremedlemmene i SIVA i løpet av 2002 og 2003 var til stede på 3,5 styremøter av totalt 17. Riksrevisjonen viste i den forbindelse til St.meld. nr. 22 (2001–2002) Et mindre og bedre statlig eierskap, der det i omtalen av styresammensetningen blant annet pekes på følgende: «*Styreverv krever betydelig innsats, særlig i perioder. Omfanget av aktuelle kandidaters øvrige stillinger og verv må være forenlig med den tidsbruken det er rimelig å påregne at styrevervet krever.*»

Nærings- og handelsdepartementet opplyser i brev av 30. april 2004 til Riksrevisjonen at departementet hadde tatt kontakt med medlemmet per telefon, og at vedkommende i samtalen trakk seg som styremedlem. Departementet viser for øvrig til at det er i ferd med å avvikle ordningen med varamedlemmer. Hensikten er å klargjøre styremedlemmenes ansvar.

I brev av 2. februar 2004 ba Riksrevisjonen om en vurdering av at daglig leder for Statens kartverk også er styreleder i Electronic Chart Centre AS (ECC).

Statens kartverk Sjø, som er en divisjon i Statens kartverk, er ECCs nærmeste samarbeidspartner, og det er inngått en driftsavtale med varighet ut 2006. Denne avtalen er grunnlaget for størsteparten av inntektene til ECC. Ifølge St.meld. nr. 22 (2001–2002) går det fram at det bør vurderes nøye om personer som har vært eller er profesjonelle rådgivere for selskapet eller har andre strategiske interesser i selskapet, er egnede styrerepresentanter, jf. 10 prinsipper for god eierstyring.

I sitt svarbrev av 27. februar 2004 skriver departementet at ECC de siste årene først har vært igjennom en etablering og deretter en omfattende omstilling for å tilpasse seg nye rammebetingelser. Videre vises det til at for å lykkes med virksomheten har det vært avgjørende med en styreleder med bred faglig innsikt, meget god kjennskap til selskapet og nødvendig status i forhold til europeiske nasjonale sjø-

kartverk. Departementet skriver avslutningsvis at ved årets generalforsamling står styret på valg, og ved sammensetning av et nytt styre vil det blant annet bli lagt vekt på de hensyn Riksrevisjonen retter oppmerksomhet mot i sin henvendelse. På ordinær generalforsamling 2004 ble det valgt ny leder for styret i ECC.

Riksrevisjonen tar departementets svar og behandling til etterretning.

Forutsetningene for opprettelsen av Entra Eiendom AS

I Dokument nr. 3:2 (2003–2004) ble det orientert om at Riksrevisjonen hadde bedt Nærings- og handelsdepartementet om en vurdering av hvorvidt Entra Eiendom AS' hovedstrategi og oppgaver lå innenfor Stortingets forutsetninger for opprettelsen av selskapet, og om informasjonen til Stortinget i den forbindelse var gitt på en slik måte at Stortinget hadde hatt mulighet til å drøfte endringene og utviklingen.

Ved behandlingen av Dokument nr. 3:2 (2003–2004) ba kontroll- og konstitusjonskomiteen om en redegjørelse i egen sak til Stortinget, jf. Innst. S. nr. 135 (2003–2004). I statsrådens beretning av 29. juli 2004 vises det til at Nærings- og handelsdepartementet har igangsatt oppfølging av dette.

Riksrevisjonen har merket seg at Nærings- og handelsdepartementet vil komme med en redegjørelse til Stortinget.

Salget av aksjer i SND Invest AS

For regnskapsåret 2003 har Riksrevisjonen kontrollert salget av statens aksjer i SND Invest AS. Selskapet ble solgt 30. september 2003 til Four Seasons Venture IV AS for ca. 549 mill. kroner. Den endelige salgssummen foreligger etter at kravet mot en av SND Invests tidligere porteføljebedrifter er avgjort.

SND Invest var opprinnelig en divisjon i Statens Nærings- og Distriktsutviklingsfond (SND), den såkalte egenkapitaldivisjonen. I 1998 ble SND Invest AS stiftet som et eget aksjeselskap for å synliggjøre det beslutningsmessige skillet mellom SND Invests investeringsvirksomhet og SNDs øvrige virksomhet.

Selskapets formål var ifølge selskapets vedtekter § 3 å fremme en bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling både i distriktene og i landet for øvrig ved å: medvirke til utbygging, modernisering og omstilling av, samt produktutvikling og nyetablering i norsk næringsliv i hele landet og fremme tiltak som vil gi varig og lønnsom sysselsetting i distrikter med særlige sysselsettingsvansker eller svakt utbygd næringsgrunnlag, gjennom å investere i aksjer i og yte ansvarlige lån til fortrinnsvis små og mellomstore bedrifter eller i ventureselskap. Summen av SND Invests innskudd av aksjekapital og ansvarlig lånekapital i et selskap der SND Invest deltok, skulle bare i unntakstilfeller overstige 35 %, og aldri over 49 % av egenkapitalen.

Innledningsvis i salgsprosessen valgte departementet å benytte to rådgivere som uavhengig av hverandre skulle gi hver sine verddivurderinger av selskapet i tillegg til markedsvurderinger og strategianbefaling i den videre prosessen. En av rådgiverne ble deretter valgt som tilrettelegger i den videre salgsprosessen.

På tidspunktet da verddivurderingen av SND Invest ble foretatt, besto selskapet av eierandeler i 123 børsnoterte og ikke børsnoterte selskaper i tillegg til ansvarlige lån, likviditetsreserve og datterselskapet Venturefondet AS. Rådgivers anbefalte salgsstrategi var å selge SND Invest som en helhet eksklusive likvider og omløpsaksjer. Rådgiver antydte at departementet ved en slik salgsstrategi måtte imøtekomme kjøper med rabatter, uten at rabattens størrelse kunne angis nærmere. I notat fra rådgiver av 17. mars 2004 framkom det videre at verdiene i SND Invests portefølje var beheftet med betydelig usikkerhet. Rådgiver antydte også at det, basert på SND Invests egne beregninger, forelå betydelige investeringsforpliktelser både på kort og muligens på lang sikt. Som usikkerhetsmoment ble det også trukket fram at kjøper av SND Invest ikke kunne dra nytte av framførbare underskudd i selskapet.

Rådgiver skrev i sin markedsvurdering at finansmarkedet hadde vært gjennom en nedgangsperiode som man ikke har sett tilsvarende til i nyere tid. Markedet for børsintroduksjoner hadde stoppet helt opp, og emisjonsvolumet var på rekordlave nivåer. Volumet i markedet for salg av aktiva hadde også falt kraftig. Rådgiver pekte på at det var vanskelig å avhende selskaper på dette tidspunktet, og hevdet at det ut fra et fem til åtte års historisk perspektiv kunne synes som om markedet befant seg på et bunnivå. Ut fra disse betraktningene hevdet rådgiver at det kunne være hensiktsmessig å utsette salget av SND Invest til markedet bedret seg. Rådgiver vektla imidlertid at det i denne sammenheng var knyttet stor usikkerhet til når man igjen så en positiv trend i aksjemarkedet, og hvor sterk den ville bli. Videre argumenterte rådgiver med at det allerede var skapt forventninger om salg både internt i SND Invest og i porteføljebedriftene. Rådgiver hevdet videre at en utsettelse av salget kunne føre til et vakuum og en handlingslammelse hos SND Invest.

I protokoll fra styremøte 3. april 2003 går det fram at administrerende direktør i SND Invest i møte med Nærings- og handelsdepartementet i slutten av mars 2003 hadde ytret bekymring for selskapets salgsverdi tatt i betraktning den negative markedsutviklingen. Administrerende direktør hadde også stilt spørsmål ved om departementet var fortrolig med en salgsrabatt på 40–60 % i forhold til verddivurderingen av selskapet.

I tillegg til verddivurderingen foretok rådgiver også en vurdering av marked for og strategi ved salg av SND Invest. Rådgiver skrev i sin vurdering at han hadde foretatt en sondering av interessen for SND

Invest blant et utvalg av norske og internasjonale potensielle kjøpere. I tilbakemeldingene som framkom, ble det ansett som lite sannsynlig at én investor kunne være kjøper av hele SND Invest, og at det i markedet var forventet en betydelig rabatt i forhold til de underliggende verdier.

Rådgiver hadde i sin vurdering av ulike metoder for salg av selskapet kommet fram til at en styrt avvikling i utgangspunktet var den beste løsningen med hensyn til realisasjon av verdiene. Rådgiver knyttet imidlertid vesentlig usikkerhet til en slik modell med hensyn til SND Invests egen kompetanse og risiko for at organisasjonen skulle smuldre opp før salget var gjennomført. Rådgiver anbefalte derfor Nærings- og handelsdepartementet å selge SND Invest som en enhet eksklusive likvider og omløpsaksjer.

Nærings- og handelsdepartementet besluttet å selge SND Invest som en enhet. Departementet valgte imidlertid blant annet å ta ut kontantbeholdningen og datterselskapet Venturefondet AS fra SND Invest. Som salgsmetode ble det valgt en kontrollert auksjonsprosess. Prosessen ble igangsatt i februar 2003. Et utvalg på 53 norske og utenlandske potensielle interessenter ble kontaktet av tilrettelegger for salget. De aktører som utviste reell interesse for SND Invest, fikk anledning til å foreta nærmere undersøkelser av selskapet. Basert på dette ble det framsatt indikasjon på interesse fra i alt 13 interessenter. Etter en nærmere vurdering og utvelgelse ble det avholdt management-presentasjoner for sju av interessentene. Indikative bud på SND Invest ble framsatt av fem interessenter 12. mai 2003. Det høyeste budet var i størrelsesorden 50 % av forventet selskapsverdi, og sendte klare signaler til Nærings- og handelsdepartementet om at den endelige salgsverdien med stor sannsynlighet ville avvike betydelig fra den forventede selskapsverdien. Den oppnådde salgsprisen utgjorde ca. 55 % av forventet selskapsverdi.

I Riksrevisjonens brev av 19. august 2004 til departementet gjengis ovennevnte hendelsesforløp. I brevet stiller Riksrevisjonen spørsmål ved at departementet, til tross for mange advarsler om et svakt og vanskelig kapitalmarked, og til tross for prissignalerne som de indikative budene sendte, ikke valgte å utsette salget i påvente av en bedre utvikling i egenkapitalmarkedet, alternativt å endre salgsstrategi for å kunne oppnå en salgspris nærmere den forventede selskapsverdien. I den forbindelse viser Riksrevisjonen til at departementet verken var underlagt tidspress for gjennomføring av salget eller underlagt føringer med hensyn til valg av salgsmetode.

I departementets svarbrev av 9. september 2004 til Riksrevisjonen omtales blant annet synspunktene til administrerende direktør i SND Invest. Nærings- og handelsdepartementet antar at dette refererer seg til synspunkter som kom fram i mars/april 2003, det vil si før det var innhentet ikke-bindende bud på ak-

sjene i SND Invest AS. Departementet viser til følgende:

«Slike synspunkter kom også frem i en e-post fra styreleder 8. april 2003, og ble utdypet i møte med departementet 23. april 2003, hvor styrets alternative skisse for avvikling av SND Invest AS ble fremlagt. Departementet hadde således godt innblikk i synspunktene til selskapets ledelse. Før det ble fattet endelig vedtak om å innhente bindende bud på aksjene i selskapet, vurderte departementet styrets modell opp mot salgsalternativet.

I tillegg til vurderinger gjort av departementets rådgiver foretok også departementet selvstendige beregninger. Det ble da også tatt hensyn til de '...betydelige investeringsforpliktelser...' som lå i SND Invests portefølje. Med den betydelige risiko som lå i porteføljen, kom departementet til at det ikke var overveiende sannsynlig at den risikjusterte avkastning av styrets alternativ ville gi en høyere nåverdi enn det som kunne oppnås ved et umiddelbart salg. Departementet hadde altså grundig vurdert selskapets synspunkter før det ble bestemt å slutføre salgsprosessen.»

Når det gjelder Riksrevisjonens spørsmål om tidspunktet for salg av SND Invest, framkommer det følgende i brevet av 9. september 2004:

«Som beskrevet i brevet av 2. april 2003 til Stortingets kontroll og konstitusjonskomité var salget av SNDI i stor grad salg av aksjer i bedrifter som var i en tidlig fase av sin utvikling. Det dreide seg for en stor del om eierandeler som først var tenkt realisert om en del år (3–7 år), etter at de aktuelle bedriftene hadde fått frem sitt eventuelle vekstpotensial. Investorer i denne type porteføljer vil i liten grad vurdere hva som kan oppnås for disse bedriftene på kort sikt, men vil være opptatt av hvilket potensial det ligger for å utvikle selskapet i et lengre perspektiv, og sannsynligheten for å ta ut dette potensialet. Alle aktuelle kjøpergrupperinger prøvde ut fra sine modeller å beregne den mulige salgsverdien av porteføljen ved realisering av fondet.

Investeringer i et vekstforetak vurderes etter andre kriterier enn kortsiktig analyse av operasjonelle nøkkeltall, slik det er vanlig for modne og børsnoterte selskap. Slike investeringer må vurderes på ideer og sannsynligheten for at bedriften på sikt kan bli en suksess.

I det aktuelle salget av SND Invest AS møtte departementet stor interesse, og mange aktører var med lenge, med realistiske opplegg for finansiering. Selve salget skjedde på et tidspunkt hvor det hadde skjedd et oppsving på Oslo Børs i forhold til bunnnoteringene tidlig på året i 2003. Kursutviklingen på SNDIs største børsnotert (Fjord) på over 250 % siden bunnnoteringen 26. juni 2003 og frem til salget 01. oktober 2003 er et eksempel på dette.

Nærings- og handelsdepartementet vil videre

fremholde at dette kun medfører riktighet om en ved tidspunktet på salget visste at markedet skulle bedre seg, og at verdien av unoterte bedrifter generelt ville følge aksjemarkedet. Salget kan også ses som en reallokering av risiko. Den salgsgevinsten staten oppnådde kunne reallokeres til andre statlige formål. Avkastningen ved en slik alternativ anvendelse må også antas å kunne variere positivt med den generelle markedsutviklingen, men på en annen måte enn i den foreliggende investeringsporteføljen. Utfordringen er således å kunne sammenligne den risikjusterte avkastningen av alternative måter å anvende statens midler på.

Generelt vil Nærings- og handelsdepartementet vise til risikoen for at en langtrukken salgsprosess passiviserer selskapet og ledelsen, og i dette tilfellet også kunne hemme utviklingen i selskaper hvor SND Invest var engasjert. Som det fremgår av notat fra departementets finansielle rådgiver gjorde de tilsvarende vurderinger.

Ved salg av aksjer vil det derfor alltid være usikkerhet med hensyn til fremtidig markedsutvikling, men i et fungerende marked skal forventningene om denne utviklingen på salgstidspunktet være reflektert. Departementet er derfor ikke uenig når Riksrevisjonen sier at det kan stilles spørsmål ved om det ble valgt riktig tidspunkt for salg, men vil likevel vise til at det i ettertid ikke er fremkommet informasjon som tilsier at beslutningen burde blitt en annen basert på det beslutningsgrunnlag som da forelå.»

Når det gjelder Riksrevisjonens spørsmål om oppnådd pris for SND Invest, svarer departementet følgende i brevet av 9. september 2004:

«Departementet vil her peke på at, i tillegg til de anbefalinger departementet fikk fra Enskilda Securities, ble det som nevnt gjort egne beregninger for å vurdere verdien av et alternativ med videre drift i SND Invests regi.

Et sentralt beregningsalternativ tar utgangspunkt i at SND Invests investeringer ville vokse i verdi med 10 pst pr år, men at det var behov for 250 mill kroner i oppfølgingsinvesteringer for å oppnå dette som et gjennomsnitt. Departementet la til grunn den noe lavere realiseringsverdien som Enskilda Securities hadde anslått og som også hadde støtte i Nordeas verddivurdering fra august 2002. Videre la departementet til grunn at porteføljen ble solgt gradvis. Målt i neddiskonterte verdier ble om lag 10 pst forutsatt solgt i år 1 og 40 pst i år 5.

For å sammenligne de to alternativene med henholdsvis videreføring i SND Invests regi og salg ble det også gjort en korleksjon for å ta hensyn til ulik skattebehandling.

Basert på slike forutsetninger ville det ved et alternativ med videreføring i SND Invests regi bli realisert nominelle verdier på nærmere 1 650 mill kroner basert på startverdier på om lag 1 160 mill kro-

ner. Det er altså lagt inn en betydelig nominell verdivøkst.

Nåverdien av et slikt videreføringsalternativ ville være om lag 780 mill kroner med et avkastningskrav på 15 pst. Dette er av samme størrelsesorden som den salgsprisen som ble oppnådd på 547 mill kroner pluss oppfølgingsinvesteringer som staten hadde måttet finansiere ved videreføringsalternativet og som var anslått til 250 mill kroner.

Slik også Riksrevisjonen påpeker dreier slike vurderinger seg mye om skjønn og tro på fremtiden. Det var Nærings- og handelsdepartementets beslutning at en investering med så høy risiko ikke ville gi tilstrekkelig avkastning i det regimet som forvaltet det, og at salgsprisen var det markedet priset selskapet til med underliggende risiko.»

Riksrevisjonen legger til grunn at salget av SND Invest var svært komplekst og innebar en rekke skjønnsmessige vurderinger. Departementet har gjennomført en grundig prosess hvor det også er benyttet eksterne rådgivere. Riksrevisjonen viser til de beslutningene departementet tok når det gjelder salgstidspunkt og salgsstrategi og i den forbindelse til departementets uttalelse i St.prp. nr. 51 (2002–2003), hvor det framgår at SND Invest vil bli solgt til private dersom det oppnås en «akseptabel pris». Riksrevisjonen viser for øvrig til Stortingets behandling av forhold rundt salget av SND Invest AS den 16. juni 2004, jf. Innst. S. nr. 272 (2003–2004).

Salget av aksjer i Arcus ASA – avtale med tilrettelegger/rådgiver

For regnskapsåret 2003 har Riksrevisjonen kontrollert salget av statens aksjer i Arcus ASA.

Arcus ASA ble skilt ut fra A/S Vinmonopolet 1. januar 1996. Forslag om salg av Arcus ASA ble lagt fram for Stortinget i St.prp. nr. 67 (1998–1999) Om-prioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 1999. Ved behandlingen av Budsjett-innst. S. I Tillegg nr. 1 (1998–1999) gjorde Stortinget vedtak om å selge statens aksjer i selskapet. Salget av 66 % av aksjene ble gjennomført 30. juli 2001.

Den 9. november 2001 fremmet regjeringen forslag for Stortinget om at regjeringen skulle gis fullmakt til å selge de resterende 34 % av aksjene i Arcus, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 4 (2001–2002). Stortinget ga 6. desember 2001 sin tilslutning til dette ved behandlingen av statsbudsjettet for 2002, jf. Budsjett-innst. S. nr. 8 (2001–2002). Avtale om salg av statens resterende aksjer i Arcus ASA ble inngått 9. september 2003, og salgssummen på 210 mill. kroner ble mottatt 1. oktober 2003.

Departementet har i salgsprosessen benyttet seg av eksterne rådgivere. I hovedsak var det én rådgiver som bisto departementet i prosessen.

I brev av 19. januar 2004 ba Riksrevisjonen Nærings- og handelsdepartementet om å oversende dokumentasjon i forbindelse med salget. Den dokumentasjonen som departementet la fram for Riksre-

visjonen 1. mars 2004, inneholdt imidlertid ikke noen undertegnet avtale med ovennevnte rådgiver.

Da det heller ikke senere ble framlagt en undertegnet avtale, la Riksrevisjonen i brev av 17. august 2004 til Nærings- og handelsdepartementet til grunn at det ikke forelå en slik avtale. Også av et notat av 13. september 2004 fra rådgiveren til departementet framgår det at det ikke forelå noen undertegnet avtale mellom rådgiveren og departementet. I brev av 21. september 2004 oversendte imidlertid departementet kopi av en slik avtale i undertegnet, men ikke datert, stand. På bakgrunn av ovenstående legger Riksrevisjonen til grunn at avtalen ikke ble undertegnet før i september 2004.

Riksrevisjonen finner det lite tilfredsstillende at departementet ikke sørget for at det forelå en undertegnet avtale med rådgiveren da oppdraget ble påbegynt, men at denne først forelå nesten ett år etter at oppdraget var avsluttet. Videre konstaterer Riksrevisjonen at departementet ikke umiddelbart etter Riksrevisjonens forespørsel redegjorde for at det ikke forelå en undertegnet avtale mellom rådgiveren og departementet.

Riksrevisjonen har tidligere orientert om tilfeller der Nærings- og handelsdepartementet ikke har inngått skriftlige avtaler med rådgivere og tilretteleggere, jf. Dokument nr. 3:2 (2002–2003) ved salget av aksjer i Norsk Medisinaldepot ASA og Dokument nr. 3:2 (2003–2004) ved salget av aksjer i Moxy Trucks AS. Det har også tidligere vært orientert om tilsvarende forhold under Landbruksdepartementet i Dokument nr. 3:2 (2002–2003) ved salget av Veterinærmedisinsk Oppdragscenter AS (VESO). Riksrevisjonen vil følge opp at det foreligger skriftlige og daterte avtaler med rådgivere og tilretteleggere i den framtidige kontrollen.

Raufoss ASA – styreleders oppdrag ut over styrelederfunksjonen

Raufoss ASA ble opprettet i 1896 for å produsere ammunisjon for det norske forsvaret. Selskapets virksomhet har siden den gang endret karakter, og selskapets nåværende formål er på forretningsmessig grunnlag å drive verkstedindustri og annen virksomhet som har naturlig sammenheng med dette.

Staten eier 50,3 % av aksjene i selskapet.

Selskapets egenkapital var tapt etter første halvår 2003, og i siste halvår skjedde driften for kreditorenes regning og risiko. Selskapets styre og administrasjon har i 2003 jobbet med å overdra all operativ virksomhet.

Regnskapet for 2003 er satt opp som et avviklingsregnskap for Raufoss ASA uten konsernregnskap. Selskapets driftsinntekter var på 22,0 mill. kroner, mens årsresultatet var et underskudd på 149,0 mill. kroner.

I 2003 ble det kostnadsført 1,0 mill. kroner i revisjonshonorar.

I en ekstraordinær generalforsamling 12. januar 2004 ble selskapet besluttet avvirket.

Selskapet hadde gjennomsnittlig 8 ansatte i 2003.

I årsregnskapet til Raufoss ASA for 2003 framgår det at styrets leder har mottatt en godtgjørelse på 390 000 kroner for 2003. I tillegg framkommer det at selskapet Makaga Consult AS har fakturert Raufoss ASA for 485 000 kroner eksklusive mva. for bistand fra styrets leder i Raufoss ASA i forbindelse med salg av virksomheter.

Ved brev av 14. september 2004 til Nærings- og handelsdepartementet ba Riksrevisjonen om departementets vurdering av ovennevnte forhold. I brevet ble det vist til at Riksrevisjonen tidligere har tatt opp dette spørsmålet, blant annet i Dokument nr. 3:2 (2002–2003), jf. Innst. S. nr. 123 (2002–2003). I Dokument nr. 3:2 (2002–2003) ble det vist til følgende uttalelse fra departementet:

«Departementet vil gjenta at det prinsipielt legger til grunn at selskapenes styremedlemmer, eller virksomheter disse er tilknyttet, ikke bør utføre konsulentoppdrag eller andre særskilt honorerte oppdrag for det selskapet der de sitter i styret, og vil følge dette opp ved framtidig styrevalg.»

I svarbrev av 1. oktober 2004 viser Nærings- og handelsdepartementet til at bistand fra styrets leder i forbindelse med salgsforhandlingene ble behandlet både i styret og i bedriftsforsamlingen.

Departementet påpeker at ledelsen i Raufoss ASA i lengre tid arbeidet med ulike industrielle løsninger for konsernet. Den finansielle situasjonen og en meget svak inntjening fordret en langsiktig finansiell og industriell løsning for selskapet. Raufoss ASAs begrensede størrelse og konsernets fokus mot europeisk og amerikansk bilindustri gjorde det nødvendig å få på plass en ny eierstruktur med internasjonal basis, samt industriell og finansiell styrke til å videreføre aktivitetene.

Det ble i denne forbindelse innledet forhandlinger med det nederlandske industrikonsernet Euralcom. Det var forutsatt at ansettelsesforhold for de ansatte ved Raufoss ASA ble videreført ved virksomhetsoverdragelsene, i samsvar med arbeidsmiljølovens bestemmelser. Siden Euralcom også kom til å overta administrerende direktør i Raufoss ASA, noe Euralcom hadde meddelt ham, påpekte denne for styret at dette kunne sette ham i en vanskelig dobbeltrolle under videreføringen av forhandlingene. Administrerende direktør ba seg derfor fritatt for dette ansvaret.

For å lykkes i forhandlingene med Euralcom, og ikke minst for å sikre arbeidsplassene på Raufoss, peker departementet på at det var avgjørende at forhandlingene fra Raufoss ASAs side ble ledet av en person med bred faglig innsikt, meget god kjennskap til selskapet og til internasjonal bilindustri. Etter at

administrerende direktør valgte å trekke seg, ble således konklusjonen at det var mest hensiktsmessig at styreleder, men sin innsikt i selskapet og i bransjen, inntil videre overtok ledelsen av forhandlingene. Dette særlig tatt i betraktning av at det hastet å få på plass en løsning for selskapet.

Departementet opplyser at Raufoss ASA informerte aksjonærene om dette under en kvartalsredegjørelse, og at det ikke framkom innvendinger. Det ble senere også engasjert ny administrerende direktør, idet den forrige fortsatte som leder av chassisdivisjonen. Den nye administrerende direktøren ble innleid fra 1. april 2003 og fungerte også som konsernsjef.

Departementet påpeker at styreleders tidsforbruk i saken ble ansett å gå ut over et normalt engasjement som styreleder, og tilleggsarbeidet ble derfor belastet som konsulentarbeid.

Selv om styremedlemmer som hovedregel ikke bør utføre konsulentoppdrag eller andre særskilte honorerte oppdrag for det selskapet der vedkommende sitter i styret, hadde Nærings- og handelsdepartementet, på grunn av den ekstraordinære situasjonen i Raufoss ASA, ikke innvendinger til at styreleder inntil videre påtok seg å lede forhandlingene med Euralcom. Departementet mener at det i dette også ligger at det var rimelig at han ble kompensert for merarbeidet, ut over vanlig styregodtgjørelse. Departementet viser til at det følger av allmennaksjeloven § 6–10 at det er bedriftsforsamlingen som fastsetter styrets godtgjørelse i et selskap som Raufoss ASA.

Riksrevisjonen har merket seg departementets svar med hensyn til den ekstraordinære situasjonen selskapet befant seg i, og at selskapet i denne forbindelse benyttet den kompetansen styrets leder hadde i forhold til selskapet.

2.11 OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomheter:

- Gassco AS
- Petoro AS
- Enova SF
- Statnett SF
- Statoil ASA (80,8 %)

2.12 SAMFERDSELSDEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomheter:

- Avinor AS
- Baneservice Prosjekt AS

- Flytoget AS
- Mesta AS
- Norges Statsbaner AS (NSB)
- Svinesundsforbindelsen AS
- Nemco Comlab AS (50 %)

Riksrevisjonen orienterer om enkelte forhold vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomhet:

- Posten Norge AS

Til orientering:

Praktisering av regelverket for offentlige anskaffelser i Posten Norge AS

I Dokument nr. 3:2 (2003–2004) hadde Riksrevisjonen en merknad som gikk på at regelverket for offentlige anskaffelser etter Riksrevisjonens syn ikke ga adgang til oppsettende virkning, og at selskapets praksis ved anskaffelser fra selskaper i konsernet på den bakgrunn ikke var i samsvar med regelverket.

Saken er fulgt opp i 2004 ved at Riksrevisjonen i brev av 10. juni 2004 til Samferdselsdepartementet ba departementet gjøre rede for hvilke endringer og tiltak som var iverksatt for å bringe Posten Norge AS' praktisering av regelverket for offentlige anskaffelser til opphør med henvisning til Stortingets behandling av Dokument nr. 3:2 (2003–2004), jf. Innst. S. nr. 135 (2003–2004) der følgende går fram på side 7:

«Komiteen er overrasket over departementets tolkning av regelverket for offentlige anskaffelser og sier seg enig med Riksrevisjonen i at det ikke er grunnlag for å hevde at regelverket åpner for oppsettende virkning. Posten Norge AS' praksis ved anskaffelser fra selskaper i konsernet er følgelig ikke i samsvar med regelverket, og komiteen forutsetter at nevnte praksis omgående bringes til opphør.»

I brev av 2. juli 2004 svarer Samferdselsdepartementet at selskapet i brev av 24. juni 2004 har bekræftet at praksis nå er å foreta anskaffelser både fra selskaper i konsernet og fra andre leverandører i henhold til lov om offentlige anskaffelser og anskaffelsesforskriften. Når det gjelder de konkrete IKT-tjenesteavtaler som er omtalt i Dokument nr. 3:2 (2003–2004), og anbudsutsettingen av disse, viser departementet til selskapets redegjørelse.

I redegjørelsen i brev av 24. juni 2004 til Samferdselsdepartementet skriver Posten Norge AS:

«Vedrørende IKT-tjenesteavtaler spesielt, følger Posten den tidsplan som er angitt i brevet av 8. september 2003. Per 31. desember i år vil 18 tjenesteavtaler være kunngjort i tråd med Forskrift om offentlige anskaffelser, kap 6. Neste år vil ytterligere 25 avtaler anbudsutsettes.»

Ifølge Posten Norge AS' brev av 8. september 2003 til Samferdselsdepartementet er tidsplanen at 38 % av avtalene vil være konkurranseutsatt per utgangen av 2004 og 91 % per utgangen av 2005. Det at selskapet fortsetter å følge denne tidsplanen, innebærer etter Riksrevisjonens syn at regelverket for offentlige anskaffelser gis en oppsettende virkning.

Ut over opplysning om at Riksrevisjonens brev av 10. juni 2004 er forelagt selskapet, gis det ingen redegjørelse for tiltak Samferdselsdepartementet har iverksatt. Riksrevisjonen har derfor i brev av 14. juli 2004 stilt spørsmål ved om Samferdselsdepartementet har iverksatt tilstrekkelige tiltak for å bringe Posten Norge AS' praktisering av regelverket for offentlige anskaffelser til opphør i tråd med Innst. S. nr. 135 (2003–2004).

I brev av 19. august 2004 til Riksrevisjonen svarer Samferdselsdepartementet:

«Etter å ha mottatt Riksrevisjonens brev av 10.06.2004 med henvisning til Stortingets behandling av S. nr. 135 (2003–2004), tilskrev Samferdselsdepartementet Posten Norge AS (brev av 16.06.2004) og ba bekreftet at praksis til Posten Norge AS nå er å foreta anskaffelser både fra selskaper i konsernet og andre leverandører i henhold til lov om offentlige anskaffelser og anskaffelsesforskriften.»

Under henvisning til selskapets svar og bekrefteelse i brev av 24. juni 2004 skriver departementet:

«Når praksis således er endret i samsvar med komiteens merknader i Innst. S. nr. 135 (2003–2004), kan Samferdselsdepartementet for sin del ikke se at det er dekning for å si at regelverket for offentlige anskaffelser er gitt utsatt iverksettelse ('oppsettende virkning') for så vidt gjelder Postens anskaffelsesvirksomhet.

Når det gjelder forholdet til løpende avtaler legger Samferdselsdepartementet til grunn [...] som selvsagt at regelverket for offentlige anskaffelser vil bli fulgt ved eventuelle tilsvarende anskaffelser etter terminering av de nå løpende avtaler. Etter Samferdselsdepartementets syn kan det da heller ikke i denne sammenheng være dekning for å si at regelverket er gitt utsatt iverksettelse ('oppsettende virkning') all den stund anskaffelser som skal foretas i henhold til Postens bekrefteelse vil følge regelverket. Samferdselsdepartementet har tidligere gjort klart at eventuelle overgangsperioder i forbindelse med at tjenester/støttefunksjoner blir lagt til underliggende selskaper bør være korte.»

Avslutningsvis skriver departementet:

«Samferdselsdepartementet oppfatter ikke at komiteens merknader i Innst. S. nr. 135 nødvendigvis medfører behov for endret vurdering av dette. Like-

vel har departementet funnet å ville be Posten Norge AS om på nytt å gå gjennom de relevante løpende avtalene og termineringstidsplanen knyttet til disse for å se om det på avtalemessig grunnlag kan være mulig å forsere tidsplanen. [...] forventer departementet at det blir foretatt en vurdering av både de rettslige konsekvenser, herunder forholdet til eventuelle underleverandører, og av de rent faktiske (driftsmessige) og økonomiske konsekvenser for Posten Norge AS som en forsert terminering eventuelt vil føre med seg.»

I brev av 6. oktober 2004 til Riksrevisjonen skriver departementet:

«Posten Norge AS opplyser i brev av 17. september 2004 at etter gjennomgang av planen for konkurranseutsetting av IKT-tjenesteaftaler, har selskapet funnet å forsere eksisterende framdriftsplan på ett område, samtidig som det vil bli gjennomført konkurranseutsetting av IKT-avtaler på tre nye områder i 2004, jf. vedlagte kopi. Posten Norge AS opplyser at selskapet kontinuerlig vil vurdere mulighetene for å gjennomføre konkurranseutsetting hurtigere enn opprinnelig planlagt, men at en forsering ut over ovennevnte vil medføre betydelige driftsmessige forstyrrelser og økte kostnader.

Samferdselsdepartementet konstaterer at Posten Norge AS mener at en forsering av opprinnelig tidsplan ut over det som er omtalt ovenfor, vil medføre betydelige driftsmessige forstyrrelser og økte kostnader.»

Riksrevisjonen har merket seg at departementet etter mottakelsen av Riksrevisjonens brev av 10. juni 2004 har innhentet bekrefteelse fra Posten Norge AS på at selskapets praksis nå er å foreta anskaffelser både fra selskaper i konsernet og fra andre leverandører i henhold til lov om offentlige anskaffelser og anskaffelsesforskriften.

Utbytte fra Posten Norge AS

I Dokument nr. 3:2 (2003–2004) ble det orientert om at Posten Norge AS per 31. desember 2002 ikke hadde fri egenkapital, og at generalforsamlingen på den bakgrunn og i tråd med aksjeloven vedtok at det ikke skulle utbetales utbytte fra selskapet for 2002 selv om Stortinget hadde fattet vedtak om utbytte på 54 mill. kroner for 2002. I statsrådens beretning datert 26. juni 2003 ble det blant annet vist til at Samferdselsdepartementet ville gjøre en nærmere vurdering av aksjelovens bestemmelser om hva som kan deles ut som utbytte, og komme tilbake til Riksrevisjonen med informasjon om regjeringens videre håndtering av utbyttespørsmålet når saken var endelig avklart. Da Dokument nr. 3:2 (2003–2004) ble lagt fram, var saken fortsatt til behandling.

I Samferdselsdepartementets brev av 25. mars

2004 ble Riksrevisjonen orientert om at regjeringen den 14. november 2003 la fram St.prp. nr. 29 (2003–2004) der Samferdselsdepartementet foreslo å redusere kapittel 5618 post 80 Utbytte med 54 mill. kroner, og at forslaget ble vedtatt av Stortinget 18. desember 2003, jf. Innst. S. nr. 90 (2003–2004). Videre ble Riksrevisjonen orientert om at det i vurderingen av spørsmålet om den rettslige adgangen til å utdele utbyttet ble konkludert med at ettersom Posten på det aktuelle tidspunktet ikke hadde fri egenkapital, ville det ikke være adgang til å utdele utbytte for 2002. Kopi av Samferdselsdepartementets brev av 25. mars 2004 til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité var lagt ved brevet til Riksrevisjonen.

Riksrevisjonen tar Samferdselsdepartementets svar til etterretning.

2.13 SOSIALDEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomhet:

- *A/S Vinmonopolet*

Etter daværende § 14 i vinmonopolloven (endret med virkning fra 1. juli 2004) var det Riksrevisjonens oppgave å desidere A/S Vinmonopolets regnskap for 2003. Regnskapet ble godkjent i brev av 25. august 2004 til Sosialdepartementet.

2.14 UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomheter:

- *FiloNova AS*
- *Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD)*
- *Norsk synkrotronforskning AS*
- *NTNU Technology Transfer Office AS*
- *Sem Gjestegård AS*
- *UNINETT AS*
- *Unirand AS*
- *Universitetet i Bergen Eiendom AS (UiB Eiendom AS)*
- *Universitetscenteret på Svalbard AS (UNIS)*
- *Statens lånekasse for utdanning (Lånekassen)*
- *Akvaforsk AS (86,3 %)*
- *Bedriftsuniversitetet AS (50 %)*
- *Christian Michelsen Research AS (50 %)*
- *Forskningsparken AS (66,6 %)*
- *Havbruksstasjonen i Tromsø AS (50 %)*
- *Norut Gruppen AS (91,4 %)*
- *Senter for økonomisk forskning AS (SØF) (51 %)*

- *Simula Research Laboratory AS (80 %)*
- *Unifob AS (85 %)*

Riksrevisjonen orienterer om enkelte forhold vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomheter:

- *Studentsamskipnadene*
- *Norsk Kveiteavlstasjon AS (60 %)*

Til orientering:

Studentsamskipnadenes regnskapsføring av statstilskudd til bygging av studentboliger

Studentsamskipnadene mottar statstilskudd til bygging av studentboliger over kapittel 0270 post 75. I dag bokføres tilskudd til bygging av studentboliger i balanseregnskapet til studentsamskipnadene som innskutt egenkapital. Dette fører til at regnskapet viser en kunstig høy balanse, og egenkapitalen i samskipnadenes regnskap belyser ikke den reelle økonomiske situasjonen.

Ifølge 6.2.4 Norsk regnskapsstandard (NRS) 4 – Offentlig tilskudd, 2.4 *Balanseføring av investeringstilskudd*, kan et investeringstilskudd regnskapsføres på to måter: – Eiendelene bokføres til brutto anskaffelseskost uavhengig av tilskuddet og avskrives over den økonomiske levetiden (bruttoføring). Tilskuddet behandles som utsatt inntektsføring og resultatføres som en korreksjonspost til avskrivningene i takt med avskrivningsperioden. – Tilskuddet går til fratrett i eiendelens anskaffelseskost, som føres opp med nettobeløpet i balansen (nettoføring). Tilskudd kommer indirekte til fratrett i avskrivningene gjennom redusert anskaffelseskost av eiendelen.

I brev av 7. januar 2004 ber Riksrevisjonen om en redegjørelse for hva departementet har foretatt seg for at endret føring av statstilskudd til studentboliger blir implementert i studentsamskipnadenes regnskap.

Departementet skriver i sitt svarbrev av 9. mars 2004 at i tillegg til de vurderinger departementet selv har gjort av spørsmålene som knytter seg til den regnskapsmessige behandlingen av tilskudd til bygging av studentboliger, har departementet bedt eksternt rådgiver om å foreta en faglig gjennomgang av de aktuelle problemstillingene på dette området. Departementet skriver videre at det slutter seg til den eksterne rådgiverens anbefaling om at bruttometoden slik den er beskrevet i NRS 4 Offentlig tilskudd, legges til grunn for den regnskapsmessige behandlingen av statstilskudd til bygging av studentboliger, at endringen innføres med virkning fra 2004 og at sammenligningstallene for 2003 omarbeides i regnskapet for 2004. I brev av 26. mars 2004 til studentsamskipnadene anbefaler departementet at den regnskapsmessige behandlingen av investeringstilskudd

til bygging av studentboliger innrettes i samsvar med bruttometoden slik den er beskrevet i NRS 4.

Riksrevisjonen vil følge opp at ny føring blir implementert i studentsamskipnadens regnskap for 2004.

Årsregnskap og årsberetning for studentsamskipnaden i indre Finnmark

I Dokument nr. 3:2 (2003–2004) ble det orientert om at studentsamskipnaden i Finnmark (Sis-Finnmarku studenttaiid ovtastus) ikke avla årsregnskap og årsberetning for 2002 innenfor lovens frist. Videre var det ikke samsvar mellom regnskapstall i samskipnadens resultatregnskap og det styret oppga i årsberetningen.

Ifølge lov om studentsamskipnader § 9 har studentsamskipnadene regnskapsplikt etter regnskapsloven. Ifølge regnskapsloven § 3–1 skal årsregnskapet og årsberetningen fastsettes senest seks måneder etter regnskapsårets slutt. Årsregnskap og årsberetning for Sis-Finnmarku studenttaiid ovtastus ble først behandlet i styrets møte 22. september 2003, og var følgelig ikke avgitt innen lovens frist. I selskaps resultatregnskap for 2002 gikk det fram at årsresultatet for 2002 var et underskudd på 26 773 kroner, mens det i årsberetningen opplyses at underskuddet for 2002 var på 15 637 kroner.

I brev fra Utdannings- og forskningsdepartementet av 23. september 2003 opplyses det at forholdene vil bli tatt opp med Sis-Finnmarku studenttaiid ovtastus. I brev av 7. januar 2004 ber Riksrevisjonen om en redegjørelse for hva departementet har foretatt seg overfor Studentsamskipnaden i Finnmark (Sis-Finnmarku studenttaiid ovtastus) vedrørende nevnte forhold. I sitt svarbrev av 9. mars 2004 opplyser departementet at det i brev av 28. januar 2004 til Sis-Finnmarku studenttaiid ovtastus har pålagt studentsamskipnadens styre å påse at studentsamskipnaden holder seg til gjeldende bestemmelser og avlegger regnskapet for 2003 rettidig og i samsvar med god regnskapskikk. Departementet opplyser videre i brev av 9. mars 2004 at det som følge av det passerte vil ha et spesielt fokus på Sis-Finnmarku studenttaiid ovtastus i forbindelse med regnskapsavlegget for 2003.

I brev av 28. juli 2004 til Riksrevisjonen skriver departementet at endelig årsmelding og årsregnskap for 2003 for Sis-Finnmarku studenttaiid ovtastus ennå ikke er kommet departementet i hende. Ifølge vedlagt midlertidig årsregnskap for 2003 går det fram at per 26. juli 2004 er regnskapet for 2003 fremdeles ikke fastsatt. I brev av 25. august 2004 ber Riksrevisjonen om departementets uttalelse til at regnskapet for 2003 ikke er fastsatt innenfor regnskapslovens frist. I sitt svarbrev av 13. september 2004 skriver departementet at det under kontrollbesøk den 28. mai 2004 tok opp forholdet vedrørende avleggelsen av regnskapet for 2002 med student-

samskipnadens ledelse og understreket betydningen av at fristen overholdes. Departementet skriver videre at det på denne bakgrunn ser alvorlig på at Sis-Finnmarku studenttaiid ovtastus for andre året på rad ikke har avlagt årsregnskap i samsvar med bestemmelsene i regnskapsloven § 3–1. Departementet skriver avslutningsvis at det vil ta forholdet opp med Sis-Finnmarku studenttaiid ovtastus og på nytt understreke at studentsamskipnaden må innrette seg slik at fristen for å avlegge årsregnskap kan overholdes.

Sis-Finnmarku studenttaiid ovtastus har heller ikke for 2003 avlagt regnskapet innenfor lovens frist, og Riksrevisjonen har merket seg at departementet på nytt vil ta saken opp med studentsamskipnaden.

Norsk Kveiteavlstasjon AS – diverse forhold vedrørende forvaltningen av interessene i selskapet

Norsk Kveiteavlstasjon AS ble stiftet 17. desember 2002.

Selskapet skal sammen med Høgskolen i Bodø og kommersielle aktører etablere en stamfiskbestand som skal danne grunnlag for avlsprogram og forbedring av det genetiske grunnlaget for kommersiell oppdrett av kveite. Selskapet skal som en del av sin virksomhet selge eget genetisk materiale i form av egg og yngel, samt virksomhet i tilknytning til dette.

Norsk Kveiteavlstasjon AS ble stiftet med en aksjekapital på 100 000 kroner. Staten eier 60 % av aksjene, som forvaltes av Høgskolen i Bodø.

Selskapets regnskap for 2003 ble fastsatt på ekstraordinær generalforsamling 28. september 2004. Regnskapet er avsluttet med et underskudd på 137 948 kroner. Selskapets egenkapital er etter dette negativ med 24 248 kroner.

Det er kostnadsført revisjonshonorar med 4 725 kroner.

I brev av 26. august 2004 til Utdannings- og forskningsdepartementet etterlyste Riksrevisjonen statsrådens beretning med tilhørende vedlegg. Statsrådets beretning ble mottatt 10. september 2004.

Selskapet hadde ikke avholdt ordinær generalforsamling innen fristen i aksjeloven § 5–5 første ledd. I brev av 9. juli 2004 ba departementet Høgskolen i Bodø om snarest å oversende årsberetning, årsregnskap og revisors beretning samt redegjøre nærmere for hvorfor det ikke var avholdt ordinær generalforsamling innen fristen. Ordinær generalforsamling ble avholdt 23. august 2004.

I statsrådets beretning orienteres det om at Høgskolen i Bodø svarte i brev av 23. august 2004, hvor den beklager og viser til at forsinkelsen skyldes at revisor hadde spørsmål om avgiftsplikt og den regnskapsmessige behandlingen av høgskolens driftstilskudd. Av statsrådets beretning går det fram at departementet i brev av 27. august 2004 ba Høgskolen

i Bodø om å gjøre rede for enkelte forhold som er omtalt i styrets beretning for 2003. I statsrådets beretning opplyses det videre at departementet ytterligere vil følge opp forvaltningen av statens eierinteresser i selskapet og selskapets forhold overfor Høgskolen i Bodø, og samtidig foreta en nærmere gjennomgang av selskapets virksomhet og statens eierskap.

Som en følge av departementets oppfølging motok Riksrevisjonen ny beretning fra statsråden 8. oktober 2004. I denne vises det til revisjonsberetningen hvor det framgår at selskapet har en uavklart avgiftsak, og at det knytter seg usikkerhet til den regnskapsmessige avsetningen i denne sammenheng. Videre vises det til at revisor har presisert at det foreligger vesentlig usikkerhet med hensyn til fortsatt drift. Som en følge av utviklingen i selskapet og revisors merknader, har departementet bedt Høgskolen i Bodø vurdere de økonomiske utsiktene for selskapet og om den nåværende tilknytningsformen er

hensiktsmessig i lys av den økonomiske situasjonen for kveiteoppdrettsnæringen.

Riksrevisjonen ser det som et problem at dokumenter som er viktige for eier og som selskapene er lovpålagt å utarbeide, ikke foreligger innen de tidsfristene som følger av loven. Riksrevisjonen har imidlertid merket seg at det foreligger vesentlig usikkerhet med hensyn til fortsatt drift i selskapet, og at departementet har bedt Høgskolen i Bodø vurdere selskapets økonomiske utsikter og nåværende tilknytningsform.

2.15 UTENRIKSDEPARTEMENTET

Riksrevisjonen har ikke merknader eller orienteringer vedrørende statsrådets forvaltning av statens interesser i følgende virksomhet:

– *NORFUND*

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 26. oktober 2004

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Wenche Lyngholm

Helga Haugen

Therese Johnsen

3 Vedlegg

3.1 Faktaomtale av alle de heleide virksomhetene

3.1.1 ARBEIDS- OG ADMINISTRASJONS- DEPARTEMENTET

- *Arbeidsforskningsinstituttet AS*
- *AS Rehabil*

Arbeidsforskningsinstituttet AS

Den 19. juni 2002 ble Arbeidsforskningsinstituttet omdannet fra forvaltningsorgan til aksjeselskap med virkning fra 1. juli 2002.

Selskapets formål er ifølge selskapets vedtekter § 3 å drive tverrfaglig arbeidslivsforskning gjennom produksjon av systematisk kunnskap om sentrale tema med relevans for arbeidslivet. Instituttets virksomhet skal bidra til å fremme verdiskapning, god tjenesteyting, medvirkning og bedre arbeidsmiljø. Virksomheten kan utøves av selskapet selv, av hel-eid datterselskap, gjennom deltakelse i andre selskaper eller i samarbeid med andre.

Selskapet har en aksjekapital på 7,5 mill. kroner.

Driftsinntektene i 2003 var på 35 mill. kroner, mot 18,6 mill. kroner i 2002. I 2003 mottok selskapet 1,1 mill. kroner i tilskudd over kapittel 1574 post 70 Tilskudd til AFI AS. Selskapets årsresultat for 2003 viser et underskudd på 1,4 mill. kroner, mot et overskudd på 2,5 mill. kroner året før.

Ved utgangen av 2003 hadde selskapet en egenkapitalandel på 44,9 %, mot 52,2 % i 2002.

Godtgjørelse til styret i 2003 utgjør 280 000 kroner.

Revisjonshonoraret for selskapet i 2003 er kostnadsført med 38 650 kroner.

I 2003 var det gjennomsnittlig 49 ansatte i selskapet.

AS Rehabil

AS Rehabil ble etablert i 1971 som ledd i arbeidsmarkedstiltak rettet mot yrkeshemmede.

Selskapets formål er ifølge vedtektene § 2 å drive attføring gjennom avklaring og kvalifisering av yrkeshemmede med sikte på formidling til ordinært arbeidsliv eller utdanning, samt produksjon av varer og tjenester.

Selskapets aksjekapital er på 209 652 kroner.

AS Rehabil hadde i 2003 driftsinntekter på 46,2 mill. kroner, mot 44,4 mill. kroner i 2002. Som arbeidsmarkedsbedrift mottar AS Rehabil årlig tilskudd over kapittel 1594 Arbeidsmarkedstiltak, post

71 Spesielle arbeidsmarkedstiltak. I 2003 utgjorde tilskuddet 17,8 mill. kroner. Årsresultatet viser i 2003 et underskudd på 52 181 kroner, mot et underskudd på 110 762 kroner i 2002.

Ved utgangen av 2003 hadde selskapet en egenkapitalandel på 37,0 %, mot 38,3 % året før.

Kostnadsført styrehonorar for 2003 utgjør 119 529 kroner.

Revisjonshonoraret for selskapet utgjør 73 660 kroner. I tillegg kommer honorar for andre tjenester med 10 035 kroner.

I 2003 ble det formidlet 111 personer med aktiv videreføring. Ved utgangen av 2003 hadde selskapet 20 årsverk fast ansatte. Ved årets slutt hadde bedriften 72 tiltaksansatte og 44 deltakere ved APS (arbeidspraksis i skjermet virksomhet).

3.1.2 FINANSDEPARTEMENTET

- *Norges Bank*

Norges Bank

Norges Bank ble opprettet i 1816. Bankens virksomhet er regulert i lov om Norges Bank og pengevesenet (sentralbankloven) av 24. mai 1985 nr. 28.

Bankens formål og virkeområde framgår av sentralbankloven § 1:

«Norges Bank er landets sentralbank. Banken skal være et utøvende og rådgivende organ for penge-, kreditt- og valutapolitikken. Den skal utstede pengesedler og mynter, fremme et effektivt betalingsystem innenlands og overfor utlandet og overvåke penge-, kreditt- og valutamarkedene. Banken kan sette i verk tiltak som er vanlige eller naturlige for en sentralbank. Til fremme av sine formål kan banken utføre alle former for bankforretninger og banktjenester.»

Norges Banks årsresultat for 2003 var et overskudd på 20 775 mill. kroner, mot et underskudd på 24 089 mill. kroner i 2002. Kursstigningen i de internasjonale verdipapirmarkedene i 2003 har medført en gevinst på 4 183 mill. kroner, mot et tap i 2002 på 2 558 mill. kroner. Svekkelsen av den norske kronen har medført at valutabeholdningen omregnet til norske kroner viser en kursgevinst på valuta med i alt 12 337 mill. kroner i 2003, mot et kurstap i 2002 på 24 316 mill. kroner.

Retningslinjer for avsetning og disponering av Norges Banks resultat er vedtatt i statsråd 7. februar 1986. Retningslinjene er endret flere ganger, senest ved kgl.res. av 6. desember 2002. Ifølge punkt 3 i retningslinjene skal overskudd i Norges Banks regnskap etter avsetning til, eller tilførsel fra kursreguleringsfondet avsettes til overføringsfondet. I 2003 ble det avsatt 20 411 mill. kroner til kursreguleringsfondet.

Statens petroleumsfond, som er plassert på egen konto i Norges Bank, var ved utgangen av 2003 på 844 587 mill. kroner, mot 608 475 mill. kroner året før. Påløpt forvaltningsgodtgjørelse til Norges Bank var 773 mill. kroner i 2003, mot 560 mill. kroner året før.

Ved utgangen av 2003 hadde Norges Bank 618 ansatte.

3.1.3 FISKERIDEPARTEMENTET

- *Protevs AS*

Protevs AS

Protevs AS ble stiftet 12. september 2001.

Universitetet i Bergen eier 34 % av aksjene i selskapet. Havforskningsinstituttet og Nasjonalt Institutt for Ernærings- og Sjømatforskning eier 33 % hver.

Selskapets formål er å drive forsknings- og utviklingsarbeid, konsulentvirksomhet samt kunnskapsspredning innenfor fiskeri, havbruk, marin biologi og marin bioteknologi, og virksomhet som står i forbindelse med dette, herunder deltakelse i andre selskaper med lignende virksomhet.

Selskapet har en aksjekapital på 1 mill. kroner.

Selskapets driftsinntekter i 2003 var på 967 744 kroner, hvorav gave fra Sparebank1 Vest utgjorde 500 000 kroner. Driftsinntektene i 2002 utgjorde 425 710 kroner. Årsresultatet i 2003 ble et overskudd på 100 409 kroner, mot et underskudd på 609 127 kroner i 2002.

Ved utgangen av 2003 hadde selskapet en egenkapitalandel på 75,7 %, mot 64,2 % ved utgangen av 2002.

Det er ikke betalt styrehonorar for 2003.

Revisjonshonorar i 2003 var 9 384 kroner, og godtgjørelse til revisor for andre tjenester var 5 000 kroner.

I 2003 har det gjennomsnittlig vært 1 ansatt i selskapet.

3.1.4 HELSEDEPARTEMENTET

- *Helse Midt-Norge RHF*
- *Helse Nord RHF*
- *Helse Sør RHF*

- *Helse Vest RHF*
- *Helse Øst RHF*

Helse Midt-Norge RHF

Helse Midt-Norge RHF ble stiftet ved kgl.res. av 31. august 2001 med hjemmel i lov av 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m.

Helse Midt-Norge RHF skal sørge for spesialisthelsetjeneste for befolkningen i Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag, samt legge til rette for forskning og undervisning. Helse Midt-Norge RHF var eier av seks underliggende helseforetak ved utgangen av 2003. Med virkning fra januar 2004 er det foretatt en omorganisering som innebærer at Orkdal Sanitetsforenings Sjukehus HF er fusjonert inn i St. Olavs Hospital HF, i tillegg til at Rusbehandling Midt-Norge HF er blitt stiftet.

Helse Midt-Norge RHF har en foretakskapital på 100 000 kroner.

De samlede driftsinntektene til foretaksgruppen i regnskapsåret 2003 var 8 592 mill. kroner. Helse Midt-Norge RHF har fått utbetalt 7 096 mill. kroner i tilskudd i 2003. I tillegg kommer tilskudd til poliklinisk virksomhet på 634 mill. kroner.

Foretaksgruppen hadde i 2003 et underskudd på 554 mill. kroner. I St.prp. nr. 63 (2003–2004) ble det understreket at eventuelle underskudd som følge av økte verdier i åpningsbalansen og endrede levetider ikke vil påvirke de fastsatte styringsmålene knyttet til ressursbruk og tjenesteproduksjon og heller ikke balansekravet i 2005. Korrigert for forhold knyttet til økte avskrivninger grunnet økte verdier i åpningsbalansen og kortere levetider på anleggsmidlene, reduseres underskuddet til 461 mill. kroner.

Foretaksgruppen hadde en egenkapitalandel per 31. desember 2003 på 57 %.

Samlet styrehonorar for Helse Midt-Norge RHF var 815 000 kroner i 2003.

Revisjonshonoraret for foretaksgruppen i 2003 er kostnadsført med 1,1 mill. kroner. I tillegg er det kostnadsført et honorar til revisor for andre tjenester på 3,1 mill. kroner.

I 2003 hadde foretaksgruppen gjennomsnittlig 15 624 ansatte.

Helse Nord RHF

Helse Nord RHF ble stiftet ved kgl.res. av 31. august 2001 med hjemmel i lov av 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m.

Helse Nord RHF skal sørge for spesialisthelsetjeneste for befolkningen i Nordland, Troms og Finnmark, samt legge til rette for forskning og undervisning. Helse Nord RHF er eier av seks underliggende helseforetak.

Helse Nord RHF har en foretakskapital på 100 000 kroner.

De samlede driftsinntektene til foretaksgruppen i

regnskapsåret 2003 var 7 110 mill. kroner. Helse Nord RHF har fått 6 125 mill. kroner i tilskudd i 2003. I tillegg kommer tilskudd til poliklinisk virksomhet på 511 mill. kroner.

Foretaksgruppen hadde i 2003 et underskudd på 548 mill. kroner. I St.prp. nr. 63 (2003–2004) ble det understreket at eventuelle underskudd som følge av økte verdier i åpningsbalansen og endrede levetider ikke vil påvirke de fastsatte styringsmålene knyttet til ressursbruk og tjenesteproduksjon og heller ikke balansekravet i 2005. Korrigeret for forhold knyttet til økte avskrivninger grunnet økte verdier i åpningsbalansen og kortere levetider på anleggsmidlene, reduseres underskuddet til 261 mill. kroner.

Foretaksgruppen hadde en egenkapitalandel per 31. desember 2003 på 77 %.

Samlet styrehonorar for Helse Nord RHF var 794 250 kroner i 2003.

Revisjonshonoraret for foretaksgruppen i 2003 er kostnadsført med 1,5 mill. kroner. I tillegg er det kostnadsført et honorar til revisor for andre tjenester på 4,6 mill. kroner.

I 2003 hadde foretaksgruppen gjennomsnittlig 11 239 ansatte.

Helse Sør RHF

Helse Sør RHF ble stiftet ved kgl.res. av 31. august 2001 med hjemmel i lov av 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m.

Helse Sør RHF skal sørge for spesialisthelsetjeneste for befolkningen i Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud, samt legge til rette for forskning og undervisning. Helse Sør RHF er eier av ti underliggende helseforetak. I tillegg eier Helse Sør RHF 50 % av selskapet Sykehusapotekene ANS sammen med Helse Øst RHF.

Helse Sør RHF har en foretakskapital på 100 000 kroner.

De samlede driftsinntektene til foretaksgruppen i regnskapsåret 2003 var 13 936 mill. kroner. Helse Sør RHF har fått 10 997 mill. kroner i tilskudd i 2003. I tillegg kommer tilskudd til poliklinisk virksomhet på 934 mill. kroner.

Foretaksgruppen hadde i 2003 et underskudd på 1 350 mill. kroner. I St.prp. nr. 63 (2003–2004) ble det understreket at eventuelle underskudd som følge av økte verdier i åpningsbalansen og endrede levetider ikke vil påvirke de fastsatte styringsmålene knyttet til ressursbruk og tjenesteproduksjon og heller ikke balansekravet i 2005. Korrigeret for forhold knyttet til økte avskrivninger grunnet økte verdier i åpningsbalansen og kortere levetider på anleggsmidlene, reduseres underskuddet til 697 mill. kroner.

Foretaksgruppen hadde en egenkapitalandel per 31. desember 2003 på 78 %.

Samlet styrehonorar for Helse Sør RHF var 795 000 kroner i 2003.

Revisjonshonoraret for foretaksgruppen i 2003

er kostnadsført med 2,4 mill. kroner. I tillegg er det kostnadsført et honorar til revisor for andre tjenester på 5,4 mill. kroner.

I 2003 hadde foretaksgruppen gjennomsnittlig 24 706 ansatte.

Helse Vest RHF

Helse Vest RHF ble stiftet ved kgl.res. av 31. august 2001 med hjemmel i lov av 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m.

Helse Vest RHF skal sørge for spesialisthelsetjeneste for befolkningen i Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane, samt legge til rette for forskning og undervisning. Helse Vest RHF er eier av fem underliggende helseforetak.

Helse Vest RHF har en foretakskapital på 100 000 kroner.

De samlede driftsinntektene til foretaksgruppen i regnskapsåret 2003 var 11 051 mill. kroner. Helse Vest RHF har fått 9 562 mill. kroner i tilskudd i 2003. I tillegg kommer tilskudd til poliklinisk virksomhet på 765 mill. kroner.

Foretaksgruppen hadde i 2003 et underskudd på 873 mill. kroner. I St.prp. nr. 63 (2003–2004) ble det understreket at eventuelle underskudd som følge av økte verdier i åpningsbalansen og endrede levetider ikke vil påvirke de fastsatte styringsmålene knyttet til ressursbruk og tjenesteproduksjon og heller ikke balansekravet i 2005. Korrigeret for forhold knyttet til økte avskrivninger grunnet økte verdier i åpningsbalansen og kortere levetider på anleggsmidlene, reduseres underskuddet til 524 mill. kroner.

Foretaksgruppen hadde en egenkapitalandel per 31. desember 2003 på 77 %.

Samlet styrehonorar for Helse Vest RHF var 810 000 kroner i 2003.

Revisjonshonoraret for foretaksgruppen i 2003 er kostnadsført med 1,2 mill. kroner. I tillegg er det kostnadsført et honorar til revisor for andre tjenester på 8,3 mill. kroner.

I 2003 hadde foretaksgruppen gjennomsnittlig 18 081 ansatte.

Helse Øst RHF

Helse Øst RHF ble stiftet ved kgl.res. av 31. august 2001 med hjemmel i lov av 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m.

Helse Øst RHF skal sørge for spesialisthelsetjeneste for befolkningen i Østfold, Akershus, Oslo, Hedmark og Oppland, samt legge til rette for forskning og undervisning. Helse Øst RHF er eier av sju underliggende helseforetak. I tillegg eier Helse Øst RHF 50 % av selskapet Sykehusapotekene ANS sammen med Helse Sør RHF.

Helse Øst RHF har en foretakskapital på 100 000 kroner.

De samlede driftsinntektene til foretaksgruppen i regnskapsåret 2003 var 20 869 mill. kroner. Helse

Øst RHF har fått 18 333 mill. kroner i tilskudd i 2003. I tillegg kommer tilskudd til poliklinisk virksomhet på 1 216 mill. kroner.

Foretaksgruppen hadde i 2003 et underskudd på 659 mill. kroner. I St.prp. nr. 63 (2003–2004) ble det understreket at eventuelle underskudd som følge av økte verdier i åpningsbalansen og endrede levetider ikke vil påvirke de fastsatte styringsmålene knyttet til ressursbruk og tjenesteproduksjon og heller ikke balansekravet i 2005. Korrigeret for forhold knyttet til økte avskrivninger grunnet økte verdier i åpningsbalansen og kortere levetider på anleggsmidlene, reduseres underskuddet til 28 mill. kroner.

Foretaksgruppen hadde en egenkapitalandel per 31. desember 2003 på 74 %.

Samlet styrehonorar for Helse Øst RHF var 801 915 kroner i 2003.

Revisjonshonoraret for foretaksgruppen i 2003 er kostnadsført med 2,2 mill. kroner. I tillegg er det kostnadsført et honorar til revisor for andre tjenester på 5,5 mill. kroner.

I 2003 hadde foretaksgruppen gjennomsnittlig 30 813 ansatte.

3.1.5 JUSTIS- OG POLITI-DEPARTEMENTET

– *Norsk Eiendomsinformasjon AS*

Norsk Eiendomsinformasjon AS

Fra 1. januar 1992 overtok staten ved Justisdepartementet alle aksjene i daværende Tinglysningsdata. Selskapet endret navn til Norsk Eiendomsinformasjon AS fra 1. januar 1995. Edb-driftsoppgaver som selskapet tidligere utførte for domstolene, ble fra samme dato overført til departementet.

Selskapets formål er å drive og å videreutvikle Eiendomsregisteret (EDR) og annen virksomhet knyttet til dette. Selskapet skal utføre oppgaver av samfunnsmessig betydning for å sikre drift, vedlikehold og systemutvikling av Grunnboken.

I henhold til avtaler med Justisdepartementet og Statens kartverk har Norsk Eiendomsinformasjon AS enerett til elektronisk distribusjon av informasjon fra Grunnboken og Grunneiendoms-, Adresse- og Bygningsregisteret (GAB).

Selskapets aksjekapital er på 6 mill. kroner.

Driftsinntektene i 2003 var på 127,1 mill. kroner, mot 108,4 mill. kroner i 2002. Selskapet hadde et årsresultat på 9,4 mill. kroner, mot 7,6 mill. kroner året før. Det er i regnskapet for 2003 avsatt 7,5 mill. kroner i utbytte til staten.

Norsk Eiendomsinformasjon AS hadde ved utgangen av 2003 en egenkapitalandel på 42,4 %, mot 49,2 % året før.

Styrehonorarer er i 2003 bokført med 338 500 kroner.

Revisjonshonorar er bokført med 67 000 kroner, mens honorar til revisor for andre tjenester er bokført med 12 300 kroner.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2003 var 40.

3.1.6 KOMMUNAL- OG REGIONAL-DEPARTEMENTET

– *Den Norske Stats Husbank (Husbanken)*

Den Norske Stats Husbank (Husbanken)

Husbanken ble opprettet 1. mars 1946.

Husbankens virksomhet reguleres i lov om Den Norske Stats Husbank av 1. mars 1946 nr. 3.

Husbankens formål er angitt i lovens § 1:

«Den Norske Stats Husbank har til formål:

- å gi lån eller garanti for lån mot sikkerhet i bebygde eiendommer,
- å formidle støtte fra staten og kommunene til boligbygging og andre boligformål,
- å bevilge eller garantere byggelån i henhold til § 13.

Når særlige grunner tilsier det, kan banken etter nærmere regler gitt av departementet, gi lån eller garanti for lån uten sikkerhet i bebygd eiendom. Banken kan kreve annen sikkerhet for lånet. Departementet fastsetter ved forskrift i hvilken grad §§ 10 til 15 skal gjøres gjeldende for slike lån og garantier.

Husbanken kan i særlige tilfeller også tillegges andre oppgaver enn det som er nevnt over. Departementet kan gi nærmere retningslinjer eller forskrifter for virksomheten.»

Husbanken har et grunnfond på 20 mill. kroner.

Rentestønad på 37,8 mill. kroner og administrative kostnader på 274,2 mill. kroner er dekket av staten over kapittel 2412 Den Norske Stats Husbank. Andre tilskudd til boligsektoren var på 5 743,1 mill. kroner. Ordinære utlån utgjorde 101 071,4 mill. kroner i 2003, en nedgang på 1 174,2 mill. kroner fra foregående år.

Ved utgangen av 2003 hadde Husbanken 2 801 misligholdte lån, det vil si låneengasjementer med utestående terminer på mer enn tre måneder. Ved utgangen av 2002 var antallet misligholdte lån 2 843. Husbankens risikofond ble i 2003 ikke tilført bevilgninger. Fondet utgjorde 126,4 mill. kroner ved utgangen av 2003. Avskrevne tap utgjorde 26,7 mill. kroner.

Godtgjørelse til Husbankens hovedstyre og seks regionstyrer utgjorde 703 264 kroner i 2003.

Revisorhonoraret for 2003 utgjorde 370 000 kroner. Utgiftsført honorar omfattet i tillegg 50 000 kroner fakturert a konto. Ekstern revisor utførte ikke andre tjenester enn lovpålagt revisjon.

Antall årsverk i Husbanken i 2003 var 357.

3.1.7 KULTUR- OG KIRKE- DEPARTEMENTET

- *Hundreårsmarkeringen-Norge 2005 AS*
- *Nationaltheatret AS*
- *Norsk rikskringkasting AS (NRK)*

Hundreårsmarkeringen-Norge 2005 AS

Tusenårsskiftet-Norge 2000 AS ble stiftet 3. februar 1998. Den 11. desember 2000 endret selskapet navn til Hundreårsmarkeringen-Norge 2005 AS.

Selskapets formål er å forberede og gjennomføre markeringen av nytt årtusen og hundreårsjubileet for Norge som selvstendig nasjon. Selskapet skal ha hele landet som virkeområde, og virksomheten skal reflektere den pågående verdidebatten i Norge.

Hundreårsmarkeringen-Norge 2005 AS har en aksjekapital på 100 000 kroner.

Selskapets driftsinntekter var i 2003 på 40,3 mill. kroner. Tilsvarende tall for 2002 var 20,8 mill. kroner. Årets resultat ble et overskudd på 805 364 kroner, mot et underskudd på 928 934 kroner i 2002.

Selskapet mottok tilskudd bevilget over kapittel 320 post 76 Hundreårsmarkeringen 1905–2005. I 2003 utgjorde tilskuddet 26,6 mill. kroner, mot 20,4 mill. kroner i 2002.

Selskapet hadde ved utgangen av 2003 en egenkapitalandel på 3,9 %, mot negativ egenkapital i 2002.

Kostnadsført styrehonorar for 2003 utgjør 145 000 kroner.

Revisjonshonoraret er kostnadsført med 25 792 kroner.

I 2003 var det gjennomsnittlig 10 ansatte.

Nationaltheatret AS

Nationaltheatret AS ble stiftet i 1899. Med virkning fra 1. januar 1999 eier staten alle aksjene i selskapet.

Selskapets formål er å drive teatervirksomhet. Selskapet har et særlig ansvar for å ivareta nasjonale kulturpolitiske interesser på scenekunstmrådet.

Selskapets aksjekapital er 195 000 kroner.

I 2003 var selskapets driftsinntekter på 164,7 mill. kroner, hvorav 113,6 mill. kroner er statlige tilskudd bevilget over kapittel 320 post 73 Nasjonale kulturbygg og kapittel 324 post 70 Nasjonale institusjoner. Tilsvarende tall i 2002 var henholdsvis 149,8 mill. kroner og 109,3 mill. kroner. Årets resultat ble et overskudd på 6,3 mill. kroner, mot et overskudd på 0,1 mill. kroner i 2002.

Per 31. desember 2003 hadde selskapet en egenkapitalandel på 18,7 %, mot 12,9 % i 2002.

Utbetalt styrehonorar i 2003 utgjør totalt 214 250 kroner.

Revisjonshonorar for selskapets revisor for 2003 er 174 530 kroner. I tillegg kommer honorar for andre tjenester med 16 767 kroner.

Gjennomsnittlig antall årsverk i 2003 var 236.

Norsk rikskringkasting AS (NRK)

NRK ble omdannet fra stiftelse til et statlig heleid aksjeselskap 30. april 1996.

Selskapets formål er å drive allmennkringkasting i radio og fjernsyn og virksomhet som har sammenheng med dette. Selskapet skal gjennom programvirksomhet nasjonalt, regionalt og på fylkesnivå:

1. konsekvent fremme ytrings- og informasjonsfriheten, de demokratiske grunnverdier og de grunnleggende menneskerettigheter og det enkelte menneskes frihet og verdighet. Programvirksomheten skal preges av allsidighet, upartiskhet, saklighet og skal legge vekt på det vesentlige
2. støtte demokratiet gjennom et mangfoldig tilbud av nyheter, fakta, kommentarer og debatt om samfunnsproblemer, også for mindretall og spesielle grupper
3. støtte, skape og utvikle norsk kultur, kunst og underholdning
4. legge vekt på programtilbudets allmenndannende karakter og formidle livssynsprogrammer og religiøse programmer
5. produsere og formidle kvalitetsprogrammer for barn og ungdom
6. fremme bruk og respekt for norsk språk og tilse at de to målformer er representert med minst 25 % av verbalsendingene i radio og fjernsyn og i NRKs informasjonsvirksomhet
7. bidra til å sikre og utvikle samisk språk og kultur
8. sende programmer for etniske og språklige minoriteter

NRK kan med samtykke fra generalforsamlingen opprette datterselskaper eller delta i andre selskaper som driver annen type virksomhet enn allmennkringkasting.

Konsernregnskapet omfatter morselskapet NRK, det heleide datterselskapet NRK Aktivum AS og det tilknyttede selskapet Norges Televisjon AS. Det tilknyttede selskapet er konsolidert etter egenkapitalmetoden. NRK Aktivum AS ble stiftet 25. april 1997 med det formål å utvikle forretningsmessig virksomhet med basis i morselskapets potensial.

Selskapet har en aksjekapital på 1 000 mill. kroner.

Konsernets driftsinntekter var i 2003 på 3 447,1 mill. kroner, hvorav kringkastingsavgiften utgjorde 3 091,7 mill. kroner, en økning på 26 mill. kroner fra året før. Morselskapets driftsinntekter var i 2003 på 3 409,3 mill. kroner, mot 3 383,5 mill. kroner i 2002. Årets resultat for konsernet viste et overskudd på 27 mill. kroner, mot 4,4 mill. kroner året før. Morselskapet hadde et årsresultat på 25,1 mill. kroner, mot 3,5 mill. kroner året før.

NRK har i 2003 mottatt tilskudd på 2,4 mill. kroner bevilget over kapittel 336 post 70 Informasjonsberedskap.

Konsernets egenkapitalandel var ved utgangen av 2003 på 51,4 %, mot 52,8 % året før.

Samlet styrehonorar utgjør 830 000 kroner i 2003.

Konsernet har kostnadsført godtgjørelse til revisor for 2003 med 703 000 kroner for revisjon og 710 000 kroner for andre tjenester. Tilsvarende tall for morselskapet var henholdsvis 638 000 kroner og 651 000 kroner.

Gjennomsnittlig antall årsverk i 2003 var 3 469.

3.1.8 LANDBRUKSDEPARTEMENTET

- *Staur Gård AS*
- *Statskog SF*

Staur Gård AS

Staur Gård AS ble stiftet 4. juli 2001.

Selskapets formål er ifølge vedtektene § 3 drift av Staur Gård med tilhørende virksomhet, herunder forskning og utvikling i egen regi og gjennom utleie av tjenester, utleie og vedlikehold av hovedbygning, stabbur og boliger.

Selskapets aksjekapital er på 1,5 mill. kroner.

Driftsinntektene i 2003 var på 3,5 mill. kroner, det samme som i 2002. Årsresultatet i 2003 ble et underskudd på 816 641 kroner, mot et underskudd på 302 333 kroner i 2002.

Selskapet mottar driftstilskudd bevilget over kapittel 1100 post 70 Tilskudd til driften av Staur Gård. Tilskuddet utgjorde 300 000 kroner i 2003, det samme som i 2002. I 2003 mottok selskapet også et tilskudd på 5,45 mill. kroner til opprustning av Staur Gård over kapittel 1100 post 45 Store utstyrskjøp og vedlikehold – ordinære forvaltningsorgan.

Selskapet hadde ved utgangen av 2003 en egenkapitalandel på 77,7 %, mot 68,2 % i 2002.

Kostnadsført styrehonorar for 2003 utgjør 80 000 kroner.

Revisjonshonoraret for 2003 utgjør 21 570 kroner.

I 2003 hadde selskapet gjennomsnittlig 4 ansatte.

Statskog SF

Direktoratet for statens skoger ble omdannet til statsforetaket Statskog SF med virkning fra 1. januar 1993.

Foretakets formål er å forvalte, drive og utvikle statlige skogs- og fjelleiendommer med tilhørende ressurser, det som står i forbindelse med dette, og annen naturlig tilgrensende virksomhet. Innenfor rammen av dette kan foretaket gjennom deltakelse eller i samarbeid med andre forvalte og drive eiendommer og andre former for tjenester innen foretakets virksomhetsområde. Eiendommene skal drives effektivt med sikte på å oppnå et tilfredsstillende økonomisk resultat. Det skal drives et aktivt natur-

vern og tas hensyn til friluftsinnteresser. Ressursene skal utnytted balansert, og fornybare ressurser skal tas vare på og utvikles videre.

Konsernet inkluderer, foruten Statskog SF, fire heleide datterselskaper og flere tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter. Statskog SF har også aksjer og andeler i andre norske selskaper.

Statskog SF hadde ved utgangen av 2003 en innskuddskapital på 88,5 mill. kroner.

Konsernets driftsinntekter i 2003 var 204,3 mill. kroner, mot 218,0 mill. kroner i 2002. Morforetakets driftsinntekter i 2003 var 201,9 mill. kroner, mot 193,6 mill. kroner i 2002. De forvaltningsmessige oppgavene Statskog SF er pålagt av Landbruksdepartementet, dekkes gjennom årlige bevilgninger over statsbudsjettets kapittel 1161 Statskog SF – Forvaltningsdrift. For 2003 var bevilgningen 23,1 mill. kroner. Konsernets årsresultat i 2003 ble 28,3 mill. kroner, mot 18,3 mill. kroner i 2002. Morforetaket fikk i 2003 og 2002 tilsvarende resultater som konsernet.

I 2003 er det avsatt 9,5 mill. kroner i utbytte til staten.

Ved utgangen av 2003 hadde konsernet en egenkapitalandel på 79 %, mot 75,1 % året før.

Styrehonorar for Statskog SF for 2003 var på 449 000 kroner.

Revisjonshonorar for konsernet utgjør 195 000 kroner i 2003, hvorav 167 000 kroner for morforetaket. Honoraret for andre tjenester utgjør 119 000 kroner for konsernet, hvorav 56 000 kroner for morforetaket.

Ved utgangen av 2003 hadde konsernet 190 ansatte.

3.1.9 NÆRINGS- OG HANDELS-DEPARTEMENTET

- *BaneTele AS*
- *Bjørnøen AS*
- *Electronic Chart Centre AS (ECC)*
- *Entra Eiendom AS*
- *GIEK Kredittforsikring AS*
- *Kings Bay AS*
- *Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer AS*
- *Venturefondet AS*
- *SIVA – Selskapet for industrivekst SF*
- *Statkraft SF*
- *Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND)*

BaneTele AS

BaneTele AS ble stiftet 28. juni 2001. Selskapet ble opprettet i forbindelse med at Jernbaneverkets forretningsenhet BaneTele ble skilt ut i en egen virksomhet.

Selskapets formål er ifølge vedtektene § 3 direkte eller indirekte å etablere og drive infrastruktur for transport av teletjenester, både fast og trådløs, samt levering av teletjenester og dertil naturlig tilhørende virksomhet.

Selskapet har en aksjekapital på 112 mill. kroner.

I 2003 var selskapets driftsinntekter på 547,2 mill. kroner, mot 602,3 mill. kroner i 2002. Årsresultatet ble et underskudd på 26,4 mill. kroner, mot et underskudd på 142,1 mill. kroner i 2002. Det ble ikke avsatt utbytte i 2003.

Ved utgangen av 2003 hadde selskapet en egenkapitalandel på 9,7 %, mot 11,9 % året før.

Kostnadsført styrehonorar for 2003 utgjør 579 000 kroner.

Revisjonshonoraret til selskapets revisor for 2003 utgjør 599 000 kroner. I tillegg kommer honorar for andre tjenester med 517 000 kroner.

Selskapet hadde gjennomsnittlig 147 ansatte i 2003.

Ved Stortingets vedtak av 17. juni 2003, jf. Innst. S. nr. 249 (2002–2003), ble det gitt følgende anmodning til Riksrevisjonen:

1. *Stortinget ber Riksrevisjonen om å foreta en gjennomgang av Samferdselsdepartementets saksbehandling av statslånet til BaneTele AS med utgangspunkt i Stortingets vedtak og forutsetninger på etableringstidspunktet for selskapet og hensynet til statens helhetlige interesser.*
2. *Stortinget ber Riksrevisjonen om å foreta en gjennomgang av om organisasjonsmodellen som ble valgt for styringen av BaneTele, tilknytningen til Jernbaneverket mv. åpnet for uheldige beslutningsprosesser i BaneTele og i krysningpunktene mellom selskapet og dets eier.*

Dokument nr. 3:10 (2003–2004) Riksrevisjonens undersøkelse om Samferdselsdepartementet og Jernbaneverkets styring av BaneTele AS og departementets saksbehandling av statslånet til selskapet, ble overlevert til Stortinget 29. april 2004.

Bjørnøen AS

Bjørnøen AS ble stiftet 3. juni 1918. Selskapets aksjer ble overtatt av den norske stat i 1932.

Selskapet eier all grunn og noen kulturhistoriske bygninger på Bjørnøya. Selskapets inntekter kommer fra løpende festekontrakter og statstilskudd.

I henhold til vedtektene § 1 er formålet til Bjørnøen AS drift og utnyttelse av selskapets eiendommer på Svalbard og annen virksomhet i forbindelse med dette.

Bjørnøen AS har en aksjekapital på 4 mill. kroner.

Driftsinntektene i 2003 beløp seg til 214 512 kroner, mot 814 148 kroner i 2002. Selskapet fikk i 2003 et tilskudd på 200 000 kroner over statsbudsjettets kapittel 953 post 70 Kings Bay AS for å dek-

ke nødvendige utgifter til administrasjon. Bjørnøen AS hadde i 2003 et overskudd på 46 890 kroner, mens det i 2002 var et overskudd på 657 847 kroner.

Selskapet hadde ved utgangen av 2003 en egenkapitalandel på 100 % som er det samme som året før.

Utbetalt styrehonorar i 2003 utgjør totalt 40 500 kroner.

Revisjonshonorar for 2003 utgjør 8 300 kroner. I tillegg kommer godtgjørelse til revisor for andre tjenester med 6 900 kroner.

Det er ingen ansatte i selskapet. Administrasjonen av selskapet forestås av Kings Bay AS.

Electronic Chart Centre AS (ECC)

ECC ble stiftet 30. juni 1999.

ECC har til formål å bygge opp og drive en offisiell elektronisk sjøkarttjeneste for maritim virksomhet og drive med virksomhet knyttet til dette, blant annet å samarbeide med, delta i eller opprette andre virksomheter som har naturlig sammenheng med dette.

Selskapet har en aksjekapital på 10 mill. kroner.

ECC hadde i 2003 driftsinntekter på 11,2 mill. kroner, mot 11,4 mill. kroner i 2002. Årsresultatet ble et overskudd på 0,6 mill. kroner, mot et underskudd på 1,1 mill. kroner i 2002. Det ble ikke utbetalt utbytte i 2003.

Selskapets egenkapitalandel var ved utgangen av 2003 på 84,3 %, mot 82,7 % året før.

Styrehonorarer i 2003 er kostnadsført til 237 500 kroner.

Revisjonshonorar for 2003 utgjør 11 000 kroner, mens andre tjenester fra revisor er kostnadsført med 39 500 kroner.

I 2003 var gjennomsnittlig antall ansatte 13.

Entra Eiendom AS

Statens Utleiebygg AS ble stiftet 29. februar 2000. Den 11. juli 2000 skiftet selskapet navn til Entra Eiendom AS.

Ifølge vedtektene § 3 er selskapets hovedformål å dekke statlige behov for lokaler. Selskapet kan eie, kjøpe, selge, drive og forvalte fast eiendom og annen virksomhet som har sammenheng med dette. Selskapet kan også eie aksjer eller andeler i og delta i andre selskaper som driver virksomhet som nevnt i forrige punktum.

Konsernregnskapet omfatter morselskapet Entra Eiendom AS og åtte heleide datterselskaper.

Ved utløpet av 2003 forvaltet selskapet ca. 880 000 m² fordelt på ca. 113 eiendommer.

Entra Eiendom AS har en aksjekapital på 142,2 mill. kroner.

Konsernets driftsinntekter var i 2003 på 855,9 mill. kroner, mot 673,8 mill. kroner i 2002. For morselskapet ble driftsinntektene 730,9 mill. kroner, mot 641,3 mill. kroner i 2002. Årets resultat for kon-

snet ble et overskudd på 18,4 mill. kroner, mot et underskudd på 13,3 mill. kroner i 2002. Morselskapet fikk et årsresultat på 170,4 mill. kroner, mot 130,2 mill. kroner i 2002. I regnskapet for 2003 er det avsatt 250 mill. kroner i utbytte til staten.

Ved utgangen av 2003 var konsernets egenkapitalandel på 15,7 %, mot 23,1 % i 2002.

Godtgjørelse til styret i 2003 utgjør 370 000 kroner.

Revisjonshonoraret for konsernet er kostnadsført med 532 000 kroner, hvorav 382 000 kroner for morselskapet. I tillegg kommer godtgjørelse til selskapets revisor for andre tjenester for morselskapet med 1,6 mill. kroner.

I 2003 var gjennomsnittlig antall ansatte i konsernet 130.

GIEK Kredittforsikring AS

GIEK Kredittforsikring AS ble stiftet 2. november 2000. Selskapet er et heleid datterselskap av Garanti-Instituttet for eksportkreditt (GIEK).

Selskapet har til formål å drive kredittforsikring og gjenforsikring, og virksomhet som naturlig henger sammen med dette. Selskapet skal vektlegge å fremme et godt og forsvarlig tilbud til små og mellomstore bedrifter.

Selskapet har en aksjekapital på 15 mill. kroner.

I 2003 hadde selskapet inntekter fra finansielle eiendeler på 11,6 mill. kroner, mot 14,7 mill. kroner i 2002. Årsresultatet var på 2,6 mill. kroner, som er det samme som i 2002. Det er i regnskapet for 2003 avsatt 2 mill. kroner i utbytte til staten.

Selskapet hadde en egenkapitalandel på 15,2 % i 2003, mot 15,8 % i 2002.

Styrehonorarer er i 2003 bokført med 391 000 kroner.

Revisjonshonorar utgjør 122 000 kroner. I tillegg kommer godtgjørelse for andre tjenester med 15 000 kroner.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2003 var 13.

Kings Bay AS

Kings Bay Kull Compani AS ble stiftet 14. desember 1916 som et gruveselskap. Staten overtok samtlige aksjer i selskapet i 1933. I 1998 ble det vedtatt å endre selskapets navn til Kings Bay AS.

Gruvedriften opphørte i 1963. Selskapets formål er i henhold til vedtektene § 1 drift og utnyttelse av selskapets eiendommer på Svalbard og annen virksomhet som står i forbindelse med dette. Selskapets virksomhet skal særlig ha som mål å yte tjenester til og fremme forskning og vitenskapelig virksomhet, og bidra til å utvikle Ny-Ålesund som en internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskningsstasjon.

Selskapet har en aksjekapital på 2 mill. kroner.

Kings Bay AS hadde i 2003 driftsinntekter på 26,7 mill. kroner, mot 25,5 mill. kroner i 2002. Sel-

skapet fikk i 2003 bevilget 13 mill. kroner over statsbudsjettets kapittel 953 post 70 Tilskudd. Av denne bevilgningen er 0,2 mill. kroner utbetalt til Bjørnøen AS for å dekke nødvendige utgifter til administrasjon. Kings Bay AS fikk i 2003 et overskudd på 49 919 kroner, mot et overskudd på 16 153 kroner i 2002.

Selskapet hadde ved utgangen av 2003 en egenkapitalandel på 13,6 %, mot 18,5 % året før.

Utbetalt styrehonorar i 2003 utgjør totalt 221 000 kroner.

Revisjonshonorar for 2003 utgjør 188 640 kroner. I tillegg kommer honorar for andre tjenester med 52 080 kroner.

I 2003 var det gjennomsnittlig 21 ansatte i selskapet.

Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer AS

Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer AS ble stiftet i 1975.

Selskapets formål er å garantere for lån til norske rederier. Uttrykket rederi omfatter enhver fysisk eller juridisk person som er eller skal bli eier av, som driver eller skal drive virksomhet med skip eller borefartøyer.

Selskapets aksjekapital er på 1 mill. kroner.

Driftsinntektene i 2003 var 7,5 mill. kroner, mot 11,6 mill. kroner i 2002. Selskapet hadde et årsresultat på 4 mill. kroner i 2003, mot 6,8 mill. kroner året før.

Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer AS hadde ved utgangen av 2003 en egenkapitalandel på 14,9 %, mens selskapet ved utgangen av 2002 hadde en egenkapitalandel på 13 %.

Styrets honorar var i 2003 på 180 000 kroner.

Kostnadsført revisjonshonorar for 2003 utgjør 17 360 kroner. I tillegg kommer godtgjørelse for andre tjenester med 9 920 kroner.

Det framgår av statsrådens beretning av 9. juli 2004 at Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer AS ikke lenger har noe garantiansvar. Instituttet opprettholdes kun av hensiktsmessighetsgrunner fordi det for norske domstoler fortsatt verserer retts tvister med tilknytning til Reksten-komplekset.

Selskapet hadde ingen ansatte i 2003. Administrasjonen av selskapet forestås av Garanti-Instituttet for eksportkreditt (GIEK).

Venturefondet AS

Venturefondet AS ble stiftet 12. juli 2000 og var fram til 15. oktober 2003 organisert som et datterselskap av SND Invest AS.

Ifølge vedtektene § 3 er selskapets hovedformål:

«å fremme en bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling både i distriktene og i landet for øvrig ved å:

- a) medvirke til utbygging, modernisering og omstilling av, samt produktutvikling og nyetablering i norsk næringsliv i hele landet og
- b) fremme tiltak som vil gi varig og lønnsom sysselsetting i distrikter med særlige sysselsettingsvan-ker eller svakt utbygd næringsgrunnlag
- gjennom å investere i aksjer og yte ansvarlige lån i ventureselskaper.»

Venturefondet AS har en aksjekapital på 2,2 mill. kroner.

Selskapets driftsinntekter i 2003 var på 1,2 mill. kroner, mot 0,2 mill. kroner året før. Årsresultatet for selskapet ble i 2003 et underskudd på 16,6 mill. kroner, mot et underskudd på 2,4 mill. kroner året før.

Ved utgangen av 2003 var selskapets egenkapitalandel på 99,4 %, mot 96,8 % året før.

Det er ikke utbetalt styregodtgjørelse for 2003.

Revisjonshonoraret for 2003 utgjør 25 000 kroner.

Det har ikke vært ansatte i selskapet i løpet av 2003.

SIVA – Selskapet for industrivekst SF

Selskapet for industrivekstanlegg, SIVA, ble etablert i 1968 etter lov om visse statsbedrifter m.m. av 25. juni 1965. Fra 1. januar 1993 ble selskapet omdannet til statsforetaket SIVA – Selskapet for industrivekst SF.

SIVA skal være et nasjonalt foretak for økt verdiskaping og sysselsetting i distriktene.

Konsernregnskapet omfatter blant annet åtte datterselskaper. Det heleide datterselskapet SIVA Eiendom Holding AS eier aksjer i 50 eiendomsselskaper.

Foretaket hadde per 31. desember 2003 en innskuddskapital på 527,3 mill. kroner (eksklusive aksjekapitalen i Argentum Fondsinvesteringer AS), mot 1 897,1 mill. kroner ved utgangen av 2002. Per 31. desember 2003 hadde SIVA fått utbetalt 402,8 mill. kroner som utgjør den statlige andelen av investeringen i IT- og kunnskapscenteret på Fornebu.

Konsernets driftsinntekter i 2003 var på 252,4 mill. kroner, mot 218,8 mill. kroner i 2002. Morforetaket hadde driftsinntekter på 128,4 mill. kroner, mot 126,7 mill. kroner i 2002. I 2003 mottok SIVA 53 mill. kroner i tilskudd bevilget over kapittel 552 Nasjonalt samarbeid for regional utvikling, post 72 Nasjonale tiltak for regional utvikling.

Årsresultatet for konsernet ble et underskudd på 25,3 mill. kroner, mot et underskudd på 28,5 mill. kroner i 2002. Morforetaket fikk et underskudd på 22,2 mill. kroner, mot et underskudd på 26,6 mill. kroner i 2002.

Konsernet har en egenkapitalandel på 24,8 %. Tallet er beregnet eksklusive gjeld til eier vedrørende overføringen av Argentum. Konsernets egenkapitalandel er på 13,5 % dersom også den delen av

egenkapitalen som er øremerket SIVA Fornebu AS (319 mill. kroner), trekkes ut.

Styrehonorar for 2003 utgjør 460 000 kroner.

Revisjonshonorar for 2003 utgjør 586 000 kroner for konsernet, hvorav 190 000 kroner for morforetaket. I tillegg kommer andre tjenester med 668 000 kroner for konsernet, hvorav 390 000 kroner for morforetaket.

Det statlige investerings-selskapet Argentum Fondsinvesteringer AS ble etablert 1. oktober 2001 med SIVA og SND som eiere av 50 % hver. Ved Stortingets vedtak av 18. juni 2003, jf. Innst. S. nr. 283 (2002–2003) og St.prp. nr. 51 (2002–2003), ble det besluttet å overføre eierskapet i Argentum Fondsinvesteringer AS fra SIVA og SND til Nærings- og handelsdepartementet. SNDs eierandel ble overført til departementet sommeren 2003, mens SIVAs eierandel ble overført i mars 2004.

I 2003 var gjennomsnittlig antall ansatte i konsernet 45.

Statkraft SF

Forvaltningsbedriften Statkraft ble fra 1. januar 1992 omorganisert til to statsforetak, Statkraft SF og Statnett SF.

Statkraft SF har til formål selv, gjennom deltakelse i, eller i samarbeid med andre selskaper, å planlegge, prosjektere, oppføre og drive energianlegg, kjøpe og selge energi samt drive virksomhet som står i naturlig sammenheng med dette. Foretaket skal drives etter forretningsmessige prinsipper.

Konsernet omfatter morforetaket Statkraft SF, ni datterselskaper, tilknyttede selskaper og eierskap i en rekke andre bedrifter.

Statkraft SFs innskuddskapital er på 29 250 mill. kroner.

I 2003 var konsernets kraftproduksjon på 39,2 TWh, mot 48,8 TWh i 2002.

Konsernets brutto driftsinntekter var i 2003 på 12 120 mill. kroner, mot 10 889 mill. kroner året før. Kraftsalg utgjorde 9 324 mill. kroner, og andre driftsinntekter utgjorde 2 796 mill. kroner. Morforetaket har brutto driftsinntekter på 8 147 mill. kroner, mot 6 951 mill. kroner året før. Konsernets årsresultat ble på 2 867 mill. kroner, mot 2 478 mill. kroner foregående år. Morforetaket fikk i 2003 et årsresultat på 2 859 mill. kroner, mot 2 130 mill. kroner i 2002. I regnskapet for 2003 er det avsatt 2 605 mill. kroner i utbytte til staten.

Konsernet Statkraft hadde ved utgangen av 2003 en egenkapitalandel på 39,7 %, mot 34,5 % året før.

I 2003 ble det utbetalt 1 177 500 kroner i styrehonorar.

Revisjonshonorar for konsernet i 2003 utgjorde 2,9 mill. kroner, hvorav 940 000 kroner for morforetaket. Honorar til revisor for andre tjenester utgjorde 6,2 mill. kroner, hvorav 3,9 mill. kroner for morsel-

skapet inkludert 1,4 mill. kroner som gjelder operasjonell revisjon utført i 2002.

Gjennomsnittlig antall årsverk i konsernet i 2003 var 2 211.

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND)

SND ble opprettet i 1993. I henhold til Stortingets vedtak av 18. juni 2003, jf. Innst. S. nr. 283 (2002–2003) og St.prp. nr. 51 (2002–2003), ble SND og flere andre virksomheter slått sammen til én virksomhet med virkning fra 1. januar 2004. Den nye virksomheten heter Innovasjon Norge og er regulert ved lov av 19. desember 2003 nr. 130.

SND var regulert ved lov av 3. juli 1992 nr. 97 om Statens nærings- og distriktsutviklingsfond med tilhørende forskrifter og retningslinjer.

Fondets formål gikk fram av loven § 1:

«Statens nærings- og distriktsutviklingsfond har til formål å fremme en bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling både i distriktene og i landet for øvrig ved å:

- a) medvirke til utbygging, modernisering og omstilling av, samt produktutvikling og nyetablering i norsk næringsliv i hele landet og
- b) fremme tiltak som vil gi varig og lønnsom sysselsetting i distrikter med særlige sysselsettingsvan-ker eller svakt utbygd næringsgrunnlag.»

Fondet erstattet de tidligere virksomhetene Distriktenes utbygningsfond, Industrifondet, Småbedriftsfondet og Den Norske Industribank AS. Fondet ble utvidet med Statens Fiskarbank i 1997 og Statens Landbruksbank i 2000.

SND hadde en innskuddskapital på 629,8 mill. kroner.

I 2003 var virksomhetens brutto inntekter på 1 029,2 mill. kroner, mot 1 212,5 mill. kroner i 2002. Årsresultatet ble et underskudd på 140,4 mill. kroner, mot et underskudd på 169 mill. kroner i 2002.

Kostnadsført styrehonorar for 2003 utgjør 952 000 kroner.

Revisjonshonoraret for virksomhetens revisor for 2003 utgjør 711 000 kroner. I tillegg kommer honorar for andre tjenester med 455 000 kroner.

Det statlige investeringsselskapet Argentum Fondsinvesteringer AS ble etablert 1. oktober 2001 med SIVA og SND som eiere av 50 % hver. Ved Stortingets vedtak av 18. juni 2003, jf. Innst. S. nr. 283 (2002–2003) og St.prp. nr. 51 (2002–2003), ble det besluttet å overføre eierskapet i Argentum Fondsinvesteringer AS fra SIVA og SND til Nærings- og handelsdepartementet. På ordinært foretaksmøte 19. juni 2003 i SND ble det fattet følgende vedtak: «SND overfører sine aksjer i Argentum

Fondsinvesteringer AS til staten ved Nærings- og handelsdepartementet pr. 01.07.2003.»

Gjennomsnittlig antall årsverk i 2003 var 389.

3.1.10 OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET

- Gassco AS
- Petoro AS
- Enova SF
- Statnett SF

Gassco AS

Gassco AS ble stiftet 14. mai 2001.

Ifølge vedtektene § 2 er selskapets formål at det enten selv eller gjennom deltakelse i eller sammen med andre selskaper, skal drive transportsystemer for naturgass på og fra norsk kontinentalsokkel, herunder rørledninger og terminaler, og virksomhet i tilknytning til dette.

Selskapet overtok operatøransvaret for gass-transport med virkning fra 1. januar 2002.

Gassco AS har en aksjekapital på 10 mill. kroner.

Selskapet får dekket sine kostnader av transport-systemets eiere. Ut over dette skal selskapet ikke ha inntekter. Aktivitetene i selskapet anses dermed utøvd på vegne av eierne og for deres regning og risiko. Det skjer ingen inntjening i Gassco AS, og kostnadene resultatføres ikke. Det er derfor valgt en netto presentasjon av inntekter og kostnader. Gassco AS hadde ingen driftsinntekter verken i 2003 eller i 2002. Årsresultatet ble på 0,4 mill. kroner i 2003, mot 0,5 mill. kroner året før.

Ved utgangen av 2003 var selskapets egenkapitalandel på 6,4 %, mot 10,2 % i 2002.

I 2003 utgjør godtgjørelse til styret 1,2 mill. kroner.

Revisjonshonorar for 2003 utgjør 598 500 kroner. I tillegg kommer godtgjørelse til selskapets revisor for andre tjenester med 187 490 kroner.

I 2003 var gjennomsnittlig antall ansatte 117.

Petoro AS

Petoro AS ble stiftet 9. mai 2001.

Selskapets formål er på vegne av staten og for statens regning og risiko å ha ansvaret for og ivareta de forretningsmessige forholdene knyttet til statens direkte engasjement i petroleumsvirksomheten på norsk kontinentalsokkel og virksomhet i tilknytning til dette.

Petoro AS skal også se til at Statoils avsetning av den petroleumen som produseres fra statens delta-kerandeler, skjer i samsvar med avsetningsinstruk-sen for Statoil ASA.

Petoro AS overtok det formelle ansvaret for sta-tens direkte økonomiske engasjement i petroleums-

virksomheten (SDØE) 17. juni 2001. Utgifter og inntekter knyttet til SDØE-andelene vil som tidligere kanaliseres over statsbudsjettet. Petoro AS vil følgelig ikke ha inntekter fra SDØE-andelene. Det føres et særskilt regnskap for inntekter og utgifter som gjelder deltakerandelene, og kontantstrømmer fra SDØE medregnes således ikke i regnskapene til Petoro AS.

I forhold til regelverket for offentlige anskaffelser er selskapet underlagt forsyningsforskriften.

Petoro AS har en aksjekapital på 10 mill. kroner.

Petoro AS skal drives på grunnlag av bevilgninger fra staten. Selskapets driftsinntekter i 2003 besto av en statlig bevilgning over kapittel 2443 post 70 Administrasjon på 220 mill. kroner inklusive mva., mot en bevilgning på 250 mill. kroner i 2002. For 2003 ble årsresultatet et underskudd på 3,3 mill. kroner, mot et overskudd på 19,4 mill. kroner i 2002.

Ved utgangen av 2003 var selskapets egenkapitalandel på 18,9 %, mot 26,8 % i 2002.

Utbetalt styrehonorar i 2003 utgjør totalt 1 232 500 kroner.

Revisjonshonoraret for 2003 er kostnadsført med 355 928 kroner. I tillegg er det kostnadsført honorar til revisor for andre tjenester med totalt 2 960 187 kroner inklusive engasjement knyttet til internrevisjonsaktiviteter vedrørende SDØE-regnskapet på 1 632 729 kroner.

I 2003 var gjennomsnittlig antall ansatte 55.

Enova SF

Enova SF ble stiftet 22. juni 2001.

Formålet til Enova SF er ifølge vedtektene § 2 å fremme en miljøvennlig omlegging av energibruk og energiproduksjon. Enova SF skal forvalte midlene fra et energifond. Enova SF skal påse at energifondet tilføres de inntektene som følger av forskriften til energiloven. Rammer for bruken av midler fra energifondet er nedfelt i vedtektene for fondet. Enova SF kan forvalte midler for andre oppdragsgivere når oppdraget ligger innenfor foretakets formål. Enova SF skal i sitt operative arbeid fremme konkurranse og benytte eksterne aktører der det er hensiktsmessig.

Foretaket overtok det offisielle ansvaret for statens arbeid knyttet til omlegging av energibruk og energiproduksjon med virkning fra 1. januar 2002. Dette arbeidet var tidligere delt mellom Norges vassdrags- og energidirektorat og distribusjonsselskapene for elektrisitet.

Enova SF har en innskuddskapital på 5 mill. kroner.

Foretakets driftsinntekter i 2003 var på 36,5 mill. kroner, mot 21,7 mill. kroner året før. Enova SF fikk sine inntekter i form av administrasjonshonorarer på henholdsvis 28,9 mill. kroner for forvaltningen av Energifondet og 7,6 mill. kroner for forvaltningen av Tilskudd til elektrisitetssparing i private husholdnin-

ger. Det ble i 2002 bevilget 15 mill. kroner i tilskudd fra Energifondet til etablering og organisasjonsutvikling av Enova SF, og i 2003 ble det inntektsført 2,5 mill. kroner av dette tilskuddet. Dette tilsvarer de faktiske kostnadene. Både tilskuddet og kostnadene i 2003 er ført etter bruttometoden og vist som ekstraordinære inntekter og kostnader i regnskapet. Årsresultatet ble i 2003 på 0,1 mill. kroner, mot 0,3 mill. kroner i 2002.

Ved utgangen av 2003 var foretakets egenkapitalandel på 45,8 %, mot 54,1 % i 2002.

Godtgjørelse til styret i 2003 utgjorde 415 000 kroner.

Revisjonshonoraret i 2003 utgjorde 130 000 kroner. I tillegg ble det fakturert 131 805 kroner for andre tjenester.

I 2003 var gjennomsnittlig antall ansatte 25.

Statnett SF

Forvaltningsbedriften Statkraft ble fra 1. januar 1992 omorganisert til to statsforetak, Statkraft SF og Statnett SF.

Ifølge vedtektene § 2 er foretakets hovedformål å være systemansvarlig i det norske kraftsystemet. Foretaket skal ha ansvar for en samfunnsøkonomisk rasjonell drift og utvikling av det sentrale overføringsnettet for kraft. Statnett SF skal alene eller sammen med andre planlegge og prosjektere, bygge, eie og drive overføringsanlegg. Statnett SF skal utføre de oppgaver som det er pålagt i henhold til lovgivning og konsesjoner. Statnett SF skal for øvrig følge forretningsmessige prinsipper.

Konsernregnskapet omfatter morselskapet Statnett SF og tre heleide datterselskaper. I tillegg består konsernet av to felleskontrollerte virksomheter og ett tilknyttet selskap.

Statnett SF har en innskuddskapital på 2 700 mill. kroner.

Konsernets samlede driftsinntekter i 2003 var 5 885 mill. kroner, mot 9 435 mill. kroner året før. I 2003 var morforetakets driftsinntekter 5 757 mill. kroner, mot 4 624 mill. kroner i 2002. Årsresultatet for konsernet ble i 2003 på 576 mill. kroner, mot 445 mill. kroner i 2002. Årsresultatet for morforetaket var 570 mill. kroner i 2003, mot 417 mill. kroner i 2002. Det er i regnskapet for 2003 avsatt 518 mill. kroner i utbytte til staten.

Ved utgangen av 2003 utgjorde konsernets egenkapitalandel 38,9 %, mot 36,9 % året før.

Godtgjørelse til styret i 2003 utgjør 1 310 000 kroner.

Revisjonshonoraret for 2003 utgjør 903 000 kroner for konsernet, hvorav 846 650 kroner for morforetaket. I tillegg kommer godtgjørelse til revisor for andre tjenester med 926 075 kroner, hvorav 900 725 kroner for morforetaket.

I 2003 var gjennomsnittlig antall ansatte i konsernet 590.

3.1.11 SAMFERDSELSDEPARTEMENTET

- *Avinor AS*
- *Baneservice Prosjekt AS*
- *Flytoget AS*
- *Mesta AS*
- *Norges Statsbaner AS (NSB)*
- *Posten Norge AS*
- *Svinesundsforbindelsen AS*

Avinor AS

Forvaltningsbedriften Luftfartsverket ble 1. januar 2003 omdannet til aksjeselskapet Avinor AS.

Avinor har til formål å eie, drive og utvikle luftfartsanlegg ved å legge til rette for sikker og effektiv luftfart, yte tjenester innen samme område og annen virksomhet som bygger opp under selskapets hovedvirksomhet, herunder kommersiell utvikling av virksomheten og lufthavnområdene. Virksomheten kan drives av Avinor selv, av heleide datterselskaper, eller gjennom andre selskaper Avinor har eierandeler i eller samarbeider med. Avinor skal også utføre samfunnsplagte oppgaver i henhold til lovgivning og konsesjon med videre, herunder planlegging og utredning innenfor luftfartssektoren og beredskapsoppgaver.

Konsernet omfatter morselskapet Avinor AS og de heleide datterselskapene Oslo Lufthavn AS (OSL), Avinors Parkeringsanlegg AS og Nordian AS. Sistnevnte er et mindre konsulentselskap innenfor flygeropplæring. Avinor og OSL har også eierinteresser i andre selskaper.

Avinor AS har en aksjekapital på 5 400,1 mill. kroner.

Konsernets bruttoinntekter i 2003 (første driftsår) ble 4 548 mill. kroner, iberegnet tilskudd til regionale flyplasser på 250 mill. kroner bevilget over kapittel 1311 post 70. Morselskapets bruttoinntekter var 2 613 mill. kroner. Årsresultatet for konsernet ble et underskudd på 577,2 mill. kroner, og for morselskapet et underskudd på 373,7 mill. kroner. Avinor har etablert resultatforbedringsprogrammet Take-Off-05. I 2003 er det bokført 698,8 mill. kroner i restruktureringskostnader for konsernet.

Ved utgangen av 2003 var egenkapitalandelen på 21,6 %.

Godtgjørelse til styret var 1,1 mill. kroner i 2003.

Avinor AS har kostnadsført 400 000 kroner for revisjon og 800 000 kroner for andre tjenester. Tilsvarende tall for konsernet er 600 000 kroner og 1 mill. kroner.

Gjennomsnittlig antall ansatte i konsernet var 3 072 i 2003.

Baneservice Prosjekt AS

Baneservice Prosjekt AS ble stiftet 15. februar 2000.

Selskapets formål er å levere maskin- og entreprenørtjenester til jernbanerelatert virksomhet, samt

drive annen dertil egnet virksomhet. Selskapet ble opprettet for å håndtere Jernbaneverkets kommersielle engasjement gjennom den interne forretningsenheten BaneService på en transparent måte.

Driftsinntektene i 2003 var på 4,5 mill. kroner, mot 46,5 mill. kroner året før. Selskapet hadde et årsunderskudd i 2003 på 630 055 kroner, mot et årsunderskudd på 10,8 mill. kroner i 2002.

Det er ikke utbetalt styrehonorar i 2003.

Kostnadsført revisjonshonorar for 2003 utgjør 25 000 kroner. Godtgjørelse til revisor for andre tjenester utgjør 36 900 kroner.

I 2003 var gjennomsnittlig antall ansatte 2.

Selskapets egenkapital er tapt i sin helhet. På generalforsamlingen 30. juni 2003 ble det besluttet å avvikle selskapet. Det er valgt et avviklingsstyre for selskapet, og beslutningen om avvikling er meldt Foretaksregisteret.

Flytoget AS

NSB Gardermobanen AS ble stiftet 24. november 1992. Selskapet endret navn i 2000 til Flytoget AS.

Flytoget AS ble med virkning fra 1. januar 2003 skilt ut fra NSB-konsernet og direkte underlagt Samferdselsdepartementet. Fra 1. juli 2004 ble eierskapet overført til Nærings- og handelsdepartementet.

Ifølge vedtektene § 4 er selskapets formål å drive togtrafikk til og fra Oslo Lufthavn og investeringer, finansplasseringer og tjenesteyting i tilknytning til dette.

Høsten 2003 ble det bevilget 300 mill. kroner over statsbudsjettet kapittel 1352 post 96 til forhøyelse av selskapets egenkapital, jf. St.prp. nr. 29 og Innst. S. nr. 90 (2003–2004). Flytoget AS har per 31. desember 2003 en aksjekapital på 400 mill. kroner.

I 2003 var selskapets driftsinntekter 491 mill. kroner, mot 472 mill. kroner i 2002. Årsresultatet ble et underskudd på 29,9 mill. kroner, mot et underskudd på 74,1 mill. kroner i 2002.

Ved utgangen av 2003 hadde selskapet en egenkapitalandel på 49,2 %, mot 29,7 % året før.

Kostnadsført styrehonorar for 2003 utgjør 611 500 kroner.

Revisjonshonoraret for 2003 utgjør 511 437 kroner, og godtgjørelse til revisor for andre tjenester utgjør 61 940 kroner.

Selskapet hadde gjennomsnittlig 267 ansatte i 2003.

Mesta AS

Vegproduksjon AS ble stiftet som et interimsselskap 29. mai 2002. I mars 2003 skiftet selskapet navn til Mesta AS.

Ifølge vedtektene § 3 er selskapets formål å tilby tjenester og produkter for utvikling, bygging, vedlikehold og drift av samferdselsinfrastruktur og annen virksomhet som står i sammenheng med dette, herunder virksomhet på andre områder hvor selskapets

kompetanse og ressurser benyttes. Virksomheten kan utøves av selskapet selv, av heleide datterselskaper eller gjennom deltakelse i andre selskaper eller i samarbeid med andre.

Mesta AS har en aksjekapital på 1 000,1 mill. kroner.

Statens vegvesens samlede produksjonsvirksomhet ble overført til Mesta AS med virkning fra 1. januar 2003. Regnskapstallene for 2002 er derfor ikke sammenlignbare med tallene for 2003, og det vil ikke bli gitt opplysninger vedrørende årsregnskapet for 2002. I 2003 hadde selskapet driftsinntekter på 6 386 mill. kroner. Årsresultatet i 2003 ble på 203,7 mill. kroner. I regnskapet for 2003 er det avsatt 132,2 mill. kroner i utbytte til staten.

For 2003 mottok selskapet tilskudd til restrukturering over kapittel 1321 post 71 på 357 mill. kroner.

Ved utgangen av 2003 var selskapets egenkapitalandel på 49,4 %.

Honoraret til styret utgjør 1,7 mill. kroner i 2003.

Revisjonshonoraret for 2003 utgjør 950 000 kroner, og godtgjørelse til revisor for andre tjenester utgjør 629 200 kroner.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2003 var 4 390.

Norges Statsbaner AS (NSB)

Forvaltningsbedriften NSB ble i 1996 omdannet til særlovsselskapet NSB BA. I 2002 ble NSB BA omdannet til aksjeselskap med virkning fra 1. juli 2002. Selskapet skiftet da navn til NSB AS.

Formålet til NSB er å drive jernbanetransport, annen transportvirksomhet og virksomhet som står i naturlig sammenheng med dette. Virksomheten kan drives av selskapet selv, av heleide datterselskaper eller gjennom andre selskaper det har eierandeler i eller samarbeider med.

Ved utgangen av 2003 besto NSB-konsernet av morselskapet NSB, ni heleide datterselskaper og flere deleide selskaper.

Selskapet har en aksjekapital på 3 685 mill. kroner.

Konsernets driftsinntekter i 2003 var på 7 973 mill. kroner, mot 7 710 mill. kroner i 2002. Driftsinntektene i morselskapet i 2003 var på 3 558 mill. kroner, mot 3 633 mill. kroner året før. Årsresultatet for konsernet ble et overskudd på 150 mill. kroner, mot et overskudd på 6 mill. kroner i 2002. Morselskapet hadde i 2003 et overskudd på 30 mill. kroner, mot 44 mill. kroner i 2002. Det ble ikke avsatt utbytte i 2003.

NSB fikk i 2003 bevilget 1 381 mill. kroner over statsbudsjettet kapittel 1351 post 70 Betaling for persontransporttjenester. I 2002 fikk selskapet bevilget 1 302 mill. kroner over den samme posten. Videre fikk selskapet bevilget 33,4 mill. kroner over kapittel 1330 post 73 for 2003. Formålet er å sørge for rabatterte priser på lange reiser for elever og studenter, jf. St.meld. nr. 14 (1993–1994) Om studiefinan-

siering og studentvelferd og Innst. S. nr. 101 (1993–1994).

Per 31. desember 2003 hadde konsernet en egenkapitalandel på 45,1 %, mot 43,9 % året før.

Kostnadsført styrehonorar utgjør 900 000 kroner for 2003.

Revisjonshonoraret for konsernets revisor for 2003 utgjør 3,9 mill. kroner, hvorav 700 000 kroner for morselskapet. Honorar til revisor for andre tjenester utgjør 2,1 mill. kroner, hvorav 100 000 kroner for morselskapet.

I samsvar med Stortingets vedtak av 9. desember 2002, jf. Budsjett-innst. S. nr. 13 Tillegg nr. 3 (2002–2003) og St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 2 (2002–2003), ble Flytoget med virkning fra 1. januar 2003 skilt ut fra NSB-konsernet og direkte underlagt Samferdselsdepartementet.

Dokument nr. 3:4 (2003–2004) Riksrevisjonens undersøkelse av statlig kjøp av persontransporttjenester fra NSB, ble overlevert til Stortinget den 14. november 2003.

Gjennomsnittlig antall ansatte i konsernet i 2003 var 10 364.

Posten Norge AS

Forvaltningsbedriften Postverket ble i 1996 omdannet til særlovsselskapet Posten Norge BA. I 2002 ble Posten Norge BA omdannet til aksjeselskap med virkning fra 1. juli 2002, og selskapet skiftet da navn til Posten Norge AS.

Posten Norge AS skal drive post- og logistikkvirksomhet basert på så vel fysiske som elektroniske løsninger og annen virksomhet som står i direkte sammenheng med dette. Virksomheten kan drives av selskapet selv, av heleide datterselskaper, eller gjennom andre selskaper det har eierandeler i eller samarbeider med.

Per 31. desember 2003 besto konsernet av morselskapet Posten Norge AS, ni heleide datterselskaper og flere deleide selskaper.

Posten Norge AS har en aksjekapital på 3 120 mill. kroner.

Konsernets samlede driftsinntekter i 2003 var 15 559 mill. kroner, mot 15 106 mill. kroner året før. I 2003 var morselskapets driftsinntekter 12 193 mill. kroner, mot 11 983 mill. kroner året før. Det går fram av note 1 i regnskapet for 2003 at reklassifisering er foretatt mellom driftsinntekter og driftskostnader vedrørende interne leveranser, og at sammenligningstallene er omarbeidet tilsvarende. Årsresultatet for konsernet i 2003 viste et overskudd på 274 mill. kroner, mot et underskudd på 110 mill. kroner i 2002. Morselskapet fikk et overskudd på 402 mill. kroner i 2003, mot et underskudd på 43 mill. kroner i 2002. I regnskapet for 2003 er det avsatt 121 mill. kroner i utbytte til staten. På ordinær generalforsamling 24. juni 2004 ble det vedtatt at det i tillegg skal utbetales et ekstraordinært utbytte på 120 mill. kro-

ner, jf. Innst. S. nr. 250 (2003–2004) og St.prp. nr. 63 (2003–2004.) Det ekstraordinære utbyttet skal belastes regnskapet for 2004.

For 2003 ble det bevilget 305 mill. kroner over statsbudsjettet kapittel 1370 post 70 Betaling for ulønnsomme posttjenester, mot 372 mill. kroner i 2002.

Ved utgangen av 2003 var egenkapitalandelen i konsernet på 47,5 %, mot 43,3 % i 2002.

Honorar til styret i Posten Norge AS utgjør 1,3 mill. kroner i 2003.

Revisjonshonorar for konsernet utgjør 6,1 mill. kroner, hvorav 1,4 mill. kroner for morselskapet. Honorar til revisor for andre tjenester for konsernet utgjør 6,2 mill. kroner, hvorav 2,3 mill. kroner for morselskapet.

Ved utgangen av 2003 hadde konsernet 24 544 ansatte.

Svinesundsforbindelsen AS

Svinesundsforbindelsen AS ble stiftet 11. desember 2002. Statens vegvesen ved Vegdirektoratet forvalter statens interesser i selskapet.

Den 7. august 2002 inngikk den norske og den svenske regjeringen en avtale hvor forutsetningene for en felles norsk-svensk bompenggeordning ved Svinesund ble fastlagt. Selskapet er etablert med det formål å fullfinansiere Norges andel av E6, den nye Svinesundsforbindelsen mellom Norge og Sverige, jf. Stortingets vedtak av 21. november 2002, jf. Innst. S. nr. 20 (2002–2003) og St.prp. nr. 3 (2002–2003).

Selskapets aksjekapital er 100 000 kroner.

Selskapet hadde ingen driftsinntekter i 2003, og årsresultatet ble null, som er det samme som i 2002.

Ved utgangen av 2003 hadde selskapet en egenkapitalandel på 0,03 %, mot 0,17 % året før.

Kostnadsført styrehonorar for 2003 utgjør 135 000 kroner.

Kostnadsført revisjonshonorar for 2003 utgjør 15 000 kroner.

Selskapet har ikke hatt ansatte i 2003.

3.1.12 SOSIALDEPARTEMENTET

– *A/S Vinmonopolet*

A/S Vinmonopolet

A/S Vinmonopolet ble etablert 30. november 1922.

A/S Vinmonopolet er organisert etter egen lov av 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet (vinmonopolloven). Statens interesser i A/S Vinmonopolet ivaretas ikke gjennom en generalforsamling som i aksjeselskaper for øvrig, men av Kongen (departementet) direkte. I henhold til loven § 6 utsteder Kongen en generell instruks for styret.

Ifølge vinmonopolloven § 3 skal selskapets virksomhet bestå i omsetning av alkoholholdige varer og av alkoholfrie festedrikker i den utstrekning som selskapet får rett til, og på den måte som til enhver tid bestemmes.

Nordpolet AS startet sin virksomhet 1. januar 1999 og er et heleid datterselskap av A/S Vinmonopolet. Innskutt aksjekapital utgjør 100 000 kroner. Selskapets årlige overskudd skal disponeres til velferdsformål i samsvar med gjeldende regler om alkoholordningen på Svalbard gitt av Sosial- og helsedepartementet med hjemmel i lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk mv. Datterselskapet er ikke konsolidert i A/S Vinmonopolets regnskap.

A/S Vinmonopolet har en aksjekapital på 50 000 kroner.

Brutto driftsinntekter i 2003 var 7 725,2 mill. kroner, hvorav 4 307,6 mill. kroner var alkoholavgifter. Dette er en omsetningsøkning på 405,2 mill. kroner i forhold til året før. Årsresultatet ble på 76 mill. kroner, mot 65,5 mill. kroner i 2002. Det er avsatt 30,4 mill. kroner i utbytte til staten.

Selskapets egenkapitalandel per 31. desember 2003 utgjorde 34,1 %, mot 32,2 % foregående år.

Samlet styrehonorar utgjør 625 000 kroner i 2003.

Revisjonshonoraret for 2003 utgjør 630 000 kroner, og honorar for andre tjenester utgjør 83 400 kroner.

Etter den daværende § 14 i vinmonopolloven (endret med virkning fra 1. juli 2004) var det Riksrevisjonens oppgave å desidere selskapets regnskap. A/S Vinmonopolets regnskap for 2003 ble godkjent i brev av 25. august 2004 til Sosialdepartementet.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2003 var 1 682.

3.1.13 UTDANNINGS- OG FORSKNINGS-DEPARTEMENTET

- *FiloNova AS*
- *Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD)*
- *Norsk synkrotronforskning AS*
- *NTNU Technology Transfer Office AS*
- *Sem Gjestegård AS*
- *UNINETT AS*
- *Unirand AS*
- *Universitetet i Bergen Eiendom AS (UiB Eiendom)*
- *Universitetssenteret på Svalbard AS (UNIS)*
- *Statens lånekasse for utdanning (Lånekassen)*
- *Studentsamskipnadene*

FiloNova AS

FiloNova AS ble stiftet 2. januar 2002.

Staten eier alle aksjene i selskapet etter å ha

kjøpt Agderforsknings 33,3 % av aksjene i 2003. Høgskolen i Agder forvalter statens interesser i selskapet.

Selskapets formål er å utarbeide og arrangere kurs, etter- og videreutdanning, samt faglige konferanser regionalt, nasjonalt og internasjonalt, med særlig vekt på studier som gir vektall.

Per 30. september 2003 ble det meste av selskapets virksomhet innenfor kurs, etter- og videreutdanning og konferanser, eiendeler og gjeld solgt til Høgskolen i Agder. De tilsatte fikk alle tilbud om jobb ved høgskolen. På grunn av den økonomiske utviklingen i selskapet og endrede rammebetingelser for etter- og videreutdanningsvirksomheten for eier, så styret det som et nødvendig tiltak å selge mesteparten av prosjektporteføljen til Høgskolen i Agder. Selskapet har medio 2004 kun noen mindre prosjekter i drift.

Selskapet har en aksjekapital på 1,5 mill. kroner.

FiloNova AS hadde i 2003 driftsinntekter på 13,7 mill. kroner, mot 16,0 mill. kroner året før. Årsresultatet ble i 2003 et underskudd på 0,4 mill. kroner, mot et underskudd i 2002 på 0,9 mill. kroner.

Ved utgangen av 2003 var selskapets egenkapitalandel på 19,5 %, mot 7,2 % året før.

Godtgjørelse til styret i 2003 utgjorde 201 500 kroner.

Revisjonshonoraret i 2003 utgjorde 18 800 kroner. I tillegg kom honorar for andre tjenester med 38 300 kroner.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2003 var 14.

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD)

NSD ble stiftet som aksjeselskap 8. januar 2003. Opprinnelig ble NSD etablert i 1971 som et nasjonalt og tverrfaglig organ under Norges forskningsråd.

Selskapets formål er å drive dataforvaltning og tjenesteyting overfor forskningssektoren. I samarbeid med nasjonale og internasjonale aktører skal selskapet drive utviklingsarbeid innenfor sitt formål. Virksomheten kan utøves av selskapet selv, av hel eid datterselskap, gjennom deltakelse i andre selskaper eller i samarbeid med andre. Selskapet har ikke til formål å skaffe eierne økonomisk utbytte.

NSD har en aksjekapital på 5 mill. kroner.

Selskapet hadde i 2003 driftsinntekter på 24,7 mill. kroner. Årets resultat ble et overskudd på 1,6 mill. kroner.

Per 31. desember 2003 hadde selskapet en egenkapitalandel på 49,9 %.

Det er ikke kostnadsført styrehonorar i 2003.

I 2003 kostnadsførte selskapet 45 000 kroner i revisjonshonorar.

I 2003 ble det utført ca. 50 årsverk i selskapet.

Norsk synkrotronforskning AS

Norsk synkrotronforskning AS ble stiftet i 1995.

Norges forskningsråd (NFR) eier 40 % av selskapet. Øvrige eiere er NTNU med 28 %, Universitetet i Oslo (UiO) med 14 %, Universitetet i Tromsø (UiTø) med 10 % og Høgskolen i Stavanger (HiS) med 8 %. Samtlige eiere er statlige institusjoner under Utdannings- og forskningsdepartementet.

Selskapets formål er blant annet samarbeid i tilknytning til en sveitsisk-norsk gruppe om finansiering og drift av en bøyemagnet strålelinje ved European Synchrotron Radiation Facility (ESRF) i Frankrike.

Selskapet har en aksjekapital på 100 000 kroner.

Selskapets driftsinntekter består av overføringer fra NFR og kontingenter fra høgskoler og universiteter og var i 2003 på 4,3 mill. kroner, mot 3,7 mill. kroner året før. Selskapets driftskostnader er i det vesentlige kontingenter til The Swiss Norwegian Beam Lines at Grenoble (SNBL). Årsresultatet i 2003 var på 68 670 kroner, mot 183 318 kroner året før.

Ved utgangen av 2003 hadde selskapet en egenkapitalandel på 62,8 %, mot 27,1 % i 2002.

Styrets medlemmer har i 2003 ikke mottatt godtgjørelse.

Revisjonshonorar i 2003 utgjorde 12 000 kroner.

Selskapet har ingen ansatte, men har engasjert administrerende direktør.

NTNU Technology Transfer Office AS

NTNU Technology Transfer AS ble stiftet 22. oktober 2003. Staten eier 100 % av aksjene. NTNU forvalter statens interesser i selskapet.

Selskapet har som formål å styrke primærfunksjonene forskning, undervisning og formidling ved NTNU gjennom økt kommersialisering av forskningsresultater i samarbeid med andre. Selskapet skal sikre, foredle, markedsføre og selge bruks- og eiendomsrett til ideer og oppfinnelser utviklet ved NTNU, samt virksomhet som er beslektet med dette. Selskapet skal drive sin virksomhet på en måte som gir maksimal avkastning for det norske samfunn, for oppfinnerne, for oppfinnernes fagmiljø ved NTNU og for NTNU som institusjon.

Selskapets aksjekapital er på 100 000 kroner.

Selskapet har ikke avlagt regnskap for 2003, da virksomheten for 2003 inkluderes i regnskapet for 2004, jf. regnskapsloven § 1–7.

Sem Gjestegård AS

Sem Gjestegård AS ble stiftet 5. juli 1995. Norges Landbrukshøgskole forvalter statens interesser i selskapet.

Selskapet har til formål å leie, drive og videreutvikle Sem Gjestegård til et kurs- og konferansesenter.

ter samt annen virksomhet som står i naturlig sammenheng med dette.

Selskapet har en aksjekapital på 3 mill. kroner.

Sem Gjestegård AS hadde i 2003 driftsinntekter på 18,6 mill. kroner, mot 20,4 mill. kroner i 2002. Årsresultatet ble et underskudd på 1,2 mill. kroner, mot et overskudd på 0,4 mill. kroner året før.

Selskapets egenkapitalandel var ved utgangen av 2003 på 78,1 %, mot 69,8 % i 2002.

Kostnadsført styrehonorar i 2003 utgjør 90 000 kroner.

I 2003 kostnadsførte selskapet 17 300 kroner i honorar for revisjon og 6 200 kroner i honorar for andre tjenester.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2003 var 19.

UNINETT AS

UNINETT AS ble stiftet i 1993.

Selskapets formål er å utvikle et avansert landsdekkende elektronisk tjenestetnett for informasjonsutveksling innen forskning og utdanning i Norge ved at det tilbys kostnadseffektive kommunikasjonstjenester på linje med det beste av hva som finnes ellers i det akademiske miljø. Selskapet skal også være en pådriver for bruk av åpne internasjonale standarder innenfor datakommunikasjon, sørge for samtrafikk med aktuelle nasjonale og internasjonale nettoperatorene og stimulere til nødvendig forsknings- og utviklingsaktivitet innen områder som er knyttet til UNINETT's virksomhet.

Virksomhetens primære målgruppe er universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner. Ved utgangen av 2003 hadde UNINETT AS 220 institusjoner tilknyttet forskningsnettet, noe som er en reduksjon på 45 institusjoner fra forrige årsskifte. Tilknyttede institusjoner er alle norske universiteter og høyskoler, ikke-kommersielle forskningsinstitusjoner og andre forsknings- og utdanningsrelaterte institusjoner. I tillegg kommer et antall prosjektbaserte tilknytninger fra andre aktører. Ifølge vedtektene betaler selskapet ikke utbytte.

Ved utgangen av 2003 besto konsernet av morselskapet UNINETT AS og datterselskapene UNINETT FAS AS, UNINETT ABC AS og UNINETT Norid AS.

UNINETT AS har en aksjekapital på 3 mill. kroner.

Konsernets driftsinntekter var i 2003 på 54,2 mill. kroner, mot 43,5 mill. kroner året før. Driftsinntektene i morselskapet ble på 29,2 mill. kroner, mot 23,3 mill. kroner i 2002. Årets resultat for konsernet i 2003 ble et overskudd på 10,8 mill. kroner, mot 18,4 mill. kroner i 2002. Morselskapet hadde et overskudd på 1,2 mill. kroner, mot 4,5 mill. kroner året før.

UNINETT AS blir i dag finansiert ved en kombinasjon av sentrale tilskudd fra Utdannings- og forsk-

ningsdepartementet og avgifter som blir belastet medlemsinstitusjonene. Tilskuddet fra departementet dekker langsiktig utvikling, mens avgiftene dekker den daglige driften. I 2003 har konsernet inntektsført driftstilskudd fra Utdannings- og forskningsdepartementet kapittel 281 post 01 Driftsutgifter på til sammen 43,6 mill. kroner. Driftstilskuddet for 2002 var 35,9 mill. kroner.

Per 31. desember 2003 utgjør konsernets egenkapitalandel 51,9 %, mot 54,2 % året før.

Kostnadsført godtgjørelse til styret i 2003 var på 150 000 kroner.

Konsernet har kostnadsført honorar til revisor for 2003 med 208 440 kroner, hvorav 104 160 kroner for morselskapet. I tillegg kommer godtgjørelse for andre tjenester med 6 720 kroner for konsernet.

Konsernet hadde i gjennomsnitt 49 ansatte i 2003.

Unirand AS

Unirand AS ble stiftet 4. november 2002. Universitetet i Oslo forvalter statens interesser i selskapet.

Selskapets formål er å koordinere og tilrettelegge virksomhet som faller innenfor formålet til universitetet i Oslo, men som ikke hører inn under universitetets kjernevirksomhet. Selskapet kan ha eierposisjoner i selskaper i universitetets randsonen, og det kan forvalte rettssubjekter og prosjekter i randsonen samt yte tjenester til slike rettssubjekter og prosjekter.

Unirand er et holdingselskap. Konsernets operasjonelle drift er lagt til de heleide datterselskapene, henholdsvis Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis AS og Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress AS.

Unirand AS har en samlet aksjekapital på 1,2 mill. kroner.

I 2003 hadde konsernet driftsinntekter på 12 mill. kroner. Konsernets årsresultat ble et overskudd på 101 113 kroner.

Per 31. desember 2003 hadde konsernet en egenkapitalandel på 6,8 %.

Kostnadsført styrehonorar i 2003 utgjør 105 000 kroner.

Honorar for revisjon og revisjonsrelaterte tjenester i 2003 utgjorde 28 520 kroner for morselskapet og 65 720 kroner for konsernet. Honorar for andre tjenester utgjorde for morselskapet 6 200 kroner og for konsernet 6 200 kroner.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2003 var 24.

Universitetet i Bergen Eiendom AS (UiB Eiendom)

UiB Eiendom ble opprettet 4. januar 2001 ved fisjon fra Høyteknologisenteret i Bergen AS. Universitetet i Bergen (UiB) forvalter statens interesser i selskapet.

Selskapets formål er å eie og drive fast eiendom til bruk for Universitetet i Bergen (UiB).

UiB Eiendom har en aksjekapital på 400 000 kroner.

I 2003 hadde selskapet driftsinntekter på 20,4 mill. kroner, mot 19,8 mill. kroner året før. I 2003 fikk selskapet et årsresultat på 1,3 mill. kroner, mot et nullresultat året før. Selskapet betaler ikke utbytte.

UiB Eiendom hadde ved utgangen av 2003 en egenkapitalandel på 1,5 %, mot 0,7 % ved utgangen av 2002.

Styrehonorar for 2003 utgjorde 72 560 kroner.

Revisjonshonorar for 2003 er kostnadsført med 21 000 kroner. I tillegg kommer honorar for andre tjenester med 16 000 kroner.

Selskapet har ingen ansatte.

Universitetssenteret på Svalbard AS (UNIS)

UNIS ble stiftet 29. november 2002. Selskapet avløste stiftelsen Universitetsstudiene på Svalbard, som ble opprettet av de fire norske universitetene i 1994. Aktiva og passiva ble overført fra stiftelsen til selskapet med virkning fra 1. januar 2003.

Selskapets formål er å gi studietilbud og drive forskning med utgangspunkt i Svalbards geografiske plassering. Studietilbudet skal være på universitetsnivå og framstå som et supplement til undervisningen som gis ved universitetene på fastlandet.

UNIS har per 31. desember 2003 en aksjekapital på 100 000 kroner.

Selskapet hadde i første driftsår 2003 driftsinntekter på 48,9 mill. kroner. I 2003 ble det bevilget 45,4 mill. kroner i samlet driftstilskudd over Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett. Årets resultat ble et underskudd på 1,7 mill. kroner, som er dekket av annen egenkapital.

Per 31. desember 2003 hadde selskapet en egenkapitalandel på 2,3 %.

Kostnadsført styrehonorar i 2003 utgjør 213 000 kroner.

Det er ikke kostnadsført revisjonshonorar i 2003. Revisjonshonorar for 2003 vil bli fakturert i 2004.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2003 var 37.

Statens lånekasse for utdanning (Lånekassen)

Lånekassen ble opprettet i 1947. Lånekassen er organisert ved lov av 26. april 1985 nr. 21 om utdanningsstøtte til elever og studenter.

Etter lovens § 1 er formålet å:

- bidra til å fjerne ulikhet og fremme likestilling slik at utdanning kan skje uavhengig av geografiske forhold, alder, kjønn og økonomiske eller sosiale situasjon,
- bidra til at utdanningen skjer under tilfredsstillende arbeidsforhold, slik at studiearbeidet kan bli effektivt,
- bidra til å sikre samfunnet tilgang på utdannet arbeidskraft.

Lånekassen har et grunnfond på 1 308 mill. kroner.

Det bevilges årlig midler til Lånekassens virksomhet over statsbudsjettet.

Lånekassen hadde i 2003 netto rentekostnader på 1 588,5 mill. kroner (renteinntekter 3 691,2 mill. kroner og rentekostnader 5 279,7 mill. kroner), mot 1 493,7 mill. for 2002. Stipend og rettighetsbaserte ettergivelser utgjorde 6 343,2 mill. kroner for 2003, mot 5 892,0 mill. kroner året før. Drifts- og utviklingskostnader økte fra 262,7 mill. kroner i 2002 til 269,5 mill. kroner i 2003. Regnskapsførte tap på utlån ble redusert fra 463,4 mill. kroner i 2002 til 456,0 mill. kroner i 2003. Netto tilskudd fra staten var 8 527 mill. kroner, mot 7 990 mill. kroner i 2002, og medførte et regnskapsmessig resultat i balanse for Lånekassen etter tap på utlån.

Antall kunder under inkasoppfølging ble redusert fra 44 500 i 2002 til 41 300 i 2003.

I 2003 behandlet Klagenemnda 293 saker, en økning på 9 saker i forhold til i 2002. Det ble gitt helt eller delvis medhold i 11 av sakene, mot 13 foregående år.

Det ble i 2003 utbetalt 338 000 kroner i godtgjørelse til styret og 131 000 kroner i godtgjørelse til klagenemnda.

Godtgjørelse til ekstern revisjon utbetalt i 2003 utgjør 608 950 kroner.

Ved utgangen av 2003 var det 368 ansatte i Lånekassen.

Studentsamskipnadene

Studentsamskipnadene er organisert etter lov om studentsamskipnader av 28. juni 1996 nr. 54. Det var ved utgangen av 2003 etablert 26 studentsamskipnader med om lag 190 600 studenter.

Departementet fører tilsyn med studentsamskipnadene og selskaper som er omfattet av § 8 i loven om studentrelatert forretningsvirksomhet, og fastsetter nærmere bestemmelser. Studentsamskipnadene er egne rettssubjekter og har regnskapsplikt etter regnskapsloven. Styret er det øverste organet for den enkelte studentsamskipnad, og det velger revisor. Valg av revisor krever godkjenning fra departementet. Dersom studentene ønsker det, kan de velge å ha et flertall av stemmene i styret, men utdanningsinstitusjonen skal også være representert. Departementet fastsetter ved forskrift bestemmelser om styrets funksjonstid og sammensetning og om valg av styremedlemmer.

Flere av studentsamskipnadene er organisert som konsern med et morselskap og ett eller flere datterselskaper. Noen studentsamskipnader har organisert blant annet drift av boliger i stiftelser. Det er også valgt løsninger hvor de enkelte aktivitetene er organisert som avdelinger under studentsamskipnaden.

Samskipnadene omsatte i sin kjernevirksomhet for 2 333,6 mill. kroner i 2003, mot 2 139 mill. kro-

ner i 2002. Samskipnadene mottar tilskudd over statsbudsjettet kapittel 270 Studier i utlandet og sosiale formål for elever og studenter. Regnskapet viser at samlet direkte tilskudd over kapittel 270 i 2003 utgjorde 345,5 mill. kroner, mot 394,3 mill. kroner i 2002. Verdien av frie lokaler (fristasjon) og andre ytelser fra utdanningsinstitusjonene ble i 2003 beregnet til 191,5 mill. kroner, mot 184,6 mill. kroner i 2002. Studentsamskipnadene har krevd inn 132,2 mill. kroner i semesteravgift i 2003, mot 124,4 mill. kroner i 2002.

Studentsamskipnadene hadde til sammen et driftsresultat på 202,5 mill. kroner i 2003. Tilsvarende tall for 2002 var 159,9 mill. kroner. Resultat før skatt i 2003 var 100,1 mill. kroner, mot 40,8 mill. kroner året før. Bokført verdi av eiendelene til studentsamskipnadene var 6 793,4 mill. kroner i 2003, mot 6 254,2 mill. kroner i 2002.

Ved utgangen av 2003 hadde studentsamskipnadene 2 615 ansatte.

3.1.14 UTENRIKSDEPARTEMENTET

- *Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND)*

Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND)

NORFUND har vært operativt siden desember 1997. Fondet er organisert etter egen lov av 9. mai 1997 nr. 26.

I henhold til § 1 i loven har NORFUND til formål å:

«medvirke med egenkapital og annen risikokapital, samt yte lån og stille garantier til utvikling av bærekraftig næringsvirksomhet i utviklingsland. Hensikten er å etablere levedyktig, lønnsom virksomhet som ellers ikke vil bli igangsatt som følge av høy risiko.»

NORFUND mottar årlige bevilgninger over statsbudsjettet. I 2003 fikk NORFUND overført 143,75 mill. kroner over kapittel 161 post 75 NORFUND – tapsavsetning og 341,25 mill. kroner over samme kapittel post 90 NORFUND – grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland.

NORFUND hadde i 2003 driftsinntekter på 60,5 mill. kroner, mot 56,1 mill. kroner i 2002. Driftsresultatet var et underskudd på 15,3 mill. kroner, mot 15 mill. kroner året før. Fondet hadde et årsresultat på 47,7 mill. kroner, mot 35,6 mill. kroner i 2002. I henhold til Instruks for NORFUND fastsatt ved kgl.res. av 9. mai 1997 er overskuddet overført til NORFUNDs overskuddsfond.

Ved utgangen av 2003 hadde NORFUND en kapitalbase på 1 900 mill. kroner, mot 1 400 mill. kroner ved utgangen av 2002. Tallene omfatter antatt verdi av låneporteføljen som NORFUND overtok fra NORAD 1. januar 2001. Egenkapitalen var ved utgangen av 2003 bokført med 1 755 mill. kroner, mot 1 225,4 mill. kroner året før.

Styrehonorarer utbetalt i 2003 var 470 000 kroner.

Honorar til ekstern revisor ble i 2003 kostnadsført med 336 040 kroner for revisjon og 133 895 kroner for annen bistand og samarbeidende selskaper.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2003 var 22.

3.2 Instruks for Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i statsbedrifter, aksjeselskaper og enkelte organer mv. organisert ved særskilt lov

Instruksen vedtatt av Stortinget 27. mai 1977.

§ 1.

I henhold til instruks skal Riksrevisjonen føre kontroll med Statsrådets (departementets) myndighetsutøvelse i saker som gjelder

1. statsbedrifter organisert etter lov 25. juni 1965 nr. 3.
2. statens interesser i aksjeselskaper hvor staten eier så mange aksjer at de representerer 50 prosent eller mer av stemmene, eller hvor staten ellers på grunn av aksjeeie eller ved statlig kontroll av selskapsinteresser har en dominerende innflytelse.
3. AS Den Norske Industribank, jf. lov 25. mars 1977 nr. 14.
4. Den Norske Stats Husbank, jf. lov 1. mars 1946 nr. 3.
5. Studentsamskipnader, jf. lov 23. april 1948 nr. 1.
6. Norges Kommunalbank, jf. lov 15. juli 1949 nr. 1.
7. Statens Landbruksbank, jf. lov 5. februar 1965 nr. 2.
8. Statens lånekasse for utdanning, jf. lov 19. juni 1969 nr. 49.
9. Statens Fiskarbank, jf. lov 28. april 1972 nr. 22.

§ 2.

Innen 14 dager etter at årsregnskapet er fastsatt og kjent i departementet skal vedkommende statsråd særskilt for hver enkelt foretak oversende til Riksrevisjonen

1. foretakets årsoppgjør og eventuelt konsernopp-gjør
2. årsberetning eller årsrapport, samt de uttalelser o.l. som vedkommende lov krever avgitt fra revisor, representantskap eller lignende organ
3. utskrift av bedriftsforsamlingens og generalforsamlingens protokoll for så vidt gjelder foretak som er nevnt i § 1 pkt. 1 og 2
4. beretning fra vedkommende statsråd om departementets myndighetsutøvelse i det forløpne år i saker som gjelder foretaket.

§ 3.

Riksrevisjonen kan kreve at den løpende får tilsendt utskrift av styrets, rådets, representantskapets, bedriftsforsamlingens og generalforsamlingens protokoll, og at den blir underrettet på forhånd om møter i kontrollutvalg o.l.

§ 4.

Riksrevisjonen sender et eksemplar av de i § 2 nevnte dokumenter til Stortinget med Riksrevisjonens mulige bemerkninger om resultatet av kontrollen.

§ 5.

Denne instruks trer i kraft straks. Samtidig oppheves instruks fastsatt av Stortinget 20. januar 1967.

3.3 Instruks for Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av virksomheter organisert etter lov om statsforetak av 30. august 1991

Instruksen vedtatt av Stortinget 10. mars 1992.

§ 1.

Denne instruks, fastsatt i medhold av lov om statsforetak av 30. august 1991, § 45, gjelder Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av virksomheter organisert etter denne lov, samt heleide datterselskap av slikt foretak.

§ 2.

Riksrevisjonen kan kreve enhver opplysning den finner nødvendig for sin kontroll, såvel fra vedkommende departement som direkte fra foretaket og dets valgte revisor.

Riksrevisjonen kan selv foreta undersøkelser i, eller i tilknytning til, foretaket og dets virksomhet.

§ 3.

Riksrevisjonen skal varsles om og ha rett til å være til stede i foretaksmøte og i møter i bedriftsforsamlingen og eventuelt i andre kontrollerende selskapsorganer som måtte bli opprettet.

I denne forbindelse skal Riksrevisjonen tilstilles alle relevante saksdokumenter og skal i møter ha rett til å uttale seg.

§ 4.

Riksrevisjonen skal løpende rutinemessig tilsendes fullstendig utskrift av møteprotokoller for samtlige styrende og kontrollerende organer i foretaket. Likeledes skal Riksrevisjonen tilstilles gjenpart av kor-

respondanse, herunder rapporter og notater, mellom foretaket og vedkommende departement i saker vedrørende foretaket.

§ 5.

Innen en måned etter at årsregnskapet er fastsatt og framlagt i departementet, skal vedkommende statsråd, særskilt for hvert enkelt foretak, oversende til Riksrevisjonen:

1. Foretakets årsregnskap og eventuelt konsernregnskap, med revisors beretning.
2. Styrets årsberetning.
3. Protokoller/referater fra møter i foretakets styrende og kontrollerende organer vedrørende behandlingen og fastsettelsen av foretakets årsoppgjør.
4. Beretning om statsrådets (departementets/regjeringens) utøvelse av eierfunksjon i det forløpne år i saker som gjelder foretaket og heleide datterselskaper.

§ 6.

Riksrevisjonen sender et eksemplar av de i § 5 nevnte dokumenter til Stortinget sammen med sine mulige bemerkninger om resultatet av kontrollen.

§ 7.

Denne instruks gjøres gjeldende fra 1. januar 1992.

3.4 Instruks for Riksrevisjonens kontroll vedrørende Norges Bank

Instruksen vedtatt av Stortinget 10. april 1987

Instruks for Riksrevisjonens kontroll vedrørende Norges Bank fastsatt i medhold av lov av 24. mai 1985 om Norges Bank og pengevesenet:

§ 1.

I henhold til lov om Norges Bank og pengevesenet av 24. mai 1985 nr. 28, § 2, siste ledd, og etter retningslinjer fastsatt i denne instruks, skal Riksrevisjonen føre kontroll med statsrådets (departementets og regjeringens) myndighetsutøvelse i saker vedrørende Norges Bank.

§ 2.

Som ledd i denne kontroll skal statsråden, snarest mulig etter at Norges Banks årsregnskap og årsberetning er mottatt i departementet, oversende til Riksrevisjonen:

1. Bankens årsregnskap, fastsatt av representantskapet, med revisjonens beretning
2. Hovedstyrets årsberetning
3. Representantskapets uttalelse om hovedstyrets protokoller og eventuelt om andre forhold vedrørende banken

4. Statsrådets beretning vedrørende departementets og regjeringens myndighetsutøvelse i saker som gjelder Norges Bank.

§ 3.

Riksrevisjonen skal gjennom året løpende tilsendes kopier av hovedstyrets og representantskapets møteprotokoller.

§ 4.

Riksrevisjonen har rett til å kreve de opplysninger den finner nødvendig for sin kontroll, så vel fra vedkommende departement som fra banken og dens revisjon.

§ 5.

Riksrevisjonen sender et eksemplar av de i § 2 nevnte dokumenter til Stortinget sammen med sine mulige bemerkninger om resultatet av kontrollen.

§ 6.

Denne instruks trer i kraft 1. januar 1987.

3.5 Brev til alle departementer vedrørende Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i selskaper, banker mv.

Likelydende brev er sendt til alle departementer.

Vi minner om frist for innsending av dokumenter i henhold til § 2 i instruks av 1977 for Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i statsbedrifter, aksjeselskaper og enkelte organer mv. organisert ved særskilt lov, § 2 i instruks av 1987 for Riksrevisjonens kontroll vedrørende Norges Bank og § 5 i instruks av 1992 for Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av virksomheter organisert etter lov om statsforetak av 30. august 1991. Vedrørende Riksrevisjonens kontroll vises det til Dokument nr. 3:2 (2003–2004) hvor også ovennevnte instruks følger som vedlegg. Dokumentet er lagt ut på Riksrevisjonens hjemmeside på internett (www.riksrevisjonen.no).

Vi ber om å bli underrettet når det etableres virksomheter som etter ovennevnte instruksers § 1 omfattes av Riksrevisjonens kontroll.

Ifølge økonomireglement for staten § 22, som gjaldt fram til 1. januar 2004, skal hvert departement, eventuelt den underliggende virksomhet som forvalter eierinteressene, ha skriftlige retningslinjer som fastslår hvordan styrings- og kontrollmyndigheten skal utøves overfor hver enkelt virksomhet. Etter § 22.4 skal departementet utarbeide instruks for innhenting av informasjon og hvilke kontroller/vurderinger som skal foretas i den forbindelse. Økonomireglement for staten er fra 1. januar 2004 erstattet av Reglement for økonomistyring i staten. Ifølge § 10 i det nye regelverket, skal virksomheter som har overordnet ansvar for statsaksjeselskaper, statsforetak, særlovsselskaper eller andre selvstendige rettssubjekt som staten eier helt eller delvis, utarbeide skriftlige retningslinjer om hvordan styrings- og kontrollmyndigheten skal utøves overfor hvert enkelt selskap, eller grupper av selskaper. Gjenpart av retningslinjene skal sendes i kopi til Riksrevisjonen. Dette gjelder både nye retningslinjer og endringer i eksisterende retningslinjer.

Statsrådets beretning for den enkelte virksomhet som etter instruksene, henholdsvis § 2 nr. 4, § 2 nr. 4 og § 5 nr. 4, oversendes Riksrevisjonen, skal være undertegnet av statsråden. Beretningene inngår i de

dokumenter Riksrevisjonen oversender til Stortinget. I de selskaper hvor statens interesser er representert ved flere departementer, avgis beretningen av én statsråd.

Etter økonomireglementet § 22.3, som gjaldt fram til 1. januar 2004, skal virksomhetene følges opp spesielt med vektlegging på oppnådd årsresultat, eventuelt avkastningskrav og utbyttepolitikk.

For vår kontroll er det ønskelig at statsrådets beretning inneholder opplysninger om følgende forhold:

- mulige kommentarer/vurderinger vedrørende oppnådd årsresultat i virksomheten
- opplysninger om hvilke avkastningskrav og hvilken utbyttepolitikk som eventuelt er fastsatt for virksomheten
- eventuelle kommentarer/vurderinger vedrørende faktisk avkastning og utbytte i forhold til avkastningskrav/utbyttepolitikk
- vurdering av den enkelte virksomhets oppnåelse av mål og utførelse av oppgaver som er gitt i stortingsmeldinger, stortingsproposisjoner, komitéinnstillinger og stortingsvedtak
- referanser til stortingsdokumenter, stortingsvedtak mv.
- kommentarer til vedtak i generalforsamling/foretaksmøte hvor det antas hensiktsmessig med nærmere informasjon om vedtaket
- informasjon om spesielle forhold som er tatt opp i skriftveksel mellom departementet og selskap
- opplysning om fordeling av eierinteresser i selskaper hvor flere departementer forvalter interessene
- opplysninger for øvrig som antas å kunne ha interesse for vår kontroll

Av hensyn til Riksrevisjonens kontrollarbeid og frister for oversendelse av dokumenter med mulige merknader til Stortinget (jf. instruksene, henholdsvis § 4, § 5 og § 6), er det ønskelig å motta dokumentene snarest mulig. Det kan ikke påregnes utsettelse av fristene som er fastsatt i instruksene.

3.6 Nøkkeltall for heleide aksjeselskaper, regionale helseforetak og statsforetak for regnskapsåret 2003

50

Dep.	Selskap ¹ – alle beløp i 1 000 kroner	Tot. innt.	Tilskudd	Årsresultat	Aksjekapital	Utbytte	Egenkapital	EK-andel ²	Gj.sn. ant. ansatte
Heleide aksjeelskaper:									
AAD	Arbeidsforskningsinstituttet AS	35 049	1 143	-1 399	7 460	0	8 583	44,9 %	49
AAD	AS Rehabil ³	46 195	17 803	-52	210	0	2 683	37,0 %	20
FID	Protevs AS	968	0	100	1 000	0	492	75,7 %	1
JD	Norsk Eiendomsinformasjon AS	127 090	0	9 386	6 000	7 509	36 646	42,4 %	40
KKD	Hundreårsmarkeringen-Norge 2005 AS	40 274	26 600	805	100	0	393	3,9 %	10
KKD	Nationaltheatret AS ⁴	164 725	113 568	5 253	195	0	15 885	18,7 %	236
KKD	Norsk rikskringkasting AS ⁴	3 447 119	2 350	27 004	1 000 000	0	1 464 517	51,4 %	3 469
LD	Staur Gård AS ⁵	3 517	300	-817	1 500	0	2 076	77,7 %	4
NHD	BaneTele AS	547 195	0	-26 440	112 000	0	79 354	9,7 %	147
NHD	Bjørnøen AS	215	200	47	4 000	0	4 041	100,0 %	0
NHD	Electronic Chart Centre AS	11 192	0	601	10 000	0	10 046	84,3 %	13
NHD	Entra Eiendom AS	855 930	0	18 433	142 194	250 000	1 274 085	15,7 %	130
NHD	GIEK Kredittforsikring AS	14 098	0	2 640	15 000	2 000	36 947	15,2 %	13
NHD	Kings Bay AS	26 719	12 800	50	2 000	0	2 166	13,6 %	21
NHD	Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer AS	7 517	0	4 024	1 000	0	28 297	14,9 %	0
NHD	Venturefondet AS	1 212	0	-16 594	2 200	0	108 025	99,4 %	0
OED	Gassco AS	0	0	434	10 000	0	11 240	6,4 %	117
OED	Petoro AS	162 543	220 000	-3 271	10 000	0	17 595	18,9 %	55
SD	Avinor AS	4 548 300	250 000	-577 200	5 400 100	0	6 814 200	21,6 %	3 072
SD	Baneservice Prosjekt AS	4 532	0	-630	100	0	-16 536	-	2
SD	Flytoget AS	491 023	0	-29 885	400 000	0	692 468	49,2 %	267
SD	Mesta AS	6 385 983	357 000	203 707	1 000 100	132 160	1 971 650	49,4 %	4 390
SD	Norges Statsbaner AS	7 973 000	1 414 400	150 000	5 536 000	0	5 731 000	45,1 %	10 364
SD	Posten Norge AS ⁵	15 559 000	305 000	274 000	3 120 000	121 000	4 776 000	47,5 %	24 544
SD	Svinesundsforbindelsen AS	0	0	0	100	0	100	0,0 %	0
UFD	FiloNova AS	13 673	0	-394	1 500	0	169	19,5 %	14
UFD	Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS ⁶	24 740	0	1 628	5 000	0	9 007	49,9 %	50
UFD	Norsk synkrotronforskning AS	4 337	0	69	100	0	595	62,8 %	0
UFD	Sem Gjestegård AS	18 617	0	-1 213	3 000	0	7 239	78,1 %	19
UFD	UNINETT AS ⁷	54 168	43 603	10 850	3 000	0	94 079	51,9 %	49
UFD	Unirand AS	11 965	0	101	1 200	0	1 383	6,8 %	24
UFD	Universitetet i Bergen Eiendom AS	20 400	0	1 305	400	0	2 530	1,5 %	0
UFD	Universitetssenteret på Svalbard AS	48 850	45 400	-1 711	100	0	343	2,3 %	37
	Totalt AS	40 650 146	2 810 167	50 831	16 795 559	512 669	23 187 298		47 157

Dokument nr. 3:2

2004-2005

3.6 Nøkkeltall for heleide aksjeselskaper, regionale helseforetak og statsforetak for regnskapsåret 2003. Fortsettelse

Dep.	Selskap ¹ – alle beløp i 1 000 kroner	Tot. innt.	Tilskudd	Årsresultat	Aksjekapital	Utbytte	Egenkapital	EK-andel ²	Gj.sn. ant. ansatte
Regionale helseforetak (RHF):									
HD	Helse Midt-Norge RHF	8 592 428	7 729 941	-554 328	100	0	6 026 368	56,5 %	15 624
HD	Helse Nord RHF	7 109 587	6 636 510	-547 701	100	0	7 664 185	77,2 %	11 239
HD	Helse Sør RHF	13 936 381	11 931 525	-1 349 863	100	0	15 778 556	77,9 %	24 706
HD	Helse Vest RHF	11 051 257	10 327 143	-872 846	100	0	10 211 867	77,1 %	18 081
HD	Helse Øst RHF	20 869 124	19 549 687	-658 858	100	0	16 074 106	73,7 %	30 813
	Totalt RHF	61 558 777	56 174 806	-3 983 596	500	0	55 755 082		100 463
Statsforetak (SF):									
LD	Statkog SF	204 282	1 234	28 329	88 500	9 500	231 820	79,0 %	190
NHD	SIVA	252 359	53 000	-25 305	527 280	0	603 849	24,8 %	45
NHD	Statkraft SF ⁴	12 120 000	0	2 867 000	29 250 000	2 605 000	35 024 000	39,7 %	2 211
OED	Enova SF	36 531	0	110	5 000	0	6 582	45,8 %	25
OED	Statnett SF	5 885 000	0	576 000	2 700 000	518 000	4 544 000	38,9 %	590
	Totalt SF	18 498 172	54 234	3 446 134	32 570 780	3 132 500	40 410 251		3 061
Andre:									
SOS	A/S Vinmonopolet	7 725 200	0	76 000	50	30 400	543 200	34,1 %	1 682
UD	NORFUND	60 518	485 000	47 732	1 630 000	0	1 755 025	98,9 %	22
	Totalt for AS, RHF, SF og andre	128 492 813	59 524 207	-362 899	50 996 889	3 675 569	121 650 856		152 385

¹⁾ For konsern er konserntallene oppgitt

²⁾ Egenkapital *100/totalkapital

³⁾ Tallet i kolonnen for ansatte gjelder årsverk faste ansatte per 31.12.2003

⁴⁾ Tallet i kolonnen for ansatte gjelder gjennomsnittlig antall årsverk

⁵⁾ Tallet i kolonnen for ansatte gjelder per 31.12.2003

⁶⁾ Tallet i kolonnen for ansatte gjelder ca. utførte årsverk i 2003

⁷⁾ Netto driftsinntekter

3.7 Nøkkeltall for banker/utlånsvirksomheter opprettet ved særlov for regnskapsåret 2003

Dep.	Virksomhet ¹ – alle beløp i 1000 kr	Renteinnt.	Rentekost.	Rentestøtte	Adm. kost.	Årsres.	Forv.kap.	Ord. utlån	Grunnfond	Utbytte	Gj.sn. ant. ansatte
FIN	Norges Bank ²	8 176 706	4 715 416	0	1 799 434	20 774 595	1 134 756 290	98 330 921	0	0	618
KRD	Husbanken ³	6 067 506	6 105 340	37 834	274 229	0	102 595 451	101 071 394	20 000	0	357
NHD	SND ^{3,4}	1 002 127	749 878	19 589	284 491	-140 383	19 141 202	16 551 623	629 788	0	389
UFD	Lånekassen ⁵	3 691 238	5 279 744	1 588 506	269 508	0	76 870 927	76 835 156	1 308 000	0	368
	Totalt	18 937 577	16 850 378	1 645 929	2 627 662	20 634 212	1 333 363 870	292 789 094	1 957 788	0	1 732

¹⁾ For konsern er konserntallene oppgitt

²⁾ Forvaltningskapitalen inkluderer Statens petroleumsfond

³⁾ Tallet i kolonnen for ansatte gjelder gjennomsnittlig antall årsverk

⁴⁾ Overføringer til staten er ikke inkludert

⁵⁾ Tallet i kolonnen for ansatte gjelder per 31.12.2003

3.8 Nøkkeltall for deleide aksjeselskaper for regnskapsåret 2003

(Gjelder selskaper hvor Riksrevisjonen har opprettet kontroll)

Dep.	Selskap ¹ – alle beløp i 1000 kroner	Statlig eierandel	Tot. innt.	Årsresultat	Aksjekap.	Aksjekapital andel stat	Avsatt utbytte	Egenkapital	EK-andel ²	Gj.sn. ant. ansatte
HD	KITH AS	70,0 %	29 468	-430	6 000	4 200	0	8 224	73,3 %	35
JD	Industritjeneste AS	53,4 %	39 974	1 722	680	363	0	5 670	42,2 %	157
KRD	Kommunalbanken AS ^{3,4}	80,0 %	3 022 838	87 156	660 000	528 000	40 500	825 977	1,2 %	33
KKD	Carte Blanche AS	70,0 %	21 901	78	100	70	0	948	21,6 %	21
KKD	Den Nationale Scene AS	66,7 %	91 693	4 826	102	68	0	9 663	43,1 %	134
KKD	Den Norske Opera AS ⁵	90,0 %	252 379	57	100	90	0	108	0,3 %	436
KKD	Norsk filmstudio AS	77,6 %	41 354	-1 523	16 653	12 922	0	27 092	34,8 %	35
KKD	Rogaland Teater AS	66,7 %	62 364	4 258	108	72	0	18 634	41,7 %	82
KKD	Trøndelag Teater AS	66,7 %	75 244	147	1 054	703	0	9 356	30,1 %	186
LD	Bioparken AS	58,2 %	10 275	-4 053	8 805	5 125	0	7 792	63,0 %	8
LD	Instrumenttjenesten AS	85,0 %	20 082	84	1 000	850	0	3 942	55,6 %	20
LD	VESO ⁶	51,0 %	169 025	2 519	5 000	2 550	1 500	34 944	54,2 %	60
MD	Polarmiljøseneteret AS	65,6 %	3 945	158	122	80	0	574	47,4 %	3
NHD	Argentum Fondsinvesteringer AS ^{6,7}	50,0 %	0	84 246	1 000 000	500 000	135 000	2 486 312	92,7 %	10
NHD	Cermaq ASA ⁵	79,4 %	6 041 039	-56	875 000	694 560	0	2 437 280	48,3 %	2 251
NHD	Grødegaard AS	52,0 %	273 996	-29 670	11 538	6 000	0	8 462	15,5 %	600
NHD	Kongsberg Gruppen ASA	50,0 %	6 651 000	125 000	150 000	75 002	39 000	1 830 000	30,5 %	4 192
NHD	Nammo AS ⁸	45,0 %	1 529 141	94 514	100 000	45 000	20 000	529 336	46,5 %	1 243
NHD	Norsk Hydro ASA	43,8 %	171 782 000	10 397 000	5 331 933	2 336 655	2 811 000	84 336 000	39,1 %	44 602
NHD	Raufoss ASA ⁹	50,3 %	22 018	-149 046	150 000	75 400	0	-64 580	-	8
NHD	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	99,9 %	945 140	64 507	164 490	164 391	7 500	291 548	32,2 %	232
NHD	Telenor ASA	62,6 %	53 121 000	5 050 000	10 824 000	6 779 000	1 776 000	40 883 000	47,5 %	21 750
OED	Statoil ASA ⁵	80,8 %	250 119 000	17 064 000	5 473 964	4 425 181	6 390 000	66 074 000	30,2 %	19 326
SD	Nemco Comlab AS	50,0 %	19 210	413	1 000	500	0	8 620	73,1 %	19
UFD	Akvaforsk AS	86,3 %	65 050	-45	8 500	7 334	0	21 285	43,0 %	94
UFD	Bedriftsuniversitetet AS	50,0 %	3 163	-3 685	15 000	7 500	0	-1 892	-	6
UFD	Chr. Michelsen Research AS	50,0 %	97 705	1 094	28 000	14 000	0	89 408	61,1 %	108
UFD	Forskningsparken AS	66,6 %	60 401	387	5 461	3 636	0	53 351	74,0 %	24
UFD	Havbruksstasjonen i Tromsø AS	50,0 %	18 033	-699	500	250	0	918	20,2 %	17
UFD	Norsk Kveiteavlstasjon AS ¹⁰	60,0 %	39	-3 522	100	60	0	-3 408	-	3
UFD	Norut Gruppen AS	91,4 %	165 605	989	25 850	23 600	0	64 130	27,4 %	289
UFD	Senter for økonomisk forskning AS	51,0 %	0	-99	200	102	0	901	64,1 %	1
UFD	Simula Research Laboratory AS	80,0 %	55 541	-160	1 500	1 200	0	6 164	38,0 %	48
UFD	Unifob AS ⁸	85,0 %	198 641	7 718	17 500	14 875	0	42 544	23,2 %	350

¹⁾ For konsern er konserntallene oppgitt

²⁾ Egenkapital * 100/totalkapital

³⁾ Totale inntekter gjelder netto renteinntekter og andre driftsinntekter

⁴⁾ Tallet i kolonnen for ansatte gjelder antall årsverk per 31.12.2003

⁵⁾ Tallet i kolonnen for ansatte gjelder per 31.12.2003

⁶⁾ SIVA eier de resterende aksjene i selskapet

⁷⁾ Hele utbyttet ble utbetalt til staten da NHD i februar 2004 overtok SIVAs 50 % eierandel i Argentum Fondsinvesteringer

⁸⁾ Tallet i kolonnen for ansatte gjelder gjennomsnittlig antall årsverk

⁹⁾ Selskapets regnskap for 2003 er satt opp som et avviklingsregnskap uten konsernregnskap